

GÜLDESTE-İ
HAZRET-İ NÜREDDÎN
EL-CERRÂHÎ
(K.S.)

*Türk Edebiyatında
Hazret-i Pîr Muhammed Nûreddîn Cerrâhî
hakkında kaleme alınmış şiirler*

www.mesk.org.tr

GÜLDESTE-İ
HAZRET-İ NÛREDDÎN
EL-CERRÂHÎ
(K.S.)

*Türk edebiyatında
Hazret-i Pîr Muhammed Nûreddîn Cerrâhî
hakkında kaleme alınmış şiirler*

Derleyen: Murat ÖZER

**Güldeste-i Hazret-i Nûreddin
El-Cerrâhi (K.S.)**

Derleyen
Murat ÖZER

Meşk Derneği Yayınları
1

Editör
İlknur ÖZER

Nota Yazım
İbrahim KARAROĞLU

Kapak & Mizanpaj
◆ **nokta** | e-reklamevi

www.noktaklasik.com

1. Baskı
İstanbul 2012

ISBN

**Meşk Geleneksel Sanatları Yaşatma
Eğitim ve Sosyal Yardımlaşma Derneği**
Büyük Karaman Cd. Manisalı Fırın Sk. No. 1 Kat.2 D. 2
34080 Fatih / İstanbul (Bp İstasyonu Karşısı)
e-posta: mesk@mesk.org.tr
www.mesk.org.tr

Baskı ve Cilt
Alemdar Ofset

Yayın Hakları
© Meşk Derneği tarafından bir kültür hizmeti olarak
basılan bu çalışmanın tüm yayın hakları yazara aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

العارف يكفيه الإشارة
(Ârife işaret kâfidir)

**MEŞK DERNEĞİ'NİN
KÜLTÜR HİZMETİ OLMAK ÜZERE
HEDİYESİDİR, SATILAMAZ.**

Kitap İsteme Adresi
◆ **nokta** : Kızıtaşı Cd. Kızıtaşı Bulvarı Açıklar Sk. No.24/A Kızıtaşı, Fatih / İSTANBUL
Tel: 0212-491 0 567 e-Posta: kitap@mesk.org.tr [http:// www.mesk.org.tr](http://www.mesk.org.tr)

İçindekiler

TAKDİM	15
ÖNSÖZ	17
EBÛ'L-FÜYÛZÂT HAZRET-İ PÎR MUHAMMED NÛREDDÎN EL-CERRÂHÎ (K.S)	19
- Dil beytini pâk iden	
GÛLDESTE-İ HAZRET-İ NÛREDDÎN EL-CERRÂHÎ	29
HAZRET-İ PÎR HAKKINDA YAZILMIŞ MEDHİYE VE NAZİRELER	33
HÛSEYİN AZMÎ DEDE EL-MEVLEVÎ	35
- Hakk'a temkîn-i rızâda hamd eden mesrûr olur	
EŞ- ŞEYH SÛLEYMAN VELİYYÜDDÎN EL-CERRÂHÎ	39
- Cân u dîli pâk eden	
EŞ-ŞEYH HÛSÂMEDDÎN-İ MERDÎ EL-CERRÂHÎ	43
- Be hey zâhid bilmek istersen sen de	
- Bu tarîka girmek istersen sen de	
EŞ- ŞEYH SERTARİKZÂDE MEHMED EMİN EL-CERRÂHÎ	47
- Aşk yolunda rehberimdir pîrim Nûreddîn Cerrâhî	
EŞ-ŞEYH ÇELEBÎ MEHMED EL-BURSEVÎ	51
- Tevhîde gel be hey kardeş	
İRANÎ HASAN EFENDÎ EL-CERRÂHÎ	55
- Doğub bir şems-i âlem tab'-ı tarîk-i Halvetî üzre	
EŞ-ŞEYH HAFİZ MEHMED ŞAKİR EFENDÎ EL-CERRÂHÎ.....	59
- Ziyâ verirdi sâlikine çerâğ-ı feyz-i Nûreddîn	
- Pîr Nûreddîn Cerrâhî ol nûr-i Hudâ	

<i>EŞ-ŞEYH ABDÜLLATİF FAZLÎ EL-CERRÂHÎ</i>	65
- Kutb-ı Nûreddîn-i Cerrâhî ferîd-i evliyâ	
- Mazhâr-i nûr-i ehâd hilkatî Nûreddîn'in	
<i>EŞ-ŞEYH ES-SEYYİD CEZBÎ AHMET EFENDÎ</i>	69
- Pîr Nûreddîni'l-Cerrâhî ol nûrû'l-Hudâ	
<i>EŞ-ŞEYH ABDÜLAZİZ ZİHNÎ EL-CERRÂHÎ</i>	71
- Hak tebeyyûn eyleyip ortada kutb-i evliyâ	
<i>EŞ-ŞEYH İSMÂİL HAKKÎ ZÜHDÎ EL-CERRÂHÎ</i>	77
- Gezme inkâr âleminde zâhid ikrârı bul	
- Halvetî gülzâr içinde açılmış bir gülüm	
<i>EŞ-ŞEYH ABDURRAHMAN SÂMÎ PAŞA</i>	81
- Ey nâşir-i envâr-ı Hudâ Nûreddîn	
<i>ABDULLATİF SUPHÎ PAŞA</i>	85
- Sîne çâk-i aşk olup dergâh-ı Nûreddîn'de	
<i>ŞEREF HANIM</i>	89
- Gamdan beni azâd et yâ Hazret-i Nûreddîn	
<i>BÜYÜK NASUHÎZÂDE ALÎ HAYDAR MOLLA EFENDÎ</i>	91
- Olmayan âteşzâde-dîl aşk-ı Nûreddîn ile	
<i>EŞ-ŞEYH ÇÖP ATLAMAZ ATIF EFENDÎ EL-CERRÂHÎ</i>	95
- İrfân meclisine erişebilsek	
<i>CEBBARZÂDE MEHMED ÂRİF BEY</i>	99
- Kızıışdır halka-i tevhîdî yansın kalb-i ateş-nâk	
<i>EŞ-ŞEYH EDİRNELÎ HAYDAR ER-RİFAÎ</i>	103
- Zahidâ devrâna gel ki olasın aşk bûlbülü	
<i>EŞ-ŞEYH ALÎ BEHÇET EFENDÎ</i>	107
- Eyâ pîr-i mükerrerrem gavs-i ekmel kutb-i Rabbânî	
<i>EŞ-ŞEYH OSMANZÂDE HÜSEYİN VASSAF EL-UŞŞÂKÎ</i>	109
- Ey ârif-i esrâr-ı Hudâ Nûreddîn	
<i>EŞ-ŞEYH HAYRULLAH TÂCEDDİN YALIM ER-RİFAÎ</i>	115
- Âşık-ı billâh-ı dâna ârif-i sırr-ı mübîn	

<i>EŞ-ŞEYH İBRAHİM FAHREDDÎN ŞEVKÎ (ERENDEN)</i>	
<i>EL-CERRÂHÎ</i>	119
- Tâ devr-i ademden yüz sürüb geldim	
- Benim efendim pîrim Nûreddîn-i Cerrâhî	
- Dost bahçesinin gülleri	
- İlâhî n'eylesün n'itsün	
- Sıdk ile bende olan	
- Tevhîd etsin dilimiz	
<i>HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER EL-CERRÂHÎ</i>	127
- Pîr Nûreddîn-i Cerrâhî âli himmetin	
- Sırr-ı Nûreddîn-i Cerrâhî'yi takdis eylerim	
<i>EŞ-ŞEYH HACI ABDURRAHMAN AŞKÎ EL-CERRÂHÎ</i>	133
- Seyyâh olup bu âlemi gezsen	
<i>EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ</i>	137
- Bu gece yâri gördüm, şükür elhamdülillah	
- Cerrâhî'ye gel heman	
- Kalbi arıtıp yuyan	
- Kutb-ı âlem gavs-ı subhân Hazret-i Cerrâhî'dir	
- Lutf eyledin ibtidâ	
- Lutf u himmet niyaz eyler sâ'ilim	
- Tövbe, misâk ve bî'attır tarikin bidâyeti	
<i>EŞ-ŞEYH SAFER DAL MUHİBBÎ EL-CERRÂHÎ</i>	147
- Âşıkların rehberi Pîr Nûreddîn Cerrâhî	
<i>ABDULLAH AKIN (MAHVÎ)</i>	153
- Râh-ı hakikat rehberi Nûreddîn Cerrâhî'dir	
<i>ABDULLAH UYSAL</i>	154
- Kul oldum dergâhına	
HAZRET-İ PİR'İN ÂLEM-İ CEMÂLİ TEŞRİFİNE DÜŞÜLMÜŞ TARİHLER	157
<i>SA'DÎ</i>	159
- Cenâb-ı Şeyh Nûreddîn-i Cerrâhî	
<i>FEYZÎ</i>	160
- Muktedâ-yı ehl-i irfân mürebbî-i sâlikîn	
<i>LATÎFÎ</i>	161
- Tâlib-i Hak gel gönül şeyh eşîğini bekleyin	

<i>LÂ EDRÎ</i>	162
- Şeyh Nûreddîn Efendi ol kerâmât-pîşe kim	
<i>LÂ EDRÎ</i>	163
- Kutb-ı cihân matlâ-yı feyzi habîbdır rahmân	
<i>KÂZİM</i>	164
- Kıyâmı haşrederek düşmez belâ-yı berzâh-i nefse	
GÜLDESTE ŞİİRLERİNİN TEKKE MUSİKİSİNDEKİ SEYRİ	165
BESTELENMİŞ GÜLDESTE ŞİİRLERİ	171
NOTA LİSTESİ	173
ŞİİR LİSTESİ	213
KAYNAKÇA	217
EKLER.....	219

BÎ-ÇÂRENİM İMDÂD ET YÂ HAZRET-İ NÛREDDÎN

DESTÛR YÂ HAZRET-Î PÎR NÛREDDÎN EL-CERRÂHÎ

Takdim

Toplulukların irfan geleneğinde edinmiş oldukları amaçlarının en önemlisi, cemiyet bireylerinin uzun zaman dilimlerinde oluşmuş bu kurumdan aldıkları üsluplardır. Bir başka ifadeyle, istişare damarıyla beslenmiş bu hâllenme, cemiyetin “en büyük” meyvesi olarak nitelendirilir. Maddi olarak ise, böyle bir topluluğun en kıymetli meyvesi, kimi zaman “dert” kimi zaman ise “şevk” hallerinin zemin oluşturduğu bu cemiyet müntesiplerinin hallerinde aşikâr olan çalışmalardır.

1996 yılında geleneksel musikimizi anlayabilmek ve bu musikinin hayata dair karinelerini bir duruş haline getirmek için ortaya çıkmış bir grup gönül insanı, musiki meşklerini tam 13 yıl boyunca Türk Tasavvuf Musikisi Araştırma ve Yaşatma Vakfı’nda sürdürdü.

Her cumartesi akşamı musiki zevkini meşk etme ihtiyacı hisseden bu samimi niyetli insanlar gözlerindeki nurları birbirlerinden hiç eksik etmediler. Mecliste öyle bir gönül bağı oluştu ki, tadını alabilmiş az sayıda lakin omuz omuza yaşayan bu dostlar, hiç kopmamacasına birlikteliklerini ilerleyen yıllara rağmen devam ettirdiler.

Meclislerin musiki meşklerinden mülhem toplanması 2009 yılında “Meşk Derneği” fikrinin ortaya çıkmasına vesile oldu. İlm-i musikinin irfanı üzerine bir araya gelmiş olan bu meclis, İstanbul Fatih’teki mütevazı dernek merkezinde **MEŞK Geleneksel El Sanatları Eğitim ve Sosyal Yardımlaşma Derneği** adı altında faaliyetlerine başladı. İşte bu isimle kurumsal bir kimlik kazanmış, gönüllerini irfan-ı musikiye adanmış dernek üyelerimiz, geleneğimize dair her türlü dalda araştırmalar yapmaya, özellikle Osmanlı musikisinin anlaşılmasına dair hizmetlerine yoğun bir biçimde devam etmeye çalışmaktadır.

Dernek üyelerimizden sevgili kardeşimiz **Murat Özer**’in gerçekleştirdiği bu çalışma, hem irfan geleneğimizdeki medhiye anlayışına hem de müzikoloji tasniflerine bir katkı sağlamayı umut etmektedir. Ayrıca böylece müstesna bir konuda yapılmış bu araştırma ve derleme, derneğimizin ilk basım-yayım projesi olma özelliğini de taşımaktadır.

Yönetim kurulu olarak başta Murat ÖZER olmak üzere, çalışmanın hazırlanmasında büyük katkısı bulunan Alihaydar M. KIŞTAN, İbrahim KARAROĞLU ve dernek mensubu tüm dostâna şükranlarımızı sunarız.

Tevfik Hudâ'nın; takdir kıymetli ehl-i irfânındır...

Meşk Derneği

Önsöz

“Dervişler için şiir Hak’tan gelen bir hikmettir.”

Bu sözler uzun zamandır zihnimi meşgul etmekteydi. Sonra anladım ki sevdikleri için şiir yazan şairler hikmetin tâ kendisinin mazharıymış.

Osmanlı tasavvuf tarihinin ana damarlarında büyük görevler üstlenmiş tarikat büyükleri için yazılan medhiyeler, ölümlerine düşürülen tarihler yahut arkalarından kaleme alınan mersiyeler “sadece sanat gayesi” olan şiirler değildir. Büyükler için yazılan bütün sözler onlara bir arz-ı tazimin ve muhabbetin ifadesidir. Kendi terminolojisi ile “âşık dervişler”, “ölümsüz maşuklarına” muhabbetlerini izhar için dökerek sözlerini varaklara...

Pîşuvâ-yı erbâb-i tarikat, rehnumâ-yı ashâb-i ilm ü ma’rifet Hazreti Pîr Sultân Muhammed Nûreddîn el-Cerrâhî el-Halvetî’nin muhabbetlileri tarafından kaleme alınmış pek çok âşıkane şiir bulunmaktadır. Kimi bir dîvân içinde, kimi bir Envâr-ı Tarikat risalesi arasında, kimisi ise sadece bir hat levhası olarak arz edilmiş çok sayıda medhiye yahut tarih Hazret-i Pîr’in muhabbetlilerinin, kendisine adeta bir arz-ı tazimidir.

İstanbul’un pîrleri içinde “İstanbul’da doğup büyüyerek yetişmiş tek pîr” olan *Hazret-i Pîr Muhammed Nûreddîn el-Cerrâhî el-Halvetî*, bir Horasan ekolü olan Halvetiyye’nin Anadolu’daki ana kolu Marmaraviyye kolunun, Ramazaniyye şubesinden neşet eden CERRÂHÎLİK’in pîridir. Tasavvuf tarihinde “Hâtemü’l-Pîr” olarak anılmış son kol sahibi olan Nûreddîn-i Cerrâhî’nin ortaya koyduğu aşk mesleği “dervişlik”, İstanbul’un tasavvufi hayatında derin izler bırakmıştır. Tekkeler kapatılana dek Karagümrük’teki “Hankâh-ı Hazret-i Pîr” güzel sanatkârlardan devlet adamlarına pek çok dervişe “aşk mesleğini” talim ettirmiştir.

Bu aşk mesleğinin birer veled-i kalbleri niteliğindeki Cerrâhî âşıkları tarafından kaleme alınmış nutk-ı azîzânı toplama ve okuma merakımız uzun zamandır devam etmekteydi. Ünlü devlet adamlarından dîvân şairlerine, teke dervîşi “kûşe sahibi” âşıklardan postnişin efendilere kadar pek çok insan tarafından engin bir hürmet ve hayranlıkla kaleme alınmış bu eserleri bir araya getirerek “deste-gül” oluşturmak fikri de zihnimizin bir köşesinde bulunmaktaydı. Elimize gelen bütün evrakları hatta daha evvel sadece hat levhası

olarak vücut bulmuş bütün eserleri tetkik ederek Hazret-i Pîr'in muhabbeti ile feyizlenmiş insanlardan feyizlenmek, "sevenleri sevmek nispetinden olur" düşüncesiyle bu şiirleri bir araya getirmeye cüret ettik.

"Güldeste-i Hazret-i Nûreddîn" gibi iddialı bir isim taşıdığının farkında olduğumuz bu derlemenin Hazret-i Pîr'e gönül vermiş kişilerin gönüllerine bir su serpmesini Cenâb-ı Hak'tan niyaz ediyorum. Amacımız Hazret-i Pîr'in şahsına yazılmış bu güzel âşıkâne sözleri bir araya getirerek kendisinden bir himmet vesilesi ummaktır. Kitabımızda yer alan bütün kusurlar bu fukarâ-yı pür-hatanın, güzellikler ise bizlere nasiplenecek bir aşk deryası lutfetmiş Hazret-i Pîr Efendimizindir.

Himmet eyle bâ-çârene Yâ Hazret-i Nûreddîn

Kâriye, 2008

EBÛ'L-FÜYÛZÂT HAZRET-İ PÎR MUHAMMED NÜREDDÎN EL-CERRÂHÎ (K.S)

1678 yılının 4 Mayıs'ında bir Pazartesi günü dünyaya gelen Hazret-i Pîr Efendimizin ism-i şerifleri, doğumu, valîde ve babasının isimleri Resûlullah (SAV) Efendimiz ile özellikleri aynı şekilde zuhûr etmiştir. Doğumu Rebi-yüevvel ayının 12'si, annesinin adı Seyyide Emine Teslime Hatun, babasının adı Seyyid Abdullah Hüsameddîn Ağa'dır. Hazret-i Pîr, bu büyük mucize ile dünyaya gözlerini baba konağında açmıştır.

Çeşitli rivayetlerde soyu; baba tarafından aşere-i mübeşşereden Ubeyde b. Cerrah (r.a.)'a, anne tarafından Hazret-i Hüseyin (r.a.) Efendimize gider.

Cerrahpaşa Sıbyan Mektebi'nde ilk tahsilini okuyan Hazret-i Pîr, Yusuf Efendi'den kıraat ile beraber sülûs ve nesih hattı öğrendi. Devrin en mühim isimlerinden biri olan Şair Nâbî'den de edebiyat dersleri aldı ve Süleymaniye Medresesi'ndeki tahsilini tamamladıktan sonra 1696'da 18 yaşında iken Mısır Kahire Başkadılığına atandı.

TERK-İ DÜNYA

Hazret-i Pîr, Mısır'daki görevi için yola çıkmadan evvel Üsküdar'daki dayısı Hacı Hüseyin Efendi'ye veda etmeye gitmişti. Ancak çıkan fırtına yüzünden seyahat edeceği gemi iskeleden ayrılamadı ve geceyi orada geçirmek zorunda kaldı. Dayısı da o akşam, yolculuğa hayır dua olur düşüncesiyle onu evin karşısında bulunan Selami Ali Efendi Tekkesi'ne götürdü. İçeri girdiklerinde, Şeyh Köstendilli Ali Efendi Hazret-i Nûreddîn'i görür görmez, "Oğlum Nûreddîn safâ âmedî (hoş geldin)!" diyerek hiç tanımadığı bu kişiyi ismi ile selamladı.

Yaşadığı bu halden çok etkilenen Hazret-i Pîr, zikirden sonra Ali Efendi'ye intisâb etmek istediğini söyledi ve Ali Efendi ona, "Dünyadan soyun, abdestini tazele" buyurdu. Bunun üzerine Hazret-i Nûreddîn, kâhyası Yusuf Efendi'ye kadılık belge ve nişanını teslim ederek, "Yusuf Efendi, bunları Bâb-ı Meşihat'a iade et! Zevcemiz baba evimizde oturmaya devam etsin. Bizi ölmüş kabul etsinler ve mirasımızı bölüşsünler" sözleri ile dünyasını tam manası ile terk etti ve Selâmiye Dergâhı'nda halvete soyundu. Yedi sene kadar Cerrahpaşa'dan Üsküdar'da bulunan Selâmiye Dergâhı'na

gidip gelerek eğitimini tamamdı. Bu arada evinin karşısındaki Cerrahpaşa Camii minberinin sağ tarafında da defaatle halvet çıkardı.

SİZ NÜREDDİN CERRÂHÎ DEĞİL MİSİNİZ?

Hazret-i Pîr, 1703'te şeyhinden tâc ve hırka giyerek icazetini aldı. Ali Efendi Hazretleri, "Oğlum Nûreddîn, git kendi devranını uyandır" buyurarak zât-ı âlilerine hilafetini tevdi etti ve kendilerini Karagümrük'teki Canfedâ Hatun Camii'nin müezzini İsmail Efendi'ye gönderdi. 25 yaşlarında olan Hazret-i Nûreddîn, Ali Efendi'nin diğer halifeleri Süleyman Veliyyüddîn ve Mehmet Hüsameddîn Efendi ile Karagümrük'e vasil oldu.

Bu hadise cereyan ettiği sırada Canfedâ Hatun Camii'nin müezzini İsmail Efendi de bir rüya görmekte ve bu geliş kendisine mânâ âleminde işaret edilmekteydi. Rüyasında Resulullah Efendimiz ona, "Camiinin sağ tarafına bir halvethane inşa et!" buyurur. Halvethâneyi tamamlamasına yakın Hazret-i Nûreddîn de arkadaşlarıyla Karagümrük'e dâhil olur.

Karşılarna çıkan ilk kişiye "Canfedâ Hatun Camii nerede?" sorusunu soran bu dervîşhânın sorusu bir soru ile cevaplanır. Mânâda zuhur edecek kişileri bekleyen İsmail Efendi onlara "Siz Nûreddîn Cerrâhî değil misiniz?" diye sorar. Bu soru da bir soruyla cevap bulur:

"Siz de bizi bekleyen Müezzîn İsmail Efendi değil misiniz?"

Bu karşılaşmanın ardından Hazret-i Nûreddîn ile İsmail Efendi adeta birbirlerini uzun zamandır görmemiş iki yâr gibi hasret giderirler. Ardından Hazret-i Pîr, hemen kendisi için hazırlanan hücreye girerek "erbain" denilen kırk günlük bir halvet daha çıkarır.

KUTB-İ ÂLEM

Halvethânenin komşularından Bekir Efendi burada yaşananlardan zamanla rahatsızlık duyar, birkaç gün söylenir. Söylenmelerinin hat safhada olduğu bir gün merdivenlerden düşerek felç geçirir ve anlar ki durum fena... Densizlik ettiğini düşünerek ailesine, "Camideki dervîşlere dil uzattım, bu hale düştüm. Rica edin de gelip beni bir okusunlar" der. Haberi alan Hazret-i Nûreddîn komşusunun ricasını yerine getirir, gidip kendisini nefes eder. Biraz rahatlayan Bekir Efendi, Hazret-i Nûreddîn'e, "Bu hastalıktan gidersem ve cenazeme zâtınız kerem buyurursanız, umarım öbür tarafta rahatlarım" der.

Cenaze namazını kıldıran Hazret-i Nûreddîn'in cemaate, "Bekir Efendi iyice bir adam oldu! Biz böyle şahadet ederiz. Hakkımızı da helal ettik! Sizler de kendisinin iyiliğine şahadet ederek hakkınızı helal ediniz!" nasihati üzerine Hacı Molla, "Efendim, sizin gibi bir kutb-ı âlem'in, iyiliğine şahadet ettiği mevtanın iyiliğine bizler de şahadet ederiz. Hakkımızı bizler de helal ettik" der.

Tabakâtü's-Şernûbî adlı eseri daha önceden okumuş olduğundan Hazret-i Pîr hakkında bilgi sahibi olan, caminin karşısındaki konağın sahibi bu Hacı Molla, Hazret-i Nûreddîn'i çok sever ve halvet çıkarırken iftarlık ikram ederdi...

TABAKÂTÜ'S-ŞERNÛBÎ

931 - 994 (1525-1586) yılları arasında Mısır'da yaşayan Hazret-i Şeyh Ahmet Şernûbî'nin en meşhur eseri, "Keşfü'l-Guyûb", "Tabakâtü'l-Evliya" gibi isimlerle de bilinen ve bugün Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan Tabakâtü's-Şernûbî'dir. Eser, talebesi Muhammed Bulkûnî'nin, Şeyh Şernûbî'nin Şarâhî hazretlerine keşf ve ilham yoluyla anlatırken dinlediklerini bir araya getirmesiyle oluşmuştur.

Rüyasında Hazret-i Peygamber'in kendisine bir emir verdiğini görmesi üzerine 1567'de İstanbul'a gelip o dönemde "Ariflerin Reisi" olarak bilinen Şeyh Nûreddînzâde'ye biat eden Şernûbî, bir müddet Süleymaniye Medresesi'nde misafir olarak bulunur. İkinci bir İstanbul ziyareti için 1586'da Mısır'dan yola çıktığında ise, Erikli denilen yerde hastalanarak vefat eder. Kabr-i şerifi, Tarsus'a bağlı Yenice nahiyesinin bir köyü olan Erikli'dedir.

Tabakâtü's-Şernûbî, hicri 1000 ile 1280 yılları arasında gelecek biri kadar 91 kutbun isimleri, kerametleri ve ne kadar sene yaşayacakları ile ilgili olarak kaleme alınmıştır. İşbu kitabın 67. sırasında Hazret-i Pîr Nûreddîn Cerrâhî (k.s.) ile alakalı ifadeler günümüz Türkçesi ile şöyledir:

"Ulu İstanbul'un sakini seyyidim Nûreddîn el-Cerrâhî 1115'te ilim öğrenmek üzere gelir. 44 sene ömür sürer. Kerametlerinden biri, kendisi dâr-ı dünyada iken Allah Teâlâ'nın ona ahiretteki makamını bildirmiş olmasıdır. Biri de kendisi gayb âlemindeyken Allah'tan, ziyaretçilerine ikramda bulunmasını istemiş olması ve duasının kabul buyrulmasıdır."

SULTAN III. AHMED

Bekir Efendi'nin vefatından sonra konağını satılığa çıkarırlar. Dellâl, "Ey ahali! Bekir Efendi'nin konağı mahlûlünden satılıktır" diyerek davula vurmaya başladığında Hazret-i Nûreddîn dellâla, "Konağın fiyatı ne kadar akçeye çıkar ise sen bize vekâleten arttırıver, biz talibiz" diyerek tembih eder.

Bu sırada Sultan III. Ahmed rüyasında Resulullah Efendimizin, Bekir Efendi Konağı'nın, mâhlûlünden satın alınarak Şeyh Cerrâhî için dergâh yeri olarak ayrılmasını buyurduğunu görür. Buna benzer bir rüyayı Darüssaâde Ağası Beşir Ağa da görmüştür.

Sabah padişah rüyasını anlatırken Beşir Ağa, "Sultanım, aynı rüyayı ben de gördüm" deyince, Sultan III. Ahmed gereğinin yapılmasını irade buyurur, "Beşir Ağa! Ne lazımsa yapılıns! İmam-ı hümayunumuz Yahya Efendi altınları Şeyh Efendi'ye götürsün!"

ÂSİTÂNE

Osmanlı tarihinin mühim ailelerinden biri olan Morevilere mensup, saray imamı Yahya Şerâfeddîn Efendi üç yüz altınla Hazret-i Pîr'e gelir ve der ki, "Padişahımız Efendimiz, Halife-i Rû-yi Zeminimiz Hazretleri gönderdiler zât-ı şahanelerine; mâhlûlünden satılık Bekir Efendi Konağı'nın alınmaklığı ve yerine dergâh yapılmaklığı için."

Bu sırada Hazret-i Pîr oturduğu seccadenin ucunu kaldırdığında Yahya Efendi orada tam bir altın hazinesi görür. Hazret-i Pîr, "Padişahımıza selam ediniz. Bizim mangıra ihtiyacımız yoktur. Muradımız hünkârımızın izni ile bir dergâhın bina ve küşâdıdır" buyurur. Hazret-i Pîr'in Ali Efendi'yi gördüğündeki hâl Yahya Efendi'de de zuhur eder ve Yahya Efendi, "Bizi de bendeliğe kabul buyurun Sultanım!" diyerek dervişliğe kabulünü diler.

Yahya Efendi padişaha altını iade edip olan biteni anlattıktan sonra saray imamlığından ayrılıp Hazret-i Nûreddîn'e derviş olmak istediğini söyler. İsteğini kabul eden padişah, konağın satın alınarak yıkılmaklığı ve yerine şeyhliği Cerrâhî Hazretlerine şartlı bir dergâh yapılmaklığı hususunda da yeniden ferman çıkarır.

6 Recep 1115 (15 Kasım 1703) Perşembe günü merasimle açılan dergâhta Şeyh Köstendilli Ali Efendi mukabele günü olarak Pazartesi gecesini tahsis eder. Hazret-i Nûreddîn dahi bu âsitânede 18 yıl süren irşad vazifesini ifa etmiştir.

SAKIZAĞACI

Bilinen yollarla zahiri olarak hac yolculuğu yapmayan Hazret-i Pîr'in en önemli manevi hallerinden birisi gerçekleştirdiği hac vazifesi ile alakalıdır. Bu hadise şu şekilde nakledilmektedir:

1717 yılının Kurban Bayramı arefesinde, Edirnekapı haricinde, Topçular yolunda, Sakızağacı adı ile maruf kabristanda medfun, Halvetiyye'nin büyüklerinden Filibeli Nûreddînzâde Mustafa Muslihiddîn-i Nûrî'nin kabri-ni, halifesi Şeyh Süleyman Velîyüddîn Efendi ve ikinci halifesi Sertarikzade Şeyh Mehmed Hüsameddîn Efendi ile beraber ziyaret eder.

Kabrin başucunda Mülk Sûresi'ni okuyup hediye ettikten sonra ikinci namazına dururlar. Namazın bitiminde Allah'ın "Onlar mahzun değillerdir" sözü hikmetince Hazret-i Pîr'e bir tayy-i mekân kerameti vâkî olur. Bir anda Arafat'taki hacılarla beraber tekbir ve telbiyeye başlarlar. Sonrasında Hazret-i Pîr, halifelerine bu vakfenin her Kurban Bayramı arifesinde tekrar edilmesini ve asla terk edilmemesini tembih eder.

Bu hadisenin başlarında şöyle bir menkıbe da anlatılır: Hacca niyetlenen Hazret-i Pîr annesinin izniyle gerekli parayı bulup kervana doğru giderken yolda iki gözü iki çeşme feryat eden bir adama rastlar. Adamın, "Ya Rab! Ölmeden borçlarımı ödemeyi nasip et. Borçlu olarak canımı alma!" niyazını işiten Hazret-i Nûreddîn-i Cerrâhî'nin, "Ne kadar borcun var?" sorusuna adamın söylediği miktar, hazretin hac için ayırdığı kadardır. Cebindeki bütün parasını ona verip, "Bu sana Allah Teâlâ'nın bir ihsanıdır" diyerek oradan uzaklaşır.

"Anneme hacca gidiyorum diyerek yola çıktım. Şimdi eve de gide-mem" düşünceleri içindeyken kabrin başında gösterdiği keramet aynı mahalde vâkî olur.

İşte bu hac dönüşü birçok hacı, Karagümrük'e gelerek hazrete, "Hacılarımızın senin hürmetine kabul edildiğini rüyamızda gördük. Arafat'ta ne güzel söylüyordun 'lebbeyk lebbeyk' diye... Hepimiz seni seyrederken nurlandık" der.

MEŞÂYİHİN İŞİNE KARIŞILMAZ

Ertesi yıl arefe günü Hazret-i Pîr bu sefer bütün dervişleriyle aynı yere gider. Bu arada dedikodular da başlar haliyle. Bir adam şeyhülislama şikâyetle bulunur, “Nûreddîn Cerrâhî Sakızağacı’nda dervişleriyle vakfeye duruyor, halkı teşvik ediyor. Bir müfettiş gönderip men ettiriniz.”

Müfettiş Sakızağacı’na geldiğinde büyük bir kalabalığın ikinci namazını kıldığını görüp, “Şimdi karışmayayım. Vakfe sırasında men emrini veririm” diye aklından geçirirken Hazret-i Nûreddîn onun gözlerini mesh eder. Önceki sene olduğu gibi bu sefer müfettiş ile beraber bir anda kalabalık, kendisini Arafat’ta, “Lebbeyk Lebbeyk Allahümme Lebbeyk” derken bulur. Bütün heyecanı ile hadiseye şahit olan müfettişi Hazret-i Nûreddîn, “Bu sırrı şeyhülislama ifade et ve benden selam söyle” diyerek gönderir.

Müfettiş olan biteni anlatması üzerine de şeyhülislam şikâyetçi adama, “Meşâyihın işine karışılmaz” deyip konunun irdelenmemesini irad buyurur.

ŞEB-İ ARÛS

Üçüncü sene de Sakızağacı’nda vakfeye duran Hazret-i Pîr Efendimiz, dördüncü yılın arefesinde Hakk’a yürüdüğünden, başka bir ifadeyle “şeb-i arûs” gerçekleştiğinden, ikinci halifesi Sertarikzâde Şeyh Mehmet Hüsameddin Efendi, Hazret-i Nûreddîn’in “Vakfeyi terk etmeyin!” tembihi üzerine aynı yere gidip vakfeye durmuştur.

Çok az insana nasip olan bu 44 yıllık dolu dolu ömür, 1133’ün (1720) 9 Şevvalinde, yani Kurban Bayramı arefesindeki “şeb-i arûs” ile nihayete ermiştir.

Yedi halifeye icazet ve 28 bin dervişe feyiz ve bereket ikram eden Hazret-i Pîr, yerini halifesi Şeyh Süleyman Velîyüddin Efendi’ye bırakarak sanki yine bir erbain, bir halvet çıkartıyormuş gibi bu âlemdeki ömrünün son 40 gününü, ilâç dahi içmeyip ibadet ve taatle geçirmiştir.

Arefe günü bendegânını yanına toplayıp, “Benim bu gece rahmet-i Hakk’a gitmekliğim gerektir” diyerek dua etmeye başladı... “Kıyamete kadar bize, yolumuza bağlı olanlar ve bir kere de olsa türbemizin önünden geçerek Fatiha okuyanlar bizimdir! Yâ Râb! Bize bağlı olanlar ateşte yanmasınlar, denizde boğulmasınlar, kem dert görmesinler! Ömürlerinin sonuna kadar darlık ve zorluk çekmesinler! Öte tarafa iman ve irfan ile gitsinler! Ne zaman irtihal

edeceklerini kendilerine ilham eyle! Mal-mülk ve çoluk-çocuk fitnesinden halas eyle! Yâ Râb, cümlemizi mağfur eyle!”

Niyazdan sonra, “Hakkınızı helal edin! Şu anda burada bulunamayanlara selam eyleyin!” deyip kibleye doğru “Allah” sözleriyle göçenler kervanına katıldı. Mübarek vücûd-ı pâklerini, “Hoş geldin oğlum Nûreddîn” hitabıyla hayatına çok farklı değerler katan, güzergâhını Kahire’den Karagümrük’e çevirten şeyhi Köstendilli Ali Efendi Hazretleri çeyizlerken, halifeleri ve kadim yol arkadaşları Şeyh Süleyman Velîyüddin Efendi ve Sertarikzade Şeyh Mehmed Hüsameddin Efendi kendisine yardım ettiler.

Padişah, Fatih Camii’nde salâ verilmesini, cenaze namazının kılınmasını ve Karagümrük’te kendi dergâhında sırlanmasını irade buyurdu ve Şeyhülislam Mehmet Molla’nın büyük bir cemaatle kıldıracağı cenaze namazına da bizzat iştirak etti.

Fatih türbesi önünde Sümbül Efendi Dergâhı Postnişini Koca Nûreddîn Efendi’nin yaptığı duadan sonra Hazret-i Pîr tekbir, tevhid, zikir ve salât ü selâmlarla dergâhın tevhidhânesinde hazırlanan merkadine sırlandı.

DİL BEYTİNİ PÂK EDEN

Hayatını aşkullah yoluna harcamış ve feyiz ve bereketi halen devam etmekte olan Hazret-i Pîr Efendimizin edebiyat ve sanat ile de yakın alakası bulunmaktaydı. Şiir konusunda dönemin önemli şairlerinden olan Nâbî’den ders görmüş olan Hazret-i Pîr Efendimizin bu konuda çok iyi bir bilgiye sahip olduğu söylenmektedir. Fakat şeyhinin destur vermemesi neticesinde şiirlerinin hepsinin imha edildiği rivayet edilmektedir.

Diğer yandan Hazret-i Pîr’in hat sanatına karşı da büyük bir ilgi ve alakası bulunmaktaydı. Celî sülûs ve ta’lik yazılarını meşk ettiğini bildiğimiz Hazret-i Pîr Efendimizin türbesinde el-yevm mevcut bulunan hat eserleri bulunmaktadır.

Şiir sanatında ise bizlere bıraktığı tek şiiri meşhur nutk-ı şerifleridir. Fakat bu nutku nakletmeden önce şiirin hikâyesini de paylaşmak arzusunda-yız. Üzerinde konuşulmayı, kendisi için yazılan sözleri kuşkusuz fazlasıyla hak eden Hazret-i Pîr Nûreddîn el-Cerrâhî’nin bizzatı kendisine ait, kaynaklarda bulunan tek nutk-ı şerifinin hikâyesi de şöyledir:

Sultan III. Ahmed'in annesi Valide Sultan'ın hastalanması üzerine Hazret-i Nûreddîn-i Cerrâhî saraya davet edilir. Şifa için yapılan duâ-yı şeriften sonra Valide Sultan iyileşince padişah tarafından Hazret-i Pîr'in o geceyi sarayda geçirmesi istenir.

Akşam olduğunda mumların aydınlatılmasını dahi zorlaştıran bir fırtına çıkar. Padişah Hazret-i Nûreddîn'e bakar ve göz göze gelirler. Hazret-i Pîr pencereden başını uzatır ve dışarı bir "Ya Hak" nidasında bulunur. O anda bütün fırtına diner, mumlar da kendiliğinden aydınlanır.

Bu hâl üzere Hazret-i Pîr Efendimiz, şu anda günümüze gelebilmiş tek nutk-ı şerifini irâd buyurur. İrticalen söylenen bu nutk-ı şerif, padişah emri ile saray görevlileri tarafından kaydedilmiş olduğundan günümüze ulaşabilmiştir.

NUTK-I HAZRET-İ PİR NÛREDDÎN CERRÂHÎ

Dil beytini pâk iden
Dervişi ankâ iden
Âlem-i lâhûte giden
Mevlâ zikridir zikri

Derdine dermân iden
Sırrına cev lâ iden
Mânâda sultân iden
Mevlâ zikridir zikri

Âşıkların zikri hû
Zikri hû'dur fikri hû
Vecde gelüb diye hû
Mevlâ zikridir zikri

Terk ehline karışub
Hem zevkine irüşüb
İlm ü ledünni bilüb
Mevlâ zikridir zikri

Zikirden hâlet alan
Âşinâ-yı derd olan
Ukbâda devlet bulan
Mevlâ zikridir zikri

Nûreddîn'i diri kılan
Tevhîde çerağın yakan
Bîhamdillâh tevfik olan
Mevlâ zikridir zikri

İşte Hazret-i Pîr'in bir kerâmât-ı ilâhîyesi vesilesiyle dile gelen bu nutk-ı şerif bizlere büyük bir yadigâr olarak miras kalmıştır. Birçok manevi işaretlerle dolu bu şiire terakki olarak yazıldığını tahmin ettiğimiz değişmeli beyitler de edebiyat mahfillerimizde mecmualara, musiki âleminde ise bestelere girmiştir.

Dil beytini pâk iden
Dervişi ankâ iden
Âlem-i lâhâtâ giden
Mevlâ zikridir zikri

Zikirten hâlet alan
Âşinâ-yı ruh olan
Ukbâda devlet bulan
Mevlâ zikridir zikri

Terk ehline karışan
Hem zevkine irüşen
Bahr-i ledünle görüşen
Mevlâ zikridir zikri

Âşıkların zikri hû
Zikri hû'dur fikri hû
Vecde gelip diye hû
Mevlâ zikridir zikri

Nûreddîn'i diri kılan
Tevhîdle çerağı yakan
Bîhamdillâh tevfiğ olan
Mevlâ zikridir zikri

GÜLDESTE-İ HAZRET-İ NÜREDDİN

Müşârü'n-ileyh Hazret-i Pîr Efendimizin irâd buyurdukları bu nutuk ile görmekteyiz ki Hazret-i Pîr bediyyat konusunda çok yüksek bir zevk-i selime sahiptir. İşte bu "Allah nazlısı" insanın da arkasından gelmiş, muhabbetine gark olmuşlar arasında, şiire karşı muhabbeti olanlar pek tabii bulunmakta idi.

İrfan geleneğinde şiirin önemi zaten yüzyıllardır konuşulmaya devam eden bir konudur. Biz birçok remzi temsil etmiş (sırlanmış) bu sanat hakkında söz söylemek yerine, bu irfanın nasıl aktarıldığı hususunda bir derleme yapmayı daha uygun gördük. Hazret-i Pîr'in muhabbetinde karar etmiş ihvân-ı yarânı ve muhibbânı olanlar, tarikat içtihad edenlerin sonuncusu bulunan Cenâb-ı Pîr Efendimiz hakkında mutlaka tarikat içtihad edenlerin sonuncusu bulunan hakkında duygularını kaleme almayı bir görev addetmişlerdir. Kitabımızın bu bölümü de bize sadece bir şiiri intikal edebilmiş olan Hazret-i Pîr'in kendisi hakkında kaleme alınmış şiirlerin ve bu şiirleri kaleme alan şairlerin bir derlemesi niteliğini taşımaktadır.

Kendisinin vefatından sonra âşıkları tarafından kaleme alınmaya başlanmış bu şiirler, oldukça büyük bir yekün tutmaktadır. Büyük devlet adamlarından sanatkârlara ve hatta geçimini şiirle sağlayan şairlere kadar pek çok Hazret-i Pîr muhabbetlisi tarafından yazılmış bu şiirlerin önemli bir kısmı, vefatına düşülen tarihnamelerden ve medhiyelerden müteşekkildir. Bu şiirler pek farklı alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Nutukların bir kısmının hat levhası olarak kitabe haline dönüştürüldüğünü, bir kısmının bestekârlar tarafından bestelendiğini görmekteyiz. İnanıyoruz ki, böylesi bir Pîr-i Azîm'in muhabbeti gayretiyle mutlak irâd etmiş bulunanlar dğnyada Hazret-i Pîr Efendimizin himmetlerine ve ukbada da şefaatlerine nâil olacaklardır.

Hazret-i Pîr Efendimizin ism-i mübarekeleriyle şeref bulmuş bu nutk-ı şeriflerin büyük bir kısmının şairi ve hakkında bilgileri el-ân çeşitli kaynaklarda mevcuttur. Birkaç şiir hariç, şiirlerin büyük bir kısmının şairleri hakkında bilgi ve belge de bulunmaktadır. Şairi belli olamayan şiirleri ise, çalışmamızın son kısmında paylaşmayı uygun gördük.

Farklı yerlerde bulunan bu şiirlerin derlemesi ve şairlerinin hayat hikâyesi hakkında çalışmak bizim için oldukça heyecanlı bir serüven oldu. Umarız şairleri bilinmeyen şiirler ve şairleri ile ilgili bilgiler de daha sonraki zamanlarda keşfedilebilir ve sonraki derlemelerde bu bilgiler de tamamlanmış olur.

MEDED YÂ HAZRET-İ NÜREDDİN

HAZRET-İ PÎR EFENDİMİZ HAKKINDA

YAZILMIŞ MEDHİYE VE NAZİRELER

HÜSEYİN AZMÎ DEDE EL-MEVLEVÎ

1815'te (1231) Gelibolu'da doğan Azmi Dede'nin babası, Gelibolu Mevlevîhânesi Şeyhi Ali İzzet Dede'dir. Kendisi henüz dokuz yaşında iken babasının vefat etmesi üzerine aynı melevîhâneye şeyh tayin edilmiş ve 41 sene bu vazifesini devam ettirmiştir.

Azmi Dede, 1865'te Hicaz seyahatine çıkmış, oradan Mısır'a geçmiştir. Bu Mısır'a geçiş, oğlu Ahmet Celâleddîn Dede'nin bizlere naklettiği kadarıyla bir anlaşmazlık sonucu gerçekleşmiştir. Babasının hayatı hakkında kaleme aldığı manzum bir eserde bu konuya değinen Celâleddîn Dede, Azmi Dede'nin Gelibolu'dan ayrılışını kardeşi ile yaşadığı bir anlaşmazlığa bağlar. Manzume içinde üstü kapalı olarak bahsedilen bu konu bilindiği kadarıyla şu şekildedir:

Azmi Dede, kardeşi Hüsameddîn Dede ile ciddi sıkıntılar yaşamaktaydı. Tekkeye bağlı olan Hüsameddîn Dede, aynı zamanda şehrin meclisinde bulunuyordu. İdarecilerle uyumsuz haller içerisine giriyor ve karanlık işler peşinde koşuyordu. Bütün bu işlerine kılıf olarak da ağabeyinin tekke şeyhliğini kullanan bu zât, Azmi Dede'ye büyük zararlar açmış, itibarını zedelemişti.

1870'te Mısır Mevlevîhânesi'ne şeyh olarak atanmayı dilemiş ve kabul görmüş olan Azmi Dede, görevine burada devam etme kararı almıştı. Bunun üzerine 24 sene Kahire Mevlevîhânesi'nde postnişinlik görevinde bulunmuştur. Dede'nin bu görevde bulunduğu sırada zaviye konumundaki Kahire Melevîhânesî, içerisine bir çile matbahı eklenmek suretiyle, âsîtâneye tebdil oldu.

Azmi Dede, 1893 senesinde rahatsızlığından dolayı "Tebdîl-i mekân-da hayır vardır" sözü mucibince, hava değiştirme niyetiyle Rodos'a gitmiştir. Sonrasında kızı ve damadının daveti üzerine Beyrut'a geçmiş ve burada Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Oğlu Ahmet Celâleddîn Dede, babasının vefatına şöyle bir tarih düşmüştür :

*Çekti bir hâtif etti böyle nidâ
Eyledi Şeyh 'Azmi 'azm-i bekâ (1331)*

*Azm-i bezm-i visâl edip gitdi
Üç yüz on birde irtihâl etdi.*

Türk musikisinin değerli âyinhânlardan biri olan Azmi Dede, aynı zamanda devrinin âlim şahsiyetlerinden birisidir. Edebi eserler de kaleme almış ve gençliğinde ney üflemiştir. Dini musikiyi ise her yıl gerçekleştirdiği İstanbul seyahatlerinde Hammâmîzâde İsmail Dede'den meşk etmiştir. İsmail Dede, birkaç kere Sultan II. Mahmud ve Sultan Abdülmecid ile birlikte Gelibolu'ya giderek tekkede misafir olmuş ve Mevlevî âyini icrasında bulunmuştur. Böyle kültürel bir ortam içinde yetişmiş olan Azmi Dede, devrinin en güzel na't ve âyin okuyucularından birisidir. Kazandığı musiki birikimini Gelibolu, İstanbul ve Mısır'da çok kişiye meşk ettirmiştir.

Azmi Dede'nin şeyhliği döneminde Kahire Mevlevîhânesi Şeyhi Mustafa Nakşî Dede, Gelibolu Mevlevîhânesi'ni ziyaret etti. Kendisi kısa bir zaman önce Mısır'da bestelediği ve ilk olarak Kahire Mevlevîhânesi'nde icra edilen Şedaraban Mevlevî Âyini'ni ikinci kez bu dergâhta dervişlere meşk etmiştir. Azmi Dede ve oğlu Ahmet Celaleddin Dede bu Mevlevî âyininin Kahire, Gelibolu ve İstanbul'da yayılmasına büyük ölçüde vesile olmuştur.

Gelibolu'da dünyaya gelen Azmi Dede'nin oğlu Ahmet Celâleddin Dede de Gelibolu Mevlevîhânesi'nde yetişmiş, geniş bir tasavvuf ve musiki bilgisine sahip, devrinin önemli bir kültür, sanat ve irfan adamıdır. Birçok dile vâkıf olan Celâleddin Dede, yaşadığı dönemin kıdem ve irfan itibarıyla en büyük mesnevîhânı olarak değerlendirilmişti. Babasının Mısır Mevlevîhânesi şeyhliğine tayniyle birlikte Mısır'a gitmiş, Kahire Mevlevîhânesi'nde çilesini tamamladıktan sonra uzun müddet "kudümzenbaşılık" ve "neyzenbaşılık" görevini yürütmüştür. Babasının vefatı üzerine İstanbul'a dönerek münzevî bir hayat sürdürürken, önce Üsküdar sonra Galata Mevlevîhânesi şeyhliğine getirilmiştir. Bu tekkelerin mesnevîhanlık görevini de ifa eden Celâleddin Dede, tekke ve zaviyelerin kapatılmasına kadar bu iki dergâhta Mesnevî dersleri okutmuştur. Hüseyin Azmi Dede'nin şiir ile olan irtibatı en az musiki kadar kuvvetlidir. Dönemin tezkirelerinde adı sıkça geçen şair hakkında "âşıkâne bir üslûba sahip olduğu" belirtilmektedir.

Mevlevî dedesi olan Hüseyin Azmi Dede'nin Cerrâhîlik ile irtibatı ise, Hazret-i Pîr'e duyduğu muhabbette yatmaktadır. Bir Mevlevî şeyhi olmasına rağmen Cerrâhî Âsitânesi'ne derviş olmuş Azmi Dede¹ Nûreddin Cerrâhî Hazretlerine gönülden meftun bir insandır. Azmi Dede'nin **âşıkâne şairliğinin bir ürünü olarak** Hazret-i Pîr ile ilgili bir şiiri bulunmaktadır. Şiirin hikâyesi ise oldukça ilginçtir. Azmi Dede'nin Hazret-i Pîr Nûreddin el-Cerrâhî Hazretleri

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Abdüllatif Fazlı el-Cerrâhî, *Gülşen-i Azîzân*, Millet kütüphanesi Ali Emîrî Şer'iyye no:1099- v. 6-A

hakkındaki bu şiiri, rüyasına Hazret-i Pîr'in teşrifi ile kendisine bizzat yazdırılmıştır. Azmi Dede'nin şiirinde de belirttiği bu manevi hal, "*Şeyh Nûreddîn-i kutbun nutkudur bu 'Azmiyâ'*" sözleriyle vücut bulmuştur.

Hazret-i Pîr'den manevi bir ilham ile kendisine yazdırılan bu şiirin kaleme alınıp bizlere aktarılması ise, "*Bir mahâlden, bir mahâle nakleden mesrûr olur*" son dizesi ile iç âlemimizde tezahür etmektedir.

Şeyh-i Ekber İbrahim Fahreddin (Erenden) Efendi'den rivayetle de Azmi Dede bu sözleri bizzat Hazret-i Pîr'den nesir olarak işitmiş, kendisi ise nazım olarak kaydetmiştir.

HÜSEYİN AZMÎ DEDE EL-MEVLEVÎ

Hakk'a temkîn-i rızâda hamd eden mesrûr olur
Dâima zikr ü salâta şugl edenler nûr olur

Bir kişi kim Hakk'ı sevse Hakk'ı söyler dâimâ
Sâhib-i irfân olup o âkibet mağfûr olur

Ehl-i tevhîdin kulûbü arş-ı a'lâdan yüce
Yek nazarda görür anı devreder mahmûr olur

Bir abâ pûşî görünce eyleme kahr-ı nazâr
Kibr ile me'lûf olanlar âkibet makhûr olur

Bahr-i aşkın lezzetinden el verme dünyaya gönül
Olma sen bîgânedan zîrâ ki Hak'tan dûr olur

ŞEYH NÜREDDİN-i kutbun nutkudur bu **Azmiyâ**
Bir mahâlden bir mahâle nakleden mesrûr olur

EŞ-ŞEYH SÜLEYMAN VELİYYÜDDÎN EL-CERRÂHÎ

“Hâtemü'l-müctehiddîn, sâkî-i aşk-ı ilâhî” makamının sahibi Cenâb-ı Pîr Efendimizin muhabbetlileri tarafından yüzyıllar boyunca, elimize ulaşan tek nutkuna nazireler yazan ve müşârü'n-ileyhe medhiyeler düzen bu ehl-i muhabbet bendelerinin en kadim ve belki de en kıdemli olanı Hazret-i Şeyh Süleyman Veliyyüddîn Efendimizdir. Hazret-i Pîr'in, sağlığında kendisine verdiği yetkilerle yolun ve usûlün devamını sağlama şerefine nâil olmuş Süleyman Veliyyüddîn Efendimiz, Hazret-i Pîr'in ilk halifesidir.

1673 (1084) yılında İstanbul Kocamustafapaşa semtinin iskân politikasında oluşmuş bir mahallesi olan Üsküplü mahallesinde dünyaya gelen Süleyman Efendi'nin babasının adı Numan'dır. Aldığı yüksek eğitimle kısa zamanda “kadılık” mertebesine erişmiş, son derece kabiliyetli bir kişi olan Süleyman Efendimizin mahlas-ı âliyyeleri ise, Velî (Veliyyüddîn)'dir.

Genç yaşta cilve-i aşka tutulmuş olan Süleyman Veliyyüddîn, Hazret-i Pîr'in şeyhi Alî Alâeddîn-i Köstendilli Efendimize intisâb etmiştir. Hazret-i Pîr Efendimizin Karagümrük'e görevlendirilmesi ile maiyetinde bulunan iki kişiden birisi olma şerefine nâil olmuş ve bu tarihten sonra seyr-i sülûkunu Hazret-i Pîr ile tamamlamıştır.

1703 (1115) yılında hilafetini alan Süleyman Veliyyüddîn Efendi, tekkenin usûlü konusundaki birçok icraya görevlendirilmiştir. Önce yeşil Ramazâniyye tâcıyla teşhiz edilmiş, daha sonra Hazret-i Pîr'in sarı tepelikli tâc-ı şerîf ictihadiyle birlikte kendisine de bu tâc-ı şerîf giydirilmiştir. Hazret-i Pîr'in halvete çekildiği dönemlerde tekkenin bütün yönetim yetkileri kendisine verilmiş olan Süleyman Veliyyüddîn Efendi, 1710 (1122) yılında Fatih'te Saçlı Efendi Tekkesi olarak bilinen dergâhta Pazar günleri meydan açmak için ehliyetlendirilmiştir. Bu tarihten sonra hem Karagümrük'ün hem de kendi tekkesinin meşihât hizmetleriyle meşgul olmuş, Hazret-i Pîr'in dârü'l-bekâ etmesinden sonra da Âsitâne-i Hazret-i Pîr'e postnişîn olarak tayin edilmiştir.

Vefatına kadar bu görevde kalan Süleyman Veliyyüddîn Efendi'nin hayatı tabii ki bu satırlardaki kadar değildir. Seyr-i sülûku esnasında çok önemli imtihanlar görmüş olan Süleyman Veliyyüddîn Efendi, kendisine hediye edilen bir hırkadan dolayı türlü imtihanlar (saçlarından ağaca bağlanmasından kulaklarından mihlanmasına kadar) görmüş ve teslimiyetiyle büyük lütuflara gark olmuştur. Bu imtihanları görmesi şüphesiz onun büyük mertebeler için yetiştirildiğinin en önemli göstergesidir.

Genel bir kaidedir ki, *kurb*-ı sultân âteş-i sûzân (Sultana yakınlık, yakıcı ateştir). İşte Veliyyüddîn Efendi'nin bu ateşe dayanabilmesinin en önemli kaynağı, Hazret-i Pîr'e olan muhabbetidir.

Şeyhi gibi kadılık mesleğinden gelme olan Süleyman Veliyyüddîn Efendi'nin yine şeyhi gibi, bilinen rivayetten nakledilme ve nazire olan iki nutk-ı şerifi bulunmaktadır. Nazire olarak bilinen nutk-ı şerifi Hazret-i Pîr'in şiirine yazılmıştır.

Hazret-i Pîr'den sonra 25 sene Âsitâne-i Cerrâhiye'de hizmetnişin olan Süleyman Veliyyüddîn Efendi, 1745 yılının 23 Ekiminde (27 Ramazan 1158) Cumaya rast gelen bir Kadir Gecesi akşamı irtihal-i dârü'l-bekâ etmiştir. Usûlünce gerçekleştirilen merasim ile Hazret-i Pîr'in ayakucuna defnolunmuştur.

Yetmiş dört yaşında vefat eden Süleyman Veliyyüddîn Efendi'nin türbe-i saâdetleri bugün Hazret-i Pîr ile birlikte bulunmaktadır. Ömr-i saâdetlerinde celalli tabiatı ile bu yolun devam etmesi için çalışmış bulunan Hazret-i Şeyh, hâlen binlerce Hazret-i Pîr âşığı tarafından ziyaret edilmekte ve kendisinden himmet taleb edilmektedir.

Himmetleri üzerimize sâyebân olsun...

EŞ-ŞEYH SÜLEYMAN VELİYYÜDDÎN EL-CERRÂHÎ

NAZİRE-İ NUTK-I HAZRET-İ PÎR

Cân u dili pâk eden
Mevlâ zikridir zikri
Aşk ile pazâr eden
Mevlâ zikridir zikri

Şerî'attir kapısı
Tarîkattir yapısı
Hakîkattir binâsı
Mevlâ zikridir zikri

Düşmüşleri kaldıran
Aşk bahrine daldıran
Maksûduna erdiren
Mevlâ zikridir zikri

Erenlerin yolunu
Sürerler hep demini
Dervişlerin muînî
Mevlâ zikridir zikri

Şeyh yedini kim tutar
Ref'i hicâb ol eder
Canân iline gider
Mevlâ zikridir zikri

Veliyyüddîn senin sözün
Zikr ile pâk et özün
Dostuna tutar yüzün
Mevlâ zikridir zikri

EŞ-ŞEYH HÛSAMEDDÎN-İ MERDÎ EL-CERRÂHÎ

Hazret-i Pîr'in ikinci halifesi olan Hüsâmeddîn-i Merdî Hazretlerinin asıl ismi Muhammed (Mehmed)'dir. Cerrâhî tekkesinin postnişînliğini yapmış bulunan Hüsâmeddîn-i Merdî, isminin Hazret-i Pîr'in ismi ile aynı olması sebebiyle "İkinci Şeyh Muhammed" olarak anılmıştır.

1675 (1086) yılında Üsküdar Vâlîde-i Atîk Mahallesi'nde dünyaya gelen Hüsâmeddîn Efendi'nin pederi, Atîk Vâlîde Sultan Camii müezzinlerinden Ahmed Efendi'dir. Gençlik yıllarında ilim tahsil eden Hüsâmeddîn Efendi'nin en büyük kabiliyetlerinden birisi, o dönemde ciddi bir birikim isteyen "iplikçilik" sanatında çok maharetli olmasıdır. Hatta bu sanatından dolayı halk arasında "İplikçi Hüsâmeddîn Efendi" ismi ile anılmıştır. Hayatı boyunca mesleğini hiç terk etmemiş bulunan Hüsâmeddîn Merdî Efendi geçimini de bu yolla sağlamıştır.

Genç yaşta içine düşen tasavvufî neşve ile evinin yakınında bulunan Hazret-i Pîr'in şeyhi Alâeddîn-i Köstendilî Hazretlerine intisâb etti. Tekkede sülûkuna devam etmekten Hazret-i Pîr'in Karagümrük'e gönderilmesiyle Hüsâmeddîn Merdî de Veliyüddîn Efendi ile birlikte buraya gönderildi. Bu tarihten sonra seyr-i sülûku da Nûreddîn-i Cerrâhî Hazretlerine havale edildi. Burada yeni küşâd olan dergâhta vazife alan bu iki genç, 1115 yılında Hazret-i Pîr tarafından halife tayin edilerek tâc ve hırkaları tekbirlendi.

Bu tarihten sonra tekke'deki ferrâşdede ² vazifesi ile birlikte kendisine Fatih Otlukçu Yokuşu'nda bulunan Hâcegîzâde Mustafa Efendi Cami'-i Şerifi'nin imâmet ve hitâbet hizmeti verildi. Hazret, kendi malından buraya bir vakfiye yaptırarak bazı hücreler inşa ettirdi ve buraya bir meşihat hizmeti ekleyerek bunun Âsitâne-i Hazret-i Pîr'e bağlanmasını sağladı. Perşembe günleri hafta gecesi olan bu tekke yüzyıllar boyunca Fatih'te önemli bir Cerrâhî tekkesi olarak hizmet etmiştir.

Hazret-i Pîr'in ve güldeste şairlerimizden birisi olarak hayatından bahsedeceğimiz Sertarikzâde Hazretlerinin tekke'deki görevleri ve ahirete intikallerinden sonra, "en kıdemli hulefa" olarak 1745 (1158) yılında Âsitâne-i Hazret-i Pîr'e postnişîn olmuş ve kendi vazifelerinde bulunan yukarıda zikrettiğimiz Hâcegîzâde Mustafa Efendi Tekkesi postnişînliğini de pîrdaşı Sertarikâde Mehmet Emin Efendi'ye tevdi etmiştir.

² Cerrâhî tekkelerinde zahirî ve bâtinî yönleri bulunan bir hizmetnişînlik müessesesidir.

On sene boyunca pîrevinde hizmete devam etmiş bulunan Hüsâmeddîn Efendi Hazretleri, kaynaklarda kerâmeti pek çok defa zahir olmuş âşık bir zât olarak anılmaktadır. 82 yaşında “dıyk-ı sadr” (nefes darlığı)

hali kendisinde zuhur etmiş olan Hüsâmeddîn Efendi Hazretlerinin bu hastalığı, çok kısa bir müddet sürmüştür.

1755 yılının 9 Mayıs (27 Receb 1168) Mîrâc gecesinde tekke meydanında ihvanını topladıktan sonra gece yarısı helallik isteyen Hüsâmeddîn Efendi aynı gece Hakk’a vasıl olmuştur. Cenazesi, pîrdaşı ve bir başka güldeste şairimiz olan Sertârîkzâde Mehmed Emin Efendi tarafından idare edilen bir törenle cenaze namazı için Fatih Camii’ne götürülmüştür. Devlet erkânınının bizzat katıldığı bu törenden sonra Karagümrük’e geri getirilen Hüsâmeddîn Efendi, daha evvel hayatını naklettiğimiz Süleyman Veliyyüddîn Efendi’nin yanına bir başka Nûreddîn Cerrâhî meftunu olarak defnedilmiştir.

Şairliğinin bulunduğunu âşıkâne şiirlerinden okuyabildiğimiz Hüsâmeddîn Efendi’nin de garip bir tevafukla diğer büyükleri gibi sadece iki şiiri günümüze intikâl edebilmiştir. Yine diğerleri gibi bu şiirlerinden ikisi de Hazret-i Pîr için yazılmıştır.

EŞ-ŞEYH HÜSAMEDDÎN-İ MERDÎ EL-CERRÂHÎ

Be hey zâhid bilmek istersen sen de
Pîrim Nûreddîn er gerçek şeyhimdir
Nice dem olmuşuz biz O’na bende
Pîrim Nûreddîn er gerçek şeyhimdir

Okunur dillerde rûz u şeb virdi
Edelim bizler de senâ vü şükrü
Mevlâ’m ile derdi hem akl u fikri
Pîrim Nûreddîn er gerçek şeyhimdir

Şakâyık şerhinde vermiştir haber
Şernûbî ismiyle kılmış mu’teber
Nûreddîn Cerrâhî ki ola er
Pîrim Nûreddîn er gerçek şeyhimdir

Rahmetin ziyâde eyleye bâri
Münevver ola hem kabr-i envârı
Âşıkları eder feryâd u zârı
Pîrim Nûreddîn er gerçek şeyhimdir

Geldik bu meydâne cevân etmeye
Sîneçâk eyleyip figân etmeye
Aşk ile girmişim devrân etmeğe
Pîrim Nûreddîn er gerçek şeyhimdir

Açılır bu bağın her seher gülü
Keşf eder kerâmet ehli müşkili
Bu **Merdî** şeyhinin bir ednâ kulu
Pîrim Nûreddîn er gerçek şeyhimdir

Bu tarîka girmek istersen sen de
Pîrime Nûreddîn-i Cerrâhî derler
Yüzünü görmek isterim ben de
Pîrime Nûreddîn-i Cerrâhî derler

Okuruz her seher dâim virdin
Âşıkın artırır yürekte derdin
Kesmesin Mevlâ'm hulefâ ardın
Pîrime Nûreddîn-i Cerrâhî derler

Şernûbî Tabakât'ta vermiştir haber
Ehlullâh içinde oldu mu'teber
Nûreddîn Cerrâhî pîrimdir ol er
Pîrime Nûreddîn-i Cerrâhî derler

Kabrin gördükçe ederim ben âh
Rahmetin ziyâde eyleye Allah
Hoş-nûd olsun ondan Hak Habibullâh
Pîrime Nûreddîn-i Cerrâhî derler

Meydânında her kim ede hizmetin
Üzerinde hâzır bilsin himmetin
Yarın mahşer günü bulsun izzetin
Pîrime Nûreddîn-i Cerrâhî derler

Dervişleri çoktur her biri velî
Sırrı ile halleder her müşkilleri
Hüsâmeddîn şeyhin bir ednâ kulu
Pîrime Nûreddîn-i Cerrâhî derler

EŞ-ŞEYH SERTARÎKZÂDE MEHMED EMİN EL-CERRÂHÎ

Hazret-i Pîr'in bilinen yedi halifesinden bir diğeri olan Mehmed Emin el-Cerrâhî Hazretlerinin mahlası Sertarîkzâde'dir. Bu mahlasın hikmeti, kendisinin Cerrâhîliğe mahsus olmak üzere naklettiği "sertarîklik" müessesesinin ilk sahip postnişîni olmasıdır.

Sertarîklik müessesesi aslen Mehmed Emin Efendi'nin aile tarikatı olan Sivâsîlikten Cerrâhîliğe intikal etmiş bir usûldür. Mehmed Emin Efendi'nin babası, Abdülbâki Sivâsî Hazretlerinin sertarîki eş-Şeyh Abdullah el-Sivâsî'dir. Sivâsîliğe mahsus olan bu "sertarîklik" usûlü Hazret-i Pîr tarafından kendi yoluna da usul olarak eklenmiştir.

1686 (1098) yılında Fatih'te adı daha sonra kendi lakabıyla anılacak olan Kumrulu Mescid Mahallesinde dünyaya gelen Mehmed Emin Efendi, ilköğrenimini tamamladıktan sonra ilmindeki kabiliyet neticesinde Fatih Külliyesi'ne devam etti. Hazret-i Pîr ile tanışması bu yıllara tekabül eden Emin Efendi'nin dersleri bu dönemde oldukça ağır geçmekteydi. Babası tarafından kendisine hayır dua etmesi amacıyla Hazret-i Pîr'e getirilen Mehmed Emin, yaşadığı olağanüstü bir hal sonucu ilim tahsili yanında tekkede dervişliğe de soyundu. Kısa zamanda Hazret-i Pîr'den tâc ve hırka giyerek ³ hilafet alan Mehmed Emin Efendi, bugün adı kendi lakabıyla anılan Fatih Kumrulu Mescid civarındaki Sertarîkzâde Tekkesi'ne ⁴ şeyh olarak tayin edildi. Bununla birlikte Hâcegîzâde İmâmeti ile Rumelihisarı Camii-i Şerîfi Kürsü Şeyhliği görevini de devam ettirdi.

³ Hazret-i Pîr, pîrlik alâmeti olan sarı tepelikli tâc-ı şerîfden evvel kendi yolu olan yeşil tepelikli Ramazânîyye tâc-ı giyerdi. Hazret-i Pîr Efendimiz, vefatından kısa bir süre önce hulefâsından bazı kimselere sarı tepelikli tâc-ı şerîften tekbir buyurdu. Sertarîkzâde Mehmed Emin Efendi için de bir sarı tâc-ı şerîf hazırlanmasını emretmişti. Fakat bu tâc-ı şerîf tekbirine ömrü vefâ etmedi. Ahirete itikalinden sonra Sertarîkzâde, hazırlanan tâc-ı şerîfin kendisine tekbîrini Süleyman Veliyyüddîn Efendi'den arzu etti. O ise, tâc-ı giyebilecek ruhsatta olduğunu söyleyerek Sertarîkzâde Hazretlerine tâcını almasını söyledi. Sertarîkzâde Hazretleri, şeyhinin emaneti olan yeşil tâcdan vazgeçemediği için öteki tâc-ı giymek yerine kendi tâcının üzerine sarı bir kumaş diktirmeyi uygun gördü. "Sûzenî" dikişle üstüne kaplanan bu tâc-ı şerîf, daha sonraları Cerrâhîlikte "Sertarîkzâde Tâc-ı" şeklinde anılmıştır. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Envâr-ı Nûreddîn, c.3, v.87) Yakın zamanda restore edilen Sertarîkzâde türbesinde bu usuldeki tâc-ı şerîf yerine normal Cerrâhî tâc-ı bulunmaktadır.

⁴ Kumrulu Mescid arkasında olduğu bilinen bu tekke, "Salı Dergâhı" olarak anılmaktadır. Daha evvel Mehmed Emin Efendi'nin babası Abdullah el-Sivâsî'nin meşihatında olan bu dergâh, sonra Emin Efendi vasıtasıyla Cerrâhîliğe intikal etmiştir. Dergâh ve haziresi, Cumhuriyet dönemine kadar ayakta durmaktaydı. Bugün ise, tekke ve birçok önemli şahsın yattığı hazire binalar altında kalmıştır.

Camii-i şerîf yakınında bulunan Durmuş Dede Dergâhı'nda da *icrâ-yı âyîn-i behîm-i tarîkat* buyurdu.

Cerrâhîlik konusunda önemli tarikat icthatlarında bulunan Sertarîkzâde Mehmed Emin Efendi Hazretleri, İstanbul'un meşâhiri arasında önemli bir yere sahipti. Özellikle devrinde yaşanan bir hadisede görülmektedir ki, kemâl ve irfânı umumî kabul görmüş idi. Sâdîliğin İstanbul'a gelmesine vesile olan bu hadise, İstanbul tasavvuf kültürü açısından büyük önem arz etmektedir.

İstanbul'a gelen ilk Sâdî şeyhi olma özelliğine sahip Hazret-i Şeyh Abdüsselam Şeybânî, buraya geldiğinde o döneme kadar İstanbul'da kıyâmî⁵ bir tarikat bulunmamaktaydı. O dönemin İstanbul şeyhleri bu duruma çözüm olarak Abdüsselam Şeybânî'nin İstanbul'daki bir devrânî tarikat şeyhinden teberrüken tâc-ı şerîf giymesini uygun gördüler. İşte bu tâc-ı şerîf giydirme vazifesini de Şeybânî'nin kendi arzusu üzerine, Sertarîkzâde Mehmed Emin Hazretlerine verdiler. İstanbul Sâdîliği için başlangıç noktası olan bu vak'a sonrasında Sâdîlik, İstanbul'da genel olarak Cerrâhîlik ukdesinde insicâm etti.

Sertarîkzâde Hazretleri vazife yaptığı tekkelerden başka Edirnekapı Otakçılar mahâlinde babasının hizmetnişin olduğu Sivâsî Dergâhı'nın alt kısmında bulunan Davut Ağa Camii yanında bir arsa satın alıp burayı da tekke inşası için vakfetti ve yapılan tekkenin ilk postnişini oldu. Bu tekke de kayıtlarda Sertarîkzâde Tekkesi adı ile anılmaktadır. Ayrıca kendine mahsus âyîn-i tarîkat usulleri bulunan Sertarîkzâde'nin meydanı daha sonra ünlü birçok zâkirbaşının yetiştirdiği bir tekke olarak bilinmektedir⁶.

Sertarîkzâde Mehmed Emin Efendi, Hazret-i Pîr'in vefâtının ardından iki halifesinin de Âsitâne-i Hazret-i Pîr'de görev yapıp vefât etmesinden sonra üçüncü en kıdemli halife sıfatıyla buraya postnişin oldu. Kendi tekkesindeki meşihât görevini de devam ettirerek Karagümrük Dergâhı'nda dervişanı irşâd ile meşgul oldu.

⁵ Usûl-i âyîni ayakta durur vaziyette gerçekleşen tarikatler.

⁶ Tekkenin bulunduğu sokak "İlâhiciler Sokağı" olarak anılmaktaydı. Fakat ne yazık ki, yakın zamanda bu isim değiştirildi.

Sertarîkzâde Mehmed Emin Efendi Hazretleri, 1760 (1172) senesi Ramazân-ı Şerîfinde halsizlik hissetmeye başladı. Aynı yılın Şevval ayında Âsitâne-i Hazret-i Pîr'de bütün ihvânını toplayıp resmi bir şekilde vasiyetini beyân etti. Bu olaydan sekiz gün sonra tıpkı Hazret-i Pîr gibi ihvânı ve pîrdaşlarıyla helalleşip âlem-i fânîyi terk ve âlem-i mele-i â'lâyı derk etti. Kabri Eyüp'te kendi vakfıyla yaptırdığı Sertarîkzâde Tekkesi'ndedir⁷.

Hazret-i Pîr Âsitânesi'nde postnişinlik yapmış şeyhler içinde bir başka mahâlde medfûn tek şeyh, Sertarîkzâde Mehmed Emin Efendi'dir.

Hayatı boyunca on altı tane halife yetiştirmiş bulunan Sertarîkzâde Mehmed Emin Efendi Hazretlerinin biri nakil, ikisi telif üç nutku bulunmaktadır. Nutuklarından bir tanesi Hazret-i Pîr'e medh ü senâ niteliğindedir.

Ömrünü Cerrâhîlik neşvesinde aşk yoluna vakfetmiş Sertarîkzâde Mehmed Emin Efendi uzun boylu, bol kır düşmüş sakallı ve edîb bir zât olarak anılmaktadır.

Himmeti var olsun...

⁷ Yakın zamana kadar metrûk vaziyette bulunan bu dergâhın türbesinin çatısı bulunmamaktaydı. Ayrıca sandukalar, kaybolmamaları için betonla kaplanmıştı. Dergâh 2009 senesinde Eyüp Belediyesi tarafından restore edilmiş ve harem dairesi dâhil olmak üzere bütün mekân aslına uygun hale getirilmiştir.

EŞ-ŞEYH SERTARÎKZÂDE MEHMED EMİN EL-CERRÂHÎ

Aşk yolunda rehberimdir pîrim Nûreddîn Cerrâhî
Mürşidimdir serverimdir pîrim Nûreddîn Cerrâhî

Aşk bâdesinin kadehi bundan nûş eyledim ânı
Mest eyledi dil ü cânı pîrim Nûreddîn Cerrâhî

Evliyânın odur hassı aşk deryâsının gavvâsı
Giderdi gönülden pası pîrim Nûreddîn Cerrâhî

Anlardan dîn buldu ziyâ mürde kalbi kıldı ihyâ
Sâlik-i râh-ı evliyâ pîrim Nûreddîn Cerrâhî

Sertarîkzâde kemterdir Şeyh Dessûkî ona erdir
Hâtemü'l Evliyâ pîridir pîrim Nûreddîn Cerrâhî

EŞ-ŞEYH ÇELEBİ MEHMED EL-BURSEVÎ

Güldestemizin önemli bir diğer şairi olan Çelebi Mehmed Efendi Hazretlerinin asıl ismi kaynaklarda Muhammed olarak zikredilmektedir. Çelebi Mehmed Efendi Hazretleri, Hazret-i Pîr'in yedinci halifesidir. Âsitâne-i Hazret-i Pîr'de posta oturmamış ve taşrada gönderilmiş olan Mehmed el-Bursevî, Hazret-i Pîr'in hilafet ile şereflendirdiği son kişidir. Lakabından da malum olacağı üzere aslen Bursalı olan Şeyh Mehmed Efendi'nin "Çelebi" lakabı, onun tasavvufi bir aileden gelmesinden kaynaklanır. Bu iki özelliğinden dolayı dönemin tabakât kitaplarında da genellikle "Çelebi Halife" olarak şöhret bulmuştur.

Çelebi Mehmet Efendi'nin ceddi Uşşâkîliğin Câhidîyye kolundan gelme kadîm bir ailedir. Babası Şeyh Abdî el-Câhidî isminde bir zâttır. Şeyh Abdî Efendi Hazretleri de Bursa'da binası halen ayakta durabilmiş ünlü Üçkuzular Dergâhı'nın kurucusu Şeyh Mehmet Muhyiddîn el-Bursevî'nin⁸ oğludur. Şeyh Mehmet Muhyiddîn Efendi ise Câhidîyye kolunun önemli şeyh efendilerinden birisi olan Şeyh Ali Efendi'nin halifesidir.

Bursa dergâhları arasında Câhidîyye tarikatının önemli bir merkezi olan bu hankâhın küçük şehzadesi olarak dünyaya gelen Çelebi Mehmet Efendi ilk tahsilini Bursa'da ikmal etti. Daha sonra babası Abdî Efendi tarafından İstanbul'a ilmi tahsil için yollanan Çelebi Efendi, burada Hazret-i Pîr Efendimize emanet edildi. Çünkü biliyoruz ki Abdî Efendi'nin gerek mânâda gerekse zâhiren Nureddîn Cerrâhî Hazretleri ile yakın bir dostluğu bulunmaktaydı. İlmi tahsiline burada devam eden Çelebi Efendi'nin daha sonra tasavvufi terbiyesi de, görülen bir emr-i mânevî ile Hazret-i Pîr'e havale edildi. Bu tarihten sonra hem zâhirî hem de bâtinî ilmini dergâhta tahsile devam etmiş olan Çelebi Efendi, Hazret-i Pîr'e uzun seneler hizmette bulundu. Dergâhta hem ilimle meşgul olmuş hem de halvet çıkararak sülûkuna sebat etmiş olan Çelebi Efendi, büyüklerin tabiriyle "zülcenâheyn" bir vasıf ile tezyîn olmuştu.

Seyr-i sülûkuna devam ettiği bu yıllarda babası Abdi Efendi'yi ahirete uğurlamış bulunan Çelebi Mehmet Efendi, Hazret-i Pîr'in kendisine verdiği görev ile Bursa Üçkuzular'da bulunan baba dergâhında hizmet ile görevlendirildi. Küçük yaşından itibaren Hazret-i Pîr'e kazandığı büyük muhabbet neticesinde aşk-ı hakîkiyi kendisinden nûş etmiş bulunan Çelebi Mehmet Efendi

⁸ Önemli bir Câhidî şeyhi olan bu zâtin, Şeyhü'l Ekber'in, Fusûsü'l Hikem adlı eserine yazmış olduğu İbretnâme isimli önemli bir manzum eseri vardır. Ayrıca âşıkane bir divanının olduğu da kayıtlarda zikredilmektedir.

Hazretleri, babası kadar sevdiği Hazret-i Pîr'den hırka ve tâc giyerek hilafet almış ve gerekli emanetler kendisine tevdi edilerek 1724 (1137) yılında Bursa'ya yollanmıştır. Bu zamana kadar Uşşakî-Câhidî tekkesi olan Üçkuzular Dergâhı, bu tarihten itibaren Cerrâhî tekkesi meşrebi ile derviş yetiştirmeye devam etti.⁹ Çelebi Mehmet Efendi Hazretleri bu tarihten sonra hayatını baba tekkesinde hizmete adanmış ve ömrünün son dönemine kadar Bursa'da ikamet etmiştir.

Şeyhi Nûreddîn Cerrâhî Hazretlerinin kendi ictihâdı olan ve Çelebi Mehmed Efendi'ye emanet olarak verdiği sarı tepelikli kırk dallı tâc-ı şerîf üzerine, vahdaniyyete işaret olarak bir beyaz düğme de kendisi ilave etti. Bu ictihad, Çelebi Halife'nin babasının Câhidî tâcında bulunan beyaz düğmenin kendisine intikâl etmiş manevi bir işareti olsa gerektir.

Bursa'da 38 yıl boyunca tekkesinde irşad hizmetinde bulunmuş olan Çelebi Mehmet Efendi Hazretleri, ömrünün son döneminde oldukça münzevî bir hayat sürdü. 1175 (1762) yılında kısa bir hastalık dönemi geçirerek âlem-i cemâle gözlerini açan Çelebi Mehmed el-Bursevî, postnişîni olduğu Üçkuzular Dergâhı'nda defnedildi. Sandukası, dedesi ve babasının bulunduğu türbede halen mevcuttur. Kendisinden sonra hulefası olmadığı için Bursa'da yolu devam edememiştir.

Bu Hak aşığı koca şeyhin vefatına, Şair Fevtî de bir tarih söylemiştir:

*Âsitân-ı Üçkuzular'ın mürşid-i sâlikân-ı vahdeti
Âşıkâne vuslat-ı Hak idi dâim hizmeti*

*Sermâye-i ömrünü geçirmişti hayr ile
Nice müddet kılmuş idi bâb-ı Hak'da uzleti*

*Rabb-i izzet hizmetin kılın kabûl
Versin ona âhirette şerâb-ı kevseri*

*Evlâd-ı Şeyh Mehmed Muhyiddîn-i Bursevî
Pîr Nûreddîn-i Cerrâhî'nin oldu bendesi*

*Fevtî târihin dedi Zâîfî bendesi
Şeyh Mehmed Efendi rahmet-i Hakk'da buldu lâyıkı*

⁹ Bursa dergâhları hakkında “Yâdigâr-ı Şemsî” isimli önemli bir eseri bulunan ünlü Mısırî Âsitanesi son şeyhi Şemseddîn Ulusoy Efendi'ye göre Çelebi Mehmed Efendi, babasından sonra değil, abisi Şeyh Mustafa Efendi'nin hac dönüşü Şam'da vefat etmesinden sonra posta oturmuştur.

Pîrinden kısa zamanda gördüğü manevi hali hayatı boyunca gönlünde yaşadığı ve yaşattığı belli olan Çelebi Halife Hazretlerinin, Hazret-i Pîr Nûreddîn Cerrâhî Efendimize muhabbetinin pek derûnî seviyede olduğu bugün elimize ulaşan tek şiirinde son derece aşıkardır.

Aşk ateşiyle yanmış bir nutuk olan bu satırlar şiirle meşguliyeti bulunduğunu gördüğümüz Çelebi Efendi Hazretlerinin günümüze kalabilmiş tek hatırasıdır.

EŞ-ŞEYH ÇELEBÎ MEHMED EL-BURSEVÎ

Tevhîde gel be hey kardeş
Sür lâ ilâhe illallâh
Olalım seninle yoldaş
Sür lâ ilâhe illallâh

Nûreddîn'den al himmeti
Eriş şeyhe kıl hizmeti
Fevt etme gel bu fırsatı
Sür lâ ilâhe illallâh

Nûreddîn bizim pîrimiz
Tarîkat-ı Cerrâhîyiz
Güzeldir bizim yolumuz
Sür lâ ilâhe illallâh

Nûreddîn yolun etme red
Alam dersen dâim himmet
Bunu dedi şeyh **Muhammed**
Sür lâ ilâhe illallâh

İRÂNÎ HASAN EFENDÎ EL-CERRÂHÎ

Hazret-i Pîr hakkında bir nutk-ı şerif kaleme almış olan Hasan Efendi el-Cerrâhî, isminden de anlaşıldığı üzere bir Hankâh-ı Hazret-i Pîr dervişidir. Kaynaklarda Zâkirbaşı Hasan Efendi olarak geçen bu zât-ı şerîfin en önemli hususiyeti, Âsitâne-i Hazret-i Pîr'in ilk zakirbaşısı olmasıdır. İbtidâen zakirbaşı olarak bu vazifeye tayin edilmiş olan Hasan Efendi Hazretleri, hayatının sonuna kadar bu makamda vazifesini sürdürmüştür. Babası meşâhîr-i ulemâdan Edirneli Fikri Efendizâde Abdullah Efendi'dir. Devlet vazifelerinde görev sürdürmüş bu ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Hasan Efendi'nin "İranî" lakabı ile ilgili ise, kaynaklarda herhangi bir bilgi mevcut değildir.

İrânî Hasan Efendi'nin dervîşi olduğu ilk pîr, Nûreddîn Cerrâhî Hazretleridir. Bu rabîta ile birlikte, vazifesinin yanında emr-i şeyh ile tekkenin zâkirbaşılık görevini de ifâ etmiştir. Daha evvel terceme-i hâlini naklettiğimiz Hüsâmeddîn-i Merdî döneminde hilafet almış ve bu tarihten sonra icazetli bir hizmetnişin olarak vazifesine devam etmiştir.

Zâkirbaşılık hususunda vaktinin önemli kişileri arasında yer aldığı belirtilen Hasan Efendi Hazretleri, döneminin üstadı olarak kayıtlara "üstâd-ı cemî-i zâkirân" şeklinde geçmiştir. Hatta öyle ki kendisinden devam eden ekoller arasında en geniş ve uzun soluklu bir üslûba sahip olduğu bilinmektedir. Dönemin tekke kültüründe Hasan Efendi'nin zakirbaşılık hususiyeti şu cümlelerle özetlenebilir:

"Hasan Efendi Hazretlerine uğramayan kişi ve üslûpların okudukları ilahilerin beste ve usûlleri doğru değildir. Tashihe muhtaçtır."

Kendileri hilâfet ile irşâda mezun edildikten sonra devlet vazifesindeki kazaskerlik rütbesi gereğince herhangi bir tekkede şeylik vazifesinde bulunamayıp âsitânedeki hizmeti ile iktifâ etti. 85 yaşına kadar ömrünü bu meşguliyetler ile sürdürmüş bulunan Hasan Efendi Hazretleri, 30 Nisan 1755 (18 Recep 1168) tarihinde Hakk'ın rahmetine kavuşmuş ve cenâzesinin bütün hizmetleri güldeste şuarâmızdan birisi olan Sertarikzâde Hazretleri tarafından yönetilmiştir.

Edirnekapısı haricinde babasının kabrinin yanına defnedilen Hasan Efendi'nin Cerrâhî tâc-ı şerifi bulunan mezar taşı son yüzyıla kadar ayakta durmaktaymış. Fakat Fahreddin Erenden Efendi Hazretlerinden intikâl ettiğine göre, yapılan yol çalışmaları esnasında bu mezar taşı kırılarak ortadan kalkmıştır.

Bestekârlığı yanında edebiyât sahasında da oldukça maharet sahibi olan İranî Hasan Efendi'nin günümüze gelebilen tek şiiri Güldeste-i Hazret-i Nûreddîn'in birçok şairi gibi sadece Hazret-i Pîr ile ilgili mecmualara kaydedilmiş olanıdır. Kayıtlara geçmiş bu şiirin günümüze intikâl edebilmiş olmasının en önemli sebebi, nutkun bizzat kendisi tarafından segâh makamında ve yürüksemai usûlünde bestelenmiş olmasıdır.

Himmetleri var olsun...

İRANÎ HASAN EFENDİ EL-CERRÂHÎ

Doğub bir şems-i âlem tab'-ı tarîk-i Halvetî üzre
Semâdan ism-i münzeldir ki Pîr-i Nûreddîn Cerrâhî

Yapıb bostân-ı tevhîdi dikib eşcâr-ı tehlîli
Himmet ile erişirdi her az esmâ-yı rûhânî

Pîr-i aşkın dâmenini tutmuşuz biz aşk ile
Dediler gönderir Hak merîz-i aşka Cerrâhî

Gel ey tâlip sen etvârâ hulûs-ı kalb ile azm et
Düşüb pâyine mürşidin olursun kurb-i Rabbânî

ES-ŞEYH HAFİZ MEHMED ŞÂKİR EFENDİ EL-CERRÂHÎ

Güldestemizin bir diğer şairi Şâkir Efendi, 18. yüzyıl İstanbul’unda Cerrâhîlik yolunun önemli temsilcilerinden birisidir. Rumeli Kavağı maha-linde uzun yıllar meşihat vazifesinde bulunması ve Kavak ahalisine ta’lim-i Kur’ân-ı Kerîm ile meşgul olması hasebiyle kendisiyle ilgili bilgi veren kaynaklarda “Kavaklı Şeyhi” lakabıyla yâd edilmektedir. İstanbul’un berber es-naflarından Seyyid Süleyman Ağa’nın oğlu olan mehmed Şâkir Efendi’nin dedesi ise, yine İstanbul’un önemli seyyidlerinden Hacı İsmail Efendi’dir.

1776 (1190) yılında Fâtih Kâtip Muslihiddîn Mahallesindeki Fethiye Camii yakınında bulunan aile hanesinde dünyaya gelen Şâkir Efendi Hazret-leri, erken yaşta mektebe kaydolarak Kur’ân-ı Kerîm talimine başladı. 1783 (1197) yılında Fatih’te vukû bulan büyük İstanbul yangınında birçok İstanbul ailesi gibi bu aile de evlerini alevlere kaptırdı. Muhterik olan hanelerinde ika-met imkânı bulamayan aile, vaktin önemli piring tüccarlarından İlyas Efen-di’nin Süleymaniye Camii yakınındaki konağında bir odacık kiralayabildi. Tüm bu imkânsızlıklara rağmen Kur’ân-ı Kerîm eğitimini yarıda bırakmayan Şâkir Efendi, Kemeraltı Mektebi’ne devam etti. Hocası Hafız İbrahim Efen-di’den Kur’ân talimini tamamlayarak 12 yaşında Hâfız-ı Kur’ân İcazeti ile İs-tanbul ve Mısır usulü kıraat hususunda ehliyetlendirildi. Bu tarihten sonra da Süleymaniye Camii’nde ilim tahsiline devam etti.

Vaktin önemli meşâhirinden birisi olan Bostancıbaşı Hafız İsmail Pa-şa’nın ¹⁰ himayesine giren Şâkir Efendi, İsmail Ağa Konağı’nın imamlık vazi-fesine getirildi. Bostancıbaşı’nın Cerrâhî Tekkesi şeyhi Mehmed Moravî Efen-di Hazretlerinin dervişi olması münasebetiyle, Şâkir Efendi de bu yola karşı muhabbet beslemişti ve Mehmed Moravî’ye intisâb etti. Bu tarihten sonra da Karadeniz’e açılan Boğaz çıkışındaki Macar Kalesi kitabetine tayin edildi.

III. Selim zamanında zuhur eden Büyük Mısır Harbi’nde Boğaz’daki önemli birçok kalenin kitabet ve takibat işleri kendisine ilaveten verildi. Sa-vaşın bitmesinden sonra bazı kalelerin imâmet vazifeleri de kendisine tevdi edildi.

¹⁰ Bostancıbaşı Hafız İsmail Paşa (1758-1807) III. Selim döneminde 24 Nisan 1805 - 14 Kasım 1806 tarihleri arasında sadrazamlık yapmış bir Osmanlı devlet adamıdır.

Şeyhi olan Âsitâne Postnişini Şeyh Mehmed Moravî'nin âlem-i cemâle intikali neticesinde Sirkeci Şeyhi Hafız Hattat Şeyh Ahmed Efendi'ye intisâb etti. Seyr-i sülûkunu bu zâttan tamamlayıp 1806 (1221) yılında icazet alarak tâc-ı şerîf giydi.

İmamiyetinde bulunduğu Macar Kalesi'nde de meydan açmaya başladı. 1818 (1234) senesinde kendisine, ünlü bir Cerrâhî tekkesi olan Kumrulu Mescid Tekkesi (Sertarîkzâde Salı Dergâhı)'nin imamiyeti verildi. Bu görevlendirme, dönemin Âsitâne şeyhi Mehmed Ârif Dede Hazretleri tarafından gerçekleştirilen bir törenle kendisine tevdi edildi. Fakat Şâkir Efendi, Kavak beldesindeki vazifesinden dolayı bu görevine Ordu Dergâh-ı Şerîfi Şeyhi Çelebi Mehmed Nûreddîn el-Cerrâhî Hazretlerini vekil kıldı.

Osmanlı tarihinin kırılma noktalarından biri olan 1825'te Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması hadisesi, Şâkir Efendi'nin hayatında da bir dönüm noktasıdır. Bu vak'ada bir Yeniçeri Bölüğü olan Bostancıbaşı askerleri de lağvedildiler. Kavak civarında yaşanan büyük kıyımda birçok asker öldürüldü. Yaşanan bu kanlı olaylar neticesinde Şâkir Efendi de buradan ayrılmak zorunda kaldı ve hanesini kendi meşihatında bulunan Kumrulu Mescid Tekkesi'ne nakletti. 1841 (1257) tarihinde Nişancı Cedid Mehmed Paşa Camii Dergâhı şeyhi Hâfız Halil Fahreddîn Efendi eş-Şâbânî'nin vefatıyla bu tekke Şâkir Efendi'nin uhdelerine tevdi edildi. Bu tarihten sonra tekke, Cerrâhî meşihatıyla devam etti. Şâkir Efendi de kendi üzerindeki Kumrulu Mescid Dergâhı şeyhliğini küçük oğluna bırakarak ömrünün kalan kısmını bu tekkede hizmetle ve eser telif etmekle geçirdi.

11 Aralık 1849 (25 Muharrem 1266) Salı gecesı saat üç buçukta âlem-i cemâle intikal eden Şâkir Efendi, yetmiş altı yaşında idi. İstanbul meşihati ve dervişânının katıldığı büyük bir cenaze töreninin ardından Keskin Dede Hazretleri Haziyesi içine defnedildi. Bu kabir, Sivasî pîri Abdülahad Nûrî Hazretlerinin halifelerinden Hamza Efendi'nin kabrinin hemen yanındadır. Hamza Efendi ise, Süleyman Veliyyüddîn Efendi'nin menakibında bahsettiğimiz zâttır.

Talik yazıyla hakkedilmiş çok güzel bir Cerrâhî tâc-ı şerifi de bulunan bu taşın üzerinde bulunan metin ise şöyledir:

*Küllü men aleyhâ fâm
Hazâ kabr eş-şerîf el-âlim
El-âmil ü el-mürşid el-kâmil
Eş-şeyh... hâfızü'l-kurrâ*

*Mehmed Şâkir el-Halvetî el-mensûb
Be-tarîk-i Nûreddîn el-Cerrâhî
Post-nişîn-i be-hankâh-ı
Nişancı Cedid Mehmed Paşa
Rahmetullahialehyh
Sene 1266*

Fahreddin Erenden Efendi'nin, hakkında ayrıntılı bilgi verdiği bu kabrin yola bakan cihetine tekabül eden bir muvâcehe penceresi bulunmaktaymış. Mezarın tam ayakucuna tekabül eden bu pencerenin üzerinde ise, Şâkir Efendi ile ilgili enfes bir pencere kitabesi bulunmakta olup kitabede İzzet Efendi'ye ait Şâkir Efendi ile ilgili şu şiir yazılı imiş:

*Halvetiyye ârifânından yine bir merd-i pîr
Eyledi lafz-ı şerîf-i hû ile devrin tamâm
Müntesib idi tarîk-i Pîr-i Nûreddîn'e ol
Ya'nî Cerrâhî-lakâp kutb-ı güzîn-i sâhib-i zamân
Haylice mümkirleri Hak ile irşâd eyledi
Müşkilin şeyhâne hal' eyler ber-vefk-ı merâm
Lutf u ihsân-ı Cenâb-ı Hazret-i Mennân ile
Sâhâ-yı firdavs-i a'lâda bula ikrâm-ı ta'âm
İzzetâ çıktı yediler söyledi târîhini
Oldu bak Şâkir Efendi 'azim-i dârü's-selâm
Sene 1266*

Bu kitabe çok yakın bir zamanda yapılan bir yol çalışmasında hazire duvarı geri çekilince yerinden sökülmüş ve sırta kadem basmıştı. Şâkir Efendi'nin mezarını ve hazireyi ziyaret ettiğimiz bir gün burada tevâfuken başımıza gelen bir vak'a kaybolmuş bu taş da ortaya çıkardı. Mezartaşı kültürü ile ilgilenen bir dostumuz ile diğer mezarların da kimlere ait olduğunu görmek maksatlı mezarlık içinde gezerken bir mezar lahдинin kenarına saplanmış uzunca bir taş keşfettik. Yosunlarla kaplanmış bu kocaman ağır taşın arka yüzünde bir şeyler yazar merakıyla kaldırdığımızda, bunun bir pencerenin taç kitabesi olduğunu anladık. Okumaya başladığımızda ise bu taşın yol yapımında duvardan sökülen yukarıda bahsettiğimiz taş olduğunu hayretler içerisinde kalarak müşahade ettik. Taş, duvardan sökülerek yerle bir edilmiş hazirenin içine atılmıştı.

Şâkir Efendi gibi önemli bir zâttın yaşamından bize bu mezartaşlarından başka, telif ettiği bir iki eseri kalmıştır. Tasavvuftaki Etvâr-ı Seb'a hakkın-

da kaleme aldığı Nâtıku's-Savâb adlı bir eseri bulunan Şâkir Efendi'nin ayrıca bir dîvânının olduğu da kayıtlarda geçmektedir. Risalesinin İBB Atatürk Kitaplığı'nda olduğunu bilmekteyiz. Fakat diğer eseri henüz bulunamamıştır.

Her bende-i Hazret-i Pîr gibi Şâkir Efendi de pîrine karşı derin muhabbet besleyen birisi olarak tanımaktaymış. Şairliği dolayısı ile Hazret-i Pîr hakkında iki güzel şiiri bulunan Şâkir Efendi'nin bu eserleri, yine Fahreddîn Erenden Efendi'nin Envâr kaydı sayesinde günümüze gelebilmiştir.

Himmetleri üzerimize var olsun...

EŞ-ŞEYH HAFİZ MEHMED ŞÂKİR EFENDİ EL-CERRÂHÎ

Ziyâ verirdi sâlikine çerâğ-ı feyz-i Nûreddîn
Sülûk ehli bulur feyzi anın sırr-ı tarîkıyla

Kalb-i mecrûhlara cerrâh olubdur aşk-ı Nûreddîn
İder rûhun arşa vâsıl ki Hakk'ın feyz-i lütfuyla

Ârifîne kutupdur ol vâsılîne gavsdır hem
Âşikârdır anın sırrı nazar kıl ayn-ı kalbiyle

Acûbâtı kedûrâtı serüp kalbinden insânın
Kalaylı tas gibi berrâk ider tevhîdin nûruyla

İder münkirler inkârı bilmez sorsan nedir aslı
A'mâdır kalbi anların görmez Hakk'ı aynıyla

Gel ey zâhid inâd etme duhûl eyle tarîkate
Olursun sen dahî kâmil Hüdâ'nın izz ü avniyle

Uyup şeytâna hem nefse gezip durma kapularda
Çeküp seyfi aynından yesârına cihâd eyle

Hem mürşidsiz yola girme sakınup kendini andan
Olur mürşid sana şeytân ki türlü lehv ü la'ble

Yaratmış Hak senin rûhun ezelden cevheri hâsdan
Sen edersen anı tahlîl kamu isyânü fısıla

Gözün açıp yumunca dek çerâğ-ı ömrün sönüyor
Ki gûyâ şems-i asrdır gurûb eder nüzûlüyle

Nidersin mansıb-ı cânı fenâ mülkünü ko elden
Takarrüb et hâlıkına hitâb-ı irciî ile

Bu bir deryâ-yı bâtındır giremez zâhirî gavnâs
Yutup cümle helâk eder sefânîleri ukabiyle

Salâtiyla selâmiyla devâm-ı zikre meşgûl ol
Dalarsan lahzada Şâkir Cenâb-ı Hakk'ı zikr eyle

Pîr Nûreddîn Cerrâhî ol nûr-i Hudâ
Zâtına etti onun uşşâk-ı bî-hadd iktidâ
Cümle ehlullâha bir nûrdur kim ol velî

Mihr-i valâ-yı vâlâsı etti dehri rûşenâ
İns ü cînne oldu ol ancak imâm-ı etkîyâ

Medfen-i pür-nûrunu eyle ziyâret rûz u şeb
İstersen dola kalbin hânesi aşk ile hep
Nûrdur o nûr-ı Hak'dır ol meh-i vâlâ-neseb

Mihr-i valâ-yı vâlâsı etti dehri rûşenâ
İns ü cînne oldu ol ancak imâm-ı etkîyâ

Yâsemindir cümle evliyâullâh içinde ol velî
Dallarındır her velî anla o merd-i ekmeli
Sırr-ı Hakk'a vâsıl olmuştur onun bâtın eli

Mihr-i valâ-yı vâlâsı etti dehri rûşenâ
İns ü cînne oldu ol ancak imâm-ı etkîyâ

Şâkirâ bir âciz-i ednâdır himmet diler
Cümle ehlullâha yani sıdk ile hizmet diler
"Yevme tüblâ" da hasıl cümleden şefkat diler

Mihr-i valâ-yı vâlâsı etti dehri rûşenâ
İns ü cînne oldu ol ancak imâm-ı etkîyâ

EŞ-ŞEYH ABDÜLLATİF FAZLÎ EL-CERRÂHÎ

Derlemenin en önemli vesile-i rahmeti olarak takdim edebileceğimiz Abdülatîf Efendi'nin Hazret-i Pîr'e nutuk yazmış bir şair olmaktan öte çok daha farklı bir anlamı bulunmaktadır. Bu koca şeyh, kendi dönemine kadar gelen Cerrâhî hulefâsı ile ilgili önemli bir çalışma yapmış ve bunları *Gülşen-i Azîzân*¹¹ adlı çalışmasında toplamıştır. Bu risale Hazret-i Pîr'in tesis ettiği aşk yolunun tarihi için kaleme alınmış ve günümüze gelebilmiş en eski çalışmalardan birisidir. Nitelikli tarihi malumatlar içermesi ile birlikte eşî bulunmaz bir özelliği de Hazret-i Pîr hakkında yazılmış birçok şiirin, risale arasında paylaşılmış olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında Abdullatif Efendi Hazretlerinin bizim için önemi, Hazret-i Pîr ile ilgili şiir yazmış bir şair olmasından öte kendinden önce de yazılmış bu konudaki birçok şiirin günümüze intikalinde bir köprü vazifesi görmüş olmasıdır.

Bir önceki şairimiz Şeyh Şâkir Efendi Hazretlerinin büyük oğlu olan Abdullatif Fazlî Efendi'nin doğum tarihi 4 Mart 1814 (12 Rebiülevvel 1229) Cuma günüdür. Oldukça cemalli ve latifeli bir zât olarak bilinen hazret, genellikle halk arasında Şeyh Latîf Efendi olarak anılmaktadır. Çocukluğundaki ibtidai tahsilinden sonra yüksek tahsilini Fatih Camii'nde tamamlayan Abdullatif Fazlî Efendi, İstanbul Bâb Mahkemesi kaleminde ilk memuriyetine başladı. 1829 (1245) senesinde babası Şâkir Efendi'ye intisâb ederek 15 yaşında bir Cerrâhî dervişi oldu. Aileden gelme tasavvufi terbiye ile büyümüş Abdullatif Efendi, sülûkunu üç yılda tamamladı ve 1832 (1248) senesinde babası tarafından tâc-ı şerîf tekbirlenerek hilafet verildi. Daha evvel de bahsi geçen Fatih Otlakçı Yokuşu'ndaki Hâcegîzâde Tekkesi, Abdulaziz Zihni Efendi'nin emriyle Abdullatif Fazlî Efendi'ye tevdi edildi. Sonra da peder-i âlîsi Şâkir Efendi'nin uhdesinde bulunan Nişancı Cedid Mehmed Paşa Tekkesi de Abdullatif Fazlî Efendi'ye tevdi edildi. Bundan sonra Abdullatif Fazlî Efendi Hâcegîzâde Tekkesi'ni eş-Şeyh Mehmed Muhterem Efendi el-Cerrâhî'ye bırakarak kendisi Nişancı Tekkesi'nin meşihat vazifesiyle meşgul oldu.

İstanbul'daki Cerrâhî tekkelerinin son yüzyıldaki ihya ve tamirâtı ve vakfiyelerinin düzenlenmesi hususunda büyük çabalar sarf etmiş Abdullatif Efendi, özellikle Sertarîkzâde Salı Dergâhı'nın ihya ve inşası için çalıştı ve masraflarını kendi cebinden karşılayarak bu tekkeyi yeniden inşa etti.

¹¹ Bilinen tek nüshası olan orijinal nüsha için bkz. Gülşen-i Azîzan, Millet kütüphanesi, A E Şer'iyye, No:1099

Bu dönemden sonra daha çok Salı Dergâhı'nın irşad faaliyetleriyle meşgul olan Abdullatif Efendi, Nişancı Tekkesi'nin meşihat vazifesini Kadiriyye'den es-Seyyid Abdulhâlim Efendi Hazretlerine bıraktı.

Zaviyelerdeki hizmetleriyle birlikte Âsitâne-i Hazret-i Pîr'de de mad-di ve manevi hizmetlerde bulunmuş Abdullatif Efendi, âsitâne'de çeşitli hizmet-i şerîflerde bulunarak imâmet hizmet-nişînliğine getirildi. Abdullatif Fazlî Efendi, aileden gelme bir Cerrâhî dervişi olması münasebetiyle kaynaklarda, tarikat usûl ve erkânını çok iyi bilen bir zât olarak zikredilmektedir. Özellikle devran ayını idare etmedeki mahareti sebebiyle, gelecekte devran idaresinde bulunacak devranî tekke postnişinlerinin şeyhzâdeleri kendisine bizzat gelir ve devran idaresi talim ederlerdi.

11 Mart 1886 (5 Cemaziyelahir 1303) tarihinde âlem-i cemâle yürüyen Abdullatif Fazlî Efendi, İstanbul dervişânının ve önemli Cerrâhî hulefâsının katıldığı büyük bir cenaze töreniyle Fatih Camii'nden kaldırılarak şeyhi olduğu Sertârîkzâde Salı Dergâh-ı Şerîfî'ne getirildi. Bu tekkenin cümle kapısının solunda bulunan hazirede kendisinden evvel irtihal etmiş mahdumu Mehmed Rızâeddin Efendi'nin kabrinin üstüne sırlandı. Ancak ne yazık ki İstanbul'daki büyük tarihi kıyım sürecinde bu tekke ve hazire de nasibini almıştır. Tekke ve hazire yıkılarak yerlerine büyük apartmanlar inşa edilmiş ve bugün bütün bu hazire ve mezar taşları sonradan yapılan apartmanların altında kalmıştır.

Hayatı gibi yadigârı da letafet dolu olan Abdullatif Fazlî Efendi'nin daha evvel de zikrettiğimiz üzere Cerrâhîlik tarihi için son derece büyük bir öneme hâiz *Gülşen-i Azîzân* namında çok ciddi bir eseri bulunmaktadır. Cümlelerinden de gördüğümüz kadarıyla kalbi muhabbet-i Hazret-i Pîr ile dopdolu olan Abdullatif Fazlî Efendi'nin Hazret-i Pîr ile ilgili iki güzel nutk-ı şerîfi de bulunmaktadır. Fahrreddin Erenden Efendi'nin Envâr'ında kaydettiğine göre bu nutuklardan bir tanesi Hazret-i Pîr'i âlem-i cemâlde müşahade etmesi neticesinde zuhûr eden bir hal ile kaleme alınmıştır.

Kalemindeki aşkın hürmetine, himmetleri üzerimize daim olsun...

EŞ-ŞEYH ABDÜLLATİF FAZLÎ EL-CERRÂHÎ

Kutb-ı Nûreddîn-i Cerrâhî ferîd-i evliyâ
Gel tarîkına onun tâ bulasın Hak'tan atâ

Çar erkânla müretteb ictihâdî mecz olup
Devri yürürken edip buldu kemâl-i intihâ

Aşk şarâbın kana kana nûş edip ol zât-ı pâk
Onun cezbe-i Rahmân'a oldu reh-nümâ

Sırr-ı vahdet sâlikânında nümâyân şüphe yok
Gel dilersen sen de bu sırdan olasın âşînâ

Râh-ı Hak'tan telkîn-i tevhîdine ikrâr verip
Zulmet-i nefsin temiz eyler bulur nûr-ı ziyâ

Gilzet-i emmâreden tahlîs-i nefse tâlib ol
Eylesin seni recâ bu pîr-i erkân-ı Hudâ

Müçtehidler hâtemidir bil bu zât-ı ekremi
Eyleme asla tavakkuf sen de gel kıl iktidâ

Ey karındaş dâvet-i Hak'tır bu dâvetten murâd
Tâ erenler himmetiyle bulasın nârdan rehâ

Himmet-i pîrinle **Fazlî** hânedânîlerden ol
Dünyâ vü ukbâda olasın onlardan dâimâ

Mazhâr-ı nûr-i ehâd hilkati Nûreddîn'in
Masdâr-i feyz-i ebed fitrat-ı Nûreddîn'in

Taht-ı bâ-bikrînin remzini îmâ eyler
Nokta-i dâire-i vahdet-i Nûreddîn'in

Kâbe-i sıdk-ı safâ kible-i mihrâb-ı duâ
Câmi-i nûr-ı Hudâ sîreti Nûreddîn'in

Vâris-i âl-i abâ mahrem-i esrâr-ı Hudâ
Enbiyâ tıynetidir tıynet-i Nûreddîn'in

Dâfi-i renc ü elem mâni'-i bîmâr-gam
Nâfi'-i bi'r-i etem şerbeti Nûreddîn'in

ES-ŞEYH ES-SEYYİD CEZBÎ AHMET EFENDÎ

Güldeste şairleri içinde son dönemin önemli bir ismi olan Cezbî Ahmet Efendi, şair tezkirelerine girmiş son derece dikkate değer bir şahsiyettir. Doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan bu arif insanın tıpkı bundan evvelki şair zâtlar gibi sûfi neşvesi oldukça yüksektir.

Ailesi, İstanbul'un önemli meşâyihlerinin içinde bulunduğu Himmetzâdelere dayanmaktadır. Bu aile Taşkasap adı ile anılan Hasekî civarında eski bir Osmanlı Mahallesi içinde bulunan ünlü Zıbın-ı Şerif Tekkesi'nde¹² meşihâtte bulunmuştur. Taşkasap Mahallesi daha sonra ismini anacağımız önemli bir Cerrâhî şeyhi ve devlet adamı olan Sâmi Paşa'nın vak'aları ile meşhur konağının bulunduğu mahalledir. Ahmed Efendi Hazretleri de bu dönemde mezkûr tekkede şeyhlik yapmış ve Sami Paşa ile yakın bir hukuk sahibi olmuştur. Meşrebi, kaynaklarda Bayramî ve Nakşibendî olarak zikredilmektedir. 1829 (1245) tarihinde âlem-i mânâyâ hicret eden Ahmet Efendi'nin kabri şerifi Taşkasap'ta mezkûr dergâhın avlusunda olup bugün bulunmamaktadır.

Kaynaklarda son derece âşık bir zât olarak zikredilmiş bulunan Ahmet Efendi'nin "Cezbî" mahlası cezbe dolu bir zâkir olmasından gelmektedir. Şiirle oldukça yakın münasebeti bulunan Cezbî Ahmet Efendi'nin Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nde 1098 numarada kayıtlı müretteb bir dîvânı bulunmaktadır. Ayrıca kaynaklarda "Aşkiyye" adında manzum bir eserinin olduğu da söylenmektedir.

Daha evvel de zikrettiğimiz üzere Sâmi Paşa vasıtası ile Hazret-i Pîr'e son derece şiddetli bir muhabbeti olduğunu bildiğimiz Cezbî Ahmet Efendi'nin, Hazret-i Pîr'in şân-ı âlilerine söyledikleri bir şiiri bulunmaktadır. Bu şiir ufak farklılıklarla aynı şekilde daha evvel terceme-i hali zikredilen Cerrâhî şeyhi Mehmed Şâkir Efendi'nin mahlası ile de kayıtlıdır. Fakat biz bu şiiri Cezbî Ahmed Efendi'yi yâd etmek niyetiyle farklılıkları ile birlikte paylaşmak istedik.

Himmeti var olsun...

¹² Tekke ve haziresi Millet Caddesi'nin genişletilmesi esnasında yıkılmış, haziresinden kurtarılabilenlerin bir kısmı Eyüp'te bulunan Sivasî dergâhına nakledilmiştir.

EŞ-ŞEYH ES-SEYYİD CEZBÎ AHMET EFENDÎ

Pîr Nûreddîni'l –Cerrâhî ol nûrû'l-Hudâ
Zâtına etti onun uşşâk bî-had iktidâ
Cümle ehlullâh bir nûrdur kim ol velî

Mihr-i a'lâ-yı vâlâsı etti dehri rûşenâ
İns ü cîne oldu ol ancak imâm-ı etkîyâ

Medfen-i nûrunu eyle ziyâret rûz u şeb
İster isen dola kalbin hânesi aşk ile heb
Nûrdur ol nûr-i Hak'tır meh-i vâlâ neseb

Mihr-i a'lâ-yı vâlâsı etti dehri rûşenâ
İns ü cîne oldu ol ancak imâm-ı etkîyâ

Yâsemindir cümle ehlullâh içinde ol velî
Dallarındır her velî anla ol merd-i ekmeli
Sırr-ı Hakk'a vâsıl olmuştur O'nun bâtın eli

Mihr-i a'lâ-yı vâlâsı etti dehri rûşenâ
İns ü cîne oldu ol ancak imâm-ı etkîyâ

Münkir inkârını ko gel yek nazarla gel ona
Sürülür erkân-ı pâki olıcak rûz ü cezâ
Bende-i dergâhıdır onun gûrûh-i evliyâ

Mihr-i a'lâ-yı vâlâsı etti dehri rûşenâ
İns ü cîne oldu ol ancak imâm-ı etkîyâ

Cezbîyâ bir âciz-i ednâdürür himmet diler
Cümle ehlullâh yani sıdk ile hizmet diler
"Yevme tüblâ" tahsîl-i cümleden şefkat diler

Mihr-i a'lâ-yı vâlâsı etti dehri rûşenâ
İns ü cîne oldu ol ancak imâm-ı etkîyâ

EŞ-ŞEYH ABDÜLAZİZ ZİHNÎ EL-CERRÂHÎ

Güldeste şairlerimizden Âsitâne-i Hazret-i Pîr'de postnişinlik yapmış bir başka zât-ı âlî olan Zihni Efendi Hazretleri, Cerrâhilik yolu içinde çok önemli bir aile olan Yahya Şerafeddin el-Morevî'nin başını çektiği Morevî ailesinden gelmektedir. Çocukluğundan itibaren Hazret-i Pîr'in manevi huzurunda büyümüş olan Zihni Efendi, aşk mesleğini bizzat kaynağından talim etmiş nadide şahsiyetlerden birisidir.

Abdülaziz Zihni Efendi'nin büyük dedesi, Yahya Şerafeddin Efendi'nin Mora seferinden sonra İstanbul'a avdetinde yanında getirdiği küçük oğlu Abdüşşekür Efendi'dir. Abdüşşekür Efendi'nin kızı Emine Hatun ile yine Mora'dan gelme bir derviş olan Mehmed Morevî'nin nikâhlanması ile buradan Zeyne'l Âbidin isminde bir zat dünyaya gelir. İşte bu zat Abdülaziz Zihni Efendi'nin babasıdır.

İşte Abdülaziz Zihni Efendi 27 Nisan 1799 (22 Zilkâde 1213) gecesinde Morevîler için son derece önemli olan Üsküdar'daki Morevî (Arakiyeci) Mahallesinde Kadıağası Mescidi kurbundaki aile evinde dünyaya geldi. Doğum tarihine Nakşibediyye'den Ebu'l-Tevfik eş-Şeyh İbrahim Efendi Hazretlerinin nazmettikleri tarih, aynı zamanda keşif ile Zihnî Efendi'nin 1238 senesinde Cerrâhî Âsitânesi'ne postnişin olacağını da işaret etmektedir:

*Kutb-ı devrân Hazret-i Nûreddîn Cerrâhî âlem
Dergeh-i vâlâsında her-dem mültecâ Abdülazîz olsun*

*Postunu dostunu fehm edip fikr-i kiyâsetle müdâm
Abd-i irfân-ı müebbed-rızâ Abdülazîz olsun*

*O kutbun menzil-i vâlâsını bilmek akl-ı küll şânıdır
Hizmetinde bulunan nûr-ı zîbâ Abdülazîz olsun*

*Oku âyeti enfüsde mükemmel bil
Hem meşhûd-ı bast-ı ... Abdülazîz olsun*

*Şemm-i erbâb-ı aşk bu mevlûdun târîhidir
Hâlis zer ayârın mübtenâ Abdülazîz olsun*

*Hâvîdir remilli kâfil-i esrâr-ı pîrân
Döndüren devrânı yeksân hâlâ Abdülazîz olsun*

*Silsile-i şan-ı şeref... sabâhât gösterir
Olmamıştır... câ-be-câ Abdülazîz olsun*

*Âdâb-ı hak mahallinde düştü târîhi Kâdiyâ
Mesned-i Nûreddîn'de revnakcâ Abdülazîz olsun*

Sene 1238 / Ene minhü'l-fakîr

Babasının erken yaşta çıktığı hac yolculuğunda vefatı sebebiyle Abdülaziz Zihni Efendi'nin annesi, dönemin âsitâne şeyhi olan Mehmed Arif Dede ile nikâhlandı. İşte bu dönemden sonra büyük dayısı ve üvey babası olan Mehmed Arif Dede'nin yanında adeta bir öz evlat gibi yetiştirilen Abdülaziz Zihni Efendi, ilköğrenimini Tahtaminare Mektebi'nde tamamladı. Daha sonra hat sanatı ile meşgul olmaya başladı ve Molla Murad Tekkesi Şeyhi Halil Efendi'den hat meşkini tamamladı.

Bunlarla birlikte tekkenin manevi eğitim halkasından da ayrılmayan Abdülaziz Zihni Efendi, önce öz babası ile başladığı seyr-i sülûkuna daha sonra Mehmet Arif Dede ile devam etti. Şeyhbabasının zahîrî ve batînî bütün uyarılarını dikkatle yerine getiren bu arif insan, tavsiyelerine uyarak Mesnevî ve Hâfız Dîvânı talim etti.

İstanbul'un önemli isimlerinden birisi haline gelmiş olan âsitane şehzadesi Abdülaziz Zihni Efendi, Arif Dede tarafından tâc ve hırka ile hilafetlendirildikten sonra Sertarikzâde Zaviyesi'ne şeyh olarak tayin edildi. 1822 yılına kadar bu vazifesini devam ettiren Abdülaziz Zihni Efendi, Arif Dede'nin Hakk'a yürümesi ile vakfiye gereğince Âsitâne-i Hazret-i Pîr'e postnişin oldu.

Bu dönemde devrin padişahı Sultan II. Mahmud'un Mehmet Arif Dede dolayısı ile tekkeye büyük muhabbeti bulunmaktaydı. Bu muhabbet Abdülaziz Zihni Efendi zamanında da devam etti. Önemli gün ve geceleri mutlaka tekke de geçirmeyi adet edinmiş olan padişah, tekke de bir dizi değişikliğin yapılmasına da vesile oldu. Padişahın ziyaretlerinin sıklaşması vesilesi ile meydanın üst katında bazı değişikliklere gidilip harem dairesi yandaki konak alınarak genişletildi ve tekke yeniden elden geçirilmiş oldu. Sultan II. Mahmud, bu işleri bizzat takip etti ve 22 Eylül 1836 (10 Cemazeyelahir 1252) günü yapılan bu değişiklikler büyük bir merasimle hizmete açıldı.

Padişahın oldukça samimi olduğu Abdülaziz Zihni Efendi, tekkelerin genel yönetimi hususunda da yetkilendirildi ve Meclis-i Meşâyih Reisliğine getirildi.

Ömrünü Hazret-i Pîr'in yoluna vakfetmiş bulunan Abdülaziz Zihni Efendi Hazretleri, tarikinin neşv ü nemâsı için çok gayret sarf etmiştir. Çok dirayetli bir manevi mürebbi olduğu söylenen hazretin, hilafet ile şereflendirdiği 38 adet halifesi bulunmaktadır.

1853 yılında bir padişah töreninden tekkeye avdet eden Abdülaziz Efendi'de bir nâmizâc hal zuhûr etti. Bu hali 8 ay boyunca devam eden Zihni Efendi, 18 Temmuz 1854 (22 Şevval 1270) günü yolculuğunun başladığını keşfederek yanında bulunan ihvanı ile helalleşti. Meydanda Vird-i Sağîr okutmaya başladı. Evrâd'ın Ezkâr bölümünden sonra Sûre-i Yâsin'i kıraat buyurmalarını emretti ve bu sırada âlem-i mânâyâ gözlerini açtı.

Cenazesi irade-i padişah ile düzenlenen büyük bir törenle icra edildi. Usûl-i tarîkat üzerine gerçekleştirilen bu törende kendisine yakın bulunan birçok önemli devlet adamı, meşâyih ve dervişân hazır bulundular ve husûsen Morevî Ailesi'nin önemli üyelerinden olan Şeyhü'l-Vüzerâ Sâmi Paşa ve Suphi Paşa el-Cerrâhîler de cenazede hazır bulundular. Bütün Cerrâhî şeyhleri gibi Hazret-i Pîr'in türbesine sırlanan Abdülazîz Zihni Efendi, hayatından da anlaşılacağı üzere aşk-ı Hazret-i Pîr ile dolu bir zattır.

İlmî ve irfânî kalemini genç yaşından itibaren oldukça yüksek seviyelere getirmiş olan Abdülazîz Zihni Efendi'nin telif ettiği önemli risaleleri bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi *Menâkıb-ı Hazret-i Pîr Nûreddîn el-Cerrâhî* namındaki risalesidir. Bununla birlikte âşıkâne fakat bir o kadar da teknik kuvvete sahip bir şiir dünyası bulunan Abdülazîz Zihni Efendi'nin, Hazret-i Pîr ile alakalı teslimiyet abidesi bir nutk-ı şerîfi bulunmaktadır. Ayrıca pîrdaşı ve akrabası olan Morevî Şeyh Abdurrahman Sâmi Paşa'ya ait bir kıt'a-i şerîfe naziresi de mevcuttur.

Himmatleri var olsun...

EŞ-ŞEYH ABDÜLAZİZ ZİHNÎ EL-CERRÂHÎ

Hak tebeyyûn eyleyip ortada kutb-ı evliyâ
Mâğz-ı nûr-i hak durur ey beyn beyne beyneyiz

Mazhâr-ı tâmm-ı Hudâ yani cenâb-ı pîr-i mâ
Şeyh Nûreddîn yolunda hak ile hak beyneyiz

Bu Hanîfe mezhebiz halvette halvet izleriz
Seyyid Yahyâ muktedâmız cümle Pîrân ileyiz

Hem şerîat hem tarîkat hem hakikat mağrifet
Nûr-i vâhidden açılmış güller ile bileyiz

Çün makâm-ı ceme tutmuş yüzünü **Abdül'azîz**
Fark-ı ba'de'l-cem ve'l fark gâh-ı beyne beyneyiz

Kıt'a-i nazîre-i Sâmi Paşa

Ey pâdişeh-i şâh-ı gedâ Nûreddîn
Vey hankâh-ı feyz-i Hudâ Nûreddîn
Affına isyan ...

Zihnî kulunu etme cudâ Nûreddîn

EŞ-ŞEYH İSMAİL HAKKİ ZÜHDÎ EL-CERRÂHÎ

Hazret-i Pîr'e taassuk edip yüzyıllarca âşıklara âb olmuş Cerrâhîlik yolunun bir başka gülü de Şeyh İsmail Hakkı Zühdî el-Cerrâhî'dir. Hazret-i Pîr yoluna önemli hizmetlerde bulunmuş olan İsmail Hakkı Efendi'nin bir özelliği de Hazret-i Pîr'in zât-ı âlîlerine nutk-ı şerîfler yazmış olmasıdır.

İsmail Hakkı Efendi, eski bir Osmanlı toprağı olan ve bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Silistre kasabasında, 1862 (1279) tarihinde dünyaya geldi. Ailesi hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan İsmail Hakkı Zühdî Efendi'nin memuriyetle meşgul olmuş bir zât olduğunu bilmekteyiz. Eski ismiyle Tekfûr olan Tekirdağ civarındaki memuriyeti esnasında Sertarîk Mehmed Muhterem Efendi'ye intisâb ederek bir Cerrâhî dervişi oldu. Daha sonra bu hazretin irtihaliyle aynı mahallede bulunan Kolsuz Baba Dergâhı şeyhi Mehmed Nûreddîn el-Cerrâhî'ye intisâb etti. Bu zâtın da irtihalinden sonra âsitâne şeyhi Yahyâ Gâlib Efendi el-Cerrâhî'nin Tekfurdağı'nda dervişlerle ilgilenmek üzere bir müddet buraya ziyareti esnasında kendisine intisâb ederek etvâr-ı seb'adan yedi daireyi tamamladı. Sonra âsitâne dervişi olan Zühdî Efendi, Gâlib Efendi'nin de vefatıyla âsitâneye şeyh olmuş olan Rızâeddîn Yaşar Efendi'ye intisâb etti. 22 Aralık 1897 (27 Receb 1315) Mîrâc Kandili gecesinde Rızâeddîn Efendi'nin oğlu olan Abdülaziz Zihnî Efendi ile birlikte tâc-ı şerîf ve hırka giyerek hilafetle şereflendirildi. Bu tarihten sonra Mürefte'de Duyûn-ı Umumiyye'de baş kitâbette bulunan İsmail Hakkı Efendi, burada hayli dervîşân yetiştirdi.

Rızâeddîn Yaşar Efendi Hazretlerinin Mürefte'ye gerçekleştirdikleri bir seyahatte şehrin beyi ve ileri gelenleri, İsmail Hakkı Bey'in şehrin camii-i kebirinde zikir ve meydan açması için izin talep ettiler. Rızâeddîn Efendi bu ricayı kırmayıp, İsmail Hakkı Bey'i devran ve zikrullah konusunda yetkili kıldı. Ayrıca bir tekke küşâdı için bir yer tahsis edilerek burada tarikin neşv ü nemâ bulması için gayretlerde bulunuldu. Rızâeddîn Efendi daha sonraki seyahatlerinde tahsis edilen bu dergâhta misafir edildi.

Cerrâhîliğin son dönem uzak diyarlarda yayılması için önemli hizmetlerde bulunmuş olan İsmail Hakkı Bey'in bundan sonraki son memuriyeti İnoz'dadır.

Buradaki bir Müslüman mahallesinde ikamet etmekte iken yakalandığı mide humması hastalığından kurtulamayan İsmail Hakkı Bey, 20 Aralık 1912 (10 Muharrem 1331) tarihinde henüz 52 yaşında iken Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Mezarı, vefat ettiği mahale bir saat uzaklıkta bulunan İncirlik

civarındaki bir Müslüman kabristanındadır. Bugün bu kabristan ile alakalı herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Kitabetinin oldukça yüksek seviyede olduğunu gördüğümüz İsmail Hakkı Bey'in, Fahreddin Erenden Efendi'nin naklettiğine göre günümüze ulaşabilmiş güzel bir mektûbâtı ve ayrıca âşıkâne tarzda yazılmış bir de dîvânı bulunmakta imiş. Fahreddin Efendi Hazretleri'nin Envâr'da kaydettiği üç güzel şiirinden ikisi Hazret-i Pîr ile alakalı olup muhabbetinin seviyesini paylaşmaktadır.

Muhabbeti himmetine vesile olsun...

EŞ-ŞEYH İSMÂİL HAKKÎ ZÜHDÎ EL-CERRÂHÎ

Gezme inkâr âleminde zâhid ikrârı bul
Geç hevâdan cân ilinde hükmeden cânânı bul

İlm-i nâfi iste Hak'dan câhil olma salikâ
Râh-ı Hak'da pîşuvâdır Pîr-i Cerrâhî'yi bul

Ref' olur gönlün hicâbı benliği terk ede gör
Meclis-i uşşâk içinde sâki-i feyy'azı bul

Gel bugün iç câm-ı aşkı pîrimiz Cerrâhî'den
Sâye-i feyzinden ânın mürşid-i âgâhı bul

"Fezkürûnî" emrini tut **Hakkı**yâ eyle devâm
Mürşid-i âli-himemdir pîrimiz Cerrâhî'yi bul

Halvetî gülzâr içinde açılmış bir gülüm
Pîr-i fahrî Cerrâhî gibi bâğ-ı bânım var benim

Öterim bülbül misâli âh u zârım rûz u şeb
Sâkî-i feyyâz-ı mutlak kâse-dâm var benim

Bendegân-ı evliyâda benden ahkar yoksa da
Şâhım Nûreddîn velîye intisâbım var benim

Âsitân-ı izzetîdir çeşme-i feyyâz-ı Hak
Hâzinî esrâr-ı hikmet pîşdârım var benim

Etmeden dünyâya teşrîf oldu tebsîr-i cennet
Bu muazzam evliyâyâ eyvallâhım var benim

Hâtem-i pîr-i tarîkat mazhâr-ı küll-i ehad
Gavs-ı küll tahtında sultân-ı pâdişâhım var benim

El-amân dedikde billâh erişir imdâdıma
Gün gibi zâhir-i kerâmâtı bir efendim var benim

Bâb-ı lütfundan umar cümle atâ-yı **Hakkıyâ**
Evliyânın ser-firâzı dil-pehâhım var benim

EŞ-ŞEYH ABDURRAHMAN SÂMÎ PAŞA

Cerrâhîlik tarihi içerisinde son derece mühim bir yer teşkil eden Morevîlerin önemli bir üyesi olan Abdurrahman Sami Paşa'nın bu özelliği, hakkında yazılmış birçok çalışmada olması gerektiği ciddiyette ele alınamamıştır. Morevî ailesi, Hazret-i Pîr'in halifelerinden Yahya Şerafeddin el-Morevî ile başlamış ve Yahya Efendi Hazretlerinin Mora'ya dözenlenen bir sefere katılmasıyla da bu ismi almıştır¹³.

Abdurrahman Sami Paşa, Yahya Efendi'nin torunu Mora Müftüsü Şeyh Ahmed Necib Efendi'nin büyük oğludur. 1795 (1210) yılında Mora'nın günümüzde Trapolitza olarak anılan kentindeki Trapoliçe Kalesi'nde bulunan Cerrâhî tekkesinde dünyaya geldi. Annesinin adı Saliha Hatun'dur. İlk eğitimi ve gençlik yıllarını bu tekkede geçiren Sâmi Paşa, tekke müntesiplerinden Adviye Rabia Hanım ile nikâhlandı. 1821 yılında Mora'da patlayan büyük Rum isyanında babası şehit oldu ve Sami Paşa tüm aile üyeleri ile birlikte esir edildi. Ancak ailenin diğer üyelerinin rehin kalması şartı ile kendisinin Mısır'a gitmesine müsaade edilmesi Morevî ailesi ve Sâmi Paşa için son gibi görünen büyük bir başlangıçtı. Mısır'da Kavalalı Mehmed Ali Paşa'ya sığınan Sâmi Paşa Hazretleri, edebi niteliği yüksek bir layiha ile durumunu Kavalalı'ya arz etti. Sâmi Paşa'nın bu siyasi ve bürokratik tecrübesine Kavalalı hayran kaldı ve Paşa'nın ailesi ve Mora için yardıma koşma kararı aldı. Paşa'nın oğlu Esbak İbrahim Paşa önderliğinde hazırlanan bir ordu Mora'ya sefere çıktı ve orduda ailesini kurtarmak üzere Sami Paşa da bulunmaktaydı. Ordu, Mora Yarımadası'nın tamamını kontrol altına alarak gerçekleştirilen büyük Türk soykırımının intikamını almış oldu. Sâmi Paşa da ailesinin diğer üyelerini esarette kurtarıp Mısır'a avdet etti.

Abdurrahman Sami Paşa Mısır'a döndükten sonra Kavalalı'nın büyük iltifatlarına mazhar olup meşhur Bulak Matbaası Müdürlüğünden Paşa'nın başmuavinliğine kadar pek çok önemli görevlere getirildi. Sâmi Paşa, ailesinden gelme tasavvufi neşvesini burada da yaşatmaya özen göstererek Kahire'de bir Cerrâhî tekkesi inşa ettirdi. Fakat Sâmi Paşa'nın Kavalalı himayesindeki bu yılları çok uzun sürmedi. 1849 yılında Kavalalı'nın vefatından sonra oğlu İbrahim Paşa'nın kısa süreli valiliği ve ardından onun da vefat etmesi dengeleri bir anda alt üst etmeye etti.

¹³ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Murat Özer, *Doğu-Batı Sentezinde Osmanlı Bir Paşa-Şeyh-Maarif Ailesi, Moreviler, Kaknüs Yayınları*.

Sefih ve hoppa bir mizaca sahip olduğu rivayet edilen I. Abbas Paşa'nın Mısır'a vali olmasıyla, Sâmî Paşa gibi birçok devlet erkânına büyük iş-kenceler ve baskılar uygulanmaya başladı. Sâmî Paşa ise, bunlara daha fazla tahammül edemedi ve yüzünü İstanbul'a dönmek durumunda kaldı.

İstanbul'da bulunduğu bu tarihten sonra Sâmî Paşa'nın ve ailesinin hayatı padişahın himayelerine geçti.

Önemli birçok devlet görevinde bulunan Sâmî Paşa'nın bu görevleri arasında en önemlisi şüphesiz 17 Mart 1857 tarihinde kendisine verilen Maarif-i Umûmiyye Nezareti Başkanlığıdır. Osmanlı'nın maarif meselesini tek bir çatı altında toplaması amacıyla teşekkül ettirilmiş bu nezaret Türk eğitim tarihi için bir dönüm noktasıdır.

Sâmî Paşa, İstanbul'da Taşkasap adıyla anılan mahallede büyük bir konakta ikamet etmiştir. Kırk odası bulunan büyük bir araziye sahip bu konak, Mısır'dan gelme birçok Hidiv ailesi müntesiplerine de ev sahipliği yapmıştır. Sâmî Paşa'nın Hidiviyet ile arasında bulunan husumet, bir sonraki vali olan Said Paşa'ya kadar da devam etti. Fakat Said Paşa, Sâmî Paşa'ya yapılan bu haksızlıkları görmüştü ve kendisine bir anlamda iade-i itibar etti. Ayrıca yazları ikamet etmesi için Çamlıca'da bulunan bir yazlık köşkü de satın alıp Sâmî Paşa'ya hediye etti.

Sâmî Paşa'nın orta yaş döneminden sonra yapmış olduğu birçok evlilik sonucu 20 civarında çocuğu oldu. Osmanlı siyaset hayatında son derece önemli vazifelere gelmiş bulunan bu aile üyeleri arasında, babasının izinden gitmiş olan, aile reisi Abdüllatif Suphi Paşa da vardı.

Hayatı boyunca birçok siyasi nitelikli seyahatte bulunmuş olan Sâmî Paşa, sahip olduğu manevi altyapı tesiriyle kendi vaktinde alınan önemli kararlarda ince bir feraset numunesi sergilemiştir.

88 sene gibi uzun süren bir ömürden sonra kısa bir hastalık dönemi geçiren Abdurrahman Sâmî Paşa, 23 Mayıs 1881 (24 Cemaziyülevvel 1298) tarihinde âlem-i cemâle intikal etti ve cenazesi Sultan II. Abdülhamid'in emriyle Sultan II. Mahmud türbesi haziresine defnedildi.

Hayatı oldukça yoğun bir bürokrasi içinde geçen Sâmî Paşa'nın manevi yönü genelde hep anekdotlarda gizli kalmıştır. Aileden gelme bir Cerrâhî olan Sâmî Paşa, babasından hilafet almış ve seyr-i sülûk tamamlamıştır. İstan-

bul'a dönüşüyle birlikte Karagümrük'teki Âsitâne-i Hazret-i Pîr'e devam etmiş ve buradaki akrabaları ile bağlantısını koparmamıştır. Hatta öyle ki, tekkenin tamiri için önayak olmuş ve bugün de tekkenin giriş kısmında bulunan tamir kitabesinin şiirini bizzat kaleme almıştır.

Tasavvuf konusunda çeşitli teliflerde de bulunmuş olan Sâmî Paşa'nın bu eserlerinden en önemlisi *Kişveri'd-Derûn*'dur. Tasavvufi terbiye ve modern felsefe konularını bir arada içeren bu eser, oldukça büyük bir öneme haizdir.

Osmanlı kültürüyle harmanlanmış her önemli şahsiyet gibi Sâmî Paşa'nın da Dîvân şiiriyle yakın bir alakası bulunmaktaydı. *Sâmî* mahlasıyla yazdığı şiirlerini müretteb bir dîvânda toplamıştır. Ârifâne ve hikmetli anlamlarla yüklü şiir dünyası, Sâmî Paşa'nın kişiliğini ve manevi şahsiyetini günümüze intikal ettirebilmiş en önemli vesikalardır. Şiirle uğraşmış her bende-i Hazret-i Pîr gibi Sâmî Paşa'nın da Hazret-i Pîr hakkında söylenmiş bir kıt'ası bulunmaktadır. Envâr-ı Hazret-i Nûreddîn'de kayıt altına alınmış bu şiir, ne yazık ki kendisiyle ilgili yapılan çalışmaların hepsinde gözden kaçmıştır.

Himmeti vâd olsun...

EŞ-ŞEYH ABDURRAHMAN SÂMÎ PAŞA

Ey nâsir-i envâr-ı Hudâ Nûreddîn
Hurşîd-i bekâ kutb-ı verâ Nûreddîn
Bir zerre-i nâciz-i şemma'-i keremindir
Sâmî kulunu etme fedâ Nûreddîn

ABDÜLLATİF SUPHÎ PAŞA

Güldeste şairlerimiz arasında Morevîlere mensup bir başka önemli isim de Abdüllatif Suphi Paşa'dır. Bir evvelki terceme-i hâlde kendisine yer verdiğimiz Abdurrahman Sâmi Paşa'nın büyük oğlu olan Suphi Paşa, Osmanlı siyaset ve eğitim tarihinin son derece önemli simalarından birisidir.

Dedesi Şeyh Necib Efendi'nin Trapoliçe Kalesi'nde bulunan Cerrâhî tekkesinde dünyaya gelen Suphi Paşa'nın doğum tarihi 1818 (1233)'dir. Gençlik hayatı babası ile paralel bir seyir izlemektedir. Mora isyanındaki madurlar içinde yer alan Suphi Paşa, babası ile birlikte Mısır'a hicret etmek zorunda kaldığında sadece beş yaşındadır.

Mısır'da babasının, himayesinde bulunduğu Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın özel ilgisini gören genç şehzâde, Mısır'ın ileri derecedeki ulemasından ders alma şansını yakalamıştır. Gençlik yıllarında bulunduğu ilk görev babasının mâiyet kâtipliğidir. Daha sonra hidivliğin hususi kaleminde kâtipliğe atanmıştır. Mısır'da yaşanan tatsızlıkların ardından İstanbul'a gelmek zorunda kalan aile ile birlikte Suphi Paşa da İstanbul'a gelmiştir. Kabiliyeti gözden kaçırılmayacak derecede olan Suphi Paşa, saray tarafından hemen devlet idaresinde göreve getirildi. İlk görevi ise, babasının ilk olarak başında nazır olarak bulunduğu Maarif Nezareti'nde âzâlıktır. Beş sene devam eden bu görevden sonra Suphi Paşa, sırasıyla Ahkam-ı Adliye Âzâlığı, Tahrir Emlak Komisyonu Reisliği, Yanya Müfettişliği gibi önemli görevlerde bulundu.

Babasından sonra yerlerine geçen birkaç paşanın uzun dönem Maarif Nezareti'ni adam edememesi üzerine Suphi Paşa 1867 yılında bu nazırlığa getirildi. Bu tarihten sonra Suphi Paşa'nın değişmeli nazırlık dönemi başlar ki, kendisini takip etmek adeta mümkün değildir. Şu'arâ-yı Devlet Âzâlığı, Suriye Valiliği, Evkaf Nazırlığı, Maliye Nazırlığı, Ticaret Nazırlığı gibi görevlerde gezinmiş olan Suphi Paşa'nın bu görevlere zaman zaman üç yahut dört defa getirildiği görülmektedir.

Fakat tam bir maarif ve estetik adamı olan Suphi Paşa'nın görevden göreve gezindiği bu dönemde, arzu ettiği projeleri de bir şekilde hayat geçirmeye çalıştığını görmekteyiz. Bunlardan en önemlisi Osmanlı'da ilk defa arkeoloji, müzecilik ve İslam eserleri koleksiyonları konusunda yaptığı çalışmalarıdır. Bu çalışmalarının en büyük ürünü ise kurulmasında büyük çaba sarf ettiği Çinili Köşk'teki ilk müzedir. Burada tesis edilmiş olan eski İslam eserleri ve arkeoloji objelerinden oluşan bu müze, Osmanlı müzecilik tarihinin temelini

oluşturmaktadır. Sanata büyük duyarlılığı bulunan Abdüllatif Suphi Paşa'nın konağında sergilenen nitelikli bir hat koleksiyonu da bulunmaktaydı. Ayrıca Suphi Paşa Bizans ve Osmanlı sikkelerine son derece ilgili bir nümizmatistti. Kendi konağında sergilediği eşsiz sikke koleksiyonu daha sonra Çinili Köşk'e nakledilmiştir.

Dönemin sosyal yaşamında sanata dair projelerde devlet ricali içinde bir lokomotif vazifesi görmüş olan Suphi Paşa, uzmanlığı bulunan maarif hususunda da önemli projeler gerçekleştirdi. Bunlardan ilki 1869'da gerçekleştirilen Kız Sanayii ve Ticaret Mekteplerinin kurulmasıdır. Babası Sami Paşa'nın, kızların eğitim alması amacıyla arzu ettiği bu proje Suphi Paşa tarafından gerçekleştirilebildi. Ayrıca bu proje, kadınların eğitim alanında bir reform olarak da değerlendirilebilir.

Suphi Paşa'nın gerçekleştirdiği bir diğer önemli eğitim projesi de, 1876 yılında kurulan Marmara Üniversitesi'nin çekirdeği kabul edilen Hamidiye Ticaret Mekteb-i Âlisi'nin kuruluşudur. Sultanahmet'teki ana binada kurulan bu okul, ticaret konusundaki ilk mekteptir. Osmanlı'daki gençlerin ticari eğitimleri konusunda büyük gayret göstermiş Suphi Paşa'nın bu konudaki özverişi kısa bir süre önce kendisine yakışan bir vefakârlıkla yerine getirilmiştir. Sultanahmet Ticaret Meslek Lisesi'nin adı Suphi Paşa Ticaret Meslek Lisesi olarak değiştirilmiştir.

Kendisini çok iyi yetiştirmiş olan Suphi Paşa Arapça, Farsça, Latince, İbranice, Yunanca ve Fransızca dillerini iyi bilmekteydi. Özellikle İslam tarihi üzerine eserler yayınlamayı amaçlamış olan Suphi Paşa, *Hakâyikü'l-Kelâm fî Târihi'l-İslâm* adlı eseriyle bu tasarının ilk cildini gerçekleştirebilmiştir. Daha evvel de zikrettiğimiz gibi önemli bir nümizmatik bilimcisi olan Suphi Paşa, bu konuda da bir çalışma yayınlamış ve bu çalışma İslam medeniyetinde sikkelerin kesilmesi ve icadı ile alakalı olarak *Uyûnü'l Ahbâr fî'n-Nukûd ve'l-Âsâr* ismiyle basılmıştır.

Uzun süren yaşamının ardında birçok önemli vak'a ve konuda ismi yüksek bir şöhret kazanmış Suphi Paşa, 1866 yılında Horhor'da bulunan kendi konağında âlem-i cemâle intikal etti. Ardında 23 çocuk bırakarak öteki dünyaya intikal eden Suphi Paşa'nın ailesi, bahsi geçen Morevî ailesinin daha sonraki dönemde büyük bir aile olmasına vesile olmuştur. Cenazesi kalabalık bir kabileyle birlikte irade-i Hümayun ile babasının da bulunduğu Sultan II. Mahmud türbesi haziresine defnedildi.

Her Morevî gibi ceddinin tekkesine ve pîrine karşı büyük bir muhabbet besleyen Suphi Paşa da, babasıyla birlikte tekkeye devam eden bir dervişti. Fahreddin Erenden Efendi'nin naklettiğine göre, Hazret-i Pîr'e yazdığı bir medhiyesi bulunan Suphi Paşa'nın ne yazık ki bu şiiri bugün elimize ulaşmamıştır. Ancak Fahreddin Efendi, Suphi Paşa'nın oğlu Abdülvehhab Suphi Kocamemi'nin elinde şiirin tamamını gördüğünü nakletmiştir. Kendisinden tamamını alamadığı, nakledemediği bu şiirin sadece aklında kalan makta' beytini Envâr'ında zikretmiştir. Son kıtasından bile Hazret-i Pîr'e muhabbetini yakinen gördüğümüz Suphi Paşa, zevk-i selim sahibi aşık bir zât imiş.

Himmeti var olsun...

ABDÜLLATİF SUPHÎ PAŞA

Sîne çâk-ı aşk olup dergâh-ı Nûreddîn'de
Subhiyâ dâğ-ı dili Cerrâhî'ye kıl âşikâr

ŞEREF HANIM

Derlediğimiz Hazret-i Nûreddîn Efendimize medhiye yahut iltica sahibi şairler içindeki tek hanım şair, Şeref Hanımefendi'dir. Türk Dîvân edebiyatının en önemli kadın şairlerinden biri olan Şair Şeref Hanım'ın şiir dünyası, dönemin şiir üslûbuna tam ters bir istikamet seyrederek. Şiir dünyası büyük bir mana zenginliği ile dolu olan Şeref Hanım'ın hakkında hazırlanmış biyografiler, genel olarak bu yönünden bî-haberdir. Hatta öyle ki Şair Şeref Hanım hakkında günümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan biyografiler oldukça ağır ithamlar ile de doludur. Ancak şiirleri biraz incelendiğinde görülecektir ki Şeref Hanım, zâtı itibariyle muhibb-i evliyâ olmuş tastamam bir hanımefendidir. Tertib ettiği dîvânın önemli bir kısmı veliler ve manevi büyüklere yazılmış medhiye ve ta'zimler ile doludur.

Şair Şeref Hanım'ın doğum tarihi 1809 (1224) olarak kaydedilmiştir. İstanbul medeniyetinin içinde büyümüş bu hanımefendinin babası Mehmed Nebil Bey'dir. Nebil Bey Mısır Mevleviyyeti vazifesinde bulunmuş önemli bir devlet adamıdır. Bu vazife, Nebil Bey'in bu görevde bulunmasından tam 200 yıl evvel Hazret-i Pîr'e tevdi edilmiş, fakat kendisi bu görevi reddederek derişliğe soyunmuştu. Aynı zamanda şairlik yönü de bulunan Nebil Bey'in kızı olarak sanat camiasının içinde yetişmiş bulunan Şair Şeref Hanım, İstanbul'un önemli mekân ve meclislerinden haberdar bir vaziyette büyümüştür.

Ailenin büyük kızı olarak iyi bir eğitim görmüş olan Şeref Hanım'ın edebi kabiliyeti, yazdığı şiirlerde açıkça görülmektedir. Özellikle muhabbet duyduğu manevi büyükler hakkında kaleme aldığı şiirleri hususi bir tasnif konusudur. İstanbul'un önemli dergâhlarına muhib olmuş Şair Şeref Hanım'ın Mevlevilik ve Cerrâhiliğe özel bir muhabbet duyduğunu dîvânındaki şiirlerden anlıyoruz. Konumuzla ilgili olması hasebiyle Pîr Nûreddîn Cerrâhî Hazretlerinden istimdat temennisiyle kaleme aldığı şiiri oldukça duygulu yüklüdür.

Ömrünün oldukça erken bir döneminde göçmüş olan Şair Şeref Hanım'ın vefat tarihi 1861 (1277)'dir. Kabri muhibbi olduğu Yenikapı Mevlevihanesi'nin yanında bulunan hazirededir. Mezar taşı canavarları tarafından kırılan bu ulu insanın şahidesi bugün maalesef mevcut değildir. Günümüze intikal edebilmiş mezar taşı metni ise şu şekildedir:

“Sadr-ı esbak Nâ'ilî Paşa ahfâdından merhûm Nebîl Bey kerîmesi şâ'ire-i meşhûre el-Mevlevî Şeref Hanım, gaferallâhu lehâ”

Himmet-i Pîr cümlemizin üzerine olsun...

ŞEREF HANIM

Gamdan beni azâd et
Yâ Hazret-i Nûreddîn
Bîçâreyim imdâd et
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Hem rehber-i Hak'sın
Hem mürşid-i mutlaksın
Kutbiyette el-yaksın
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Şayeste bu kem-mâye
Baş eğmese Darâ'ye
Oldum sana hem-sâye
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Her yâre-i bîmâre
Cerrâhî eder çâre
Geldim sana tîmâre
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Kendimde dirâyet yok
Ömrümde metânet yok
İsyâna nihâyet yok
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Âsîlere serdârım
Mücrimlere salarım
Gâyetle günahkârım
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Bî-şüphe Şeref âsâ
Billâh oluram rüsvâ
Tutmazsan elim ferdâ
Yâ Hazret-i Nûreddîn

BÜYÜK NASÛHÎZÂDE ALÎ HAYDAR MOLLA EFENDÎ

Son dönem Osmanlı âlimleri içinde oldukça önemli bir yeri bulunan Ali Haydar Efendi, vaktin önemli hukuk adamlarından birisidir. Kendisinin bu güldestede yer alan şairler içinde Cerrâhîlik ile bağlantısı, diğerlerine göre zahiren uzak görünse de ilmi şahsiyeti yanında tam bir irfan ve hikmet adamı olan Ali Haydar Efendi'nin Hazret-i Pîr'e ve dolayısı ile bu aşk yoluna karşı büyük bir muhabbeti olduğunu yakinen görmekteyiz. Hatta bu muhabbeti Hazret-i Pîr'e bende olacak seviyededir.

Ali Haydar Efendi'nin bir başka hususiyeti de son dönemde medrese ehlinin tasavvufa karşı olumlu bir tavır takınmasında ve önyargılarını kırmasında büyük tesirinin olmasıdır. Kendisine "Büyük" lakabının verilmesi, aynı dönemde yaşamış bir başka hukuk adamı olan Mecelle şarihi talebesi Ali Haydar Efendi ile karıştırılmaması amaçlıdır.

Ali Haydar Efendi, Nasuhîzâdeler adı verilen hem tasavvuf tarihinde hem de ilim sahasında son derece önemli şahsiyetler yetiştirmiş büyük bir aileye mensuptur. 1837 senesinde doğan Ali Haydar Efendi'nin babası, Rume-
li'den gelme bir aileye mensup Seraskerlik dairesi kâtiplerinden Pirlepeli Mehmed Numan Efendi'dir. Ceddi bu ailenin bir kolunu oluşturan vak'a kâtibi İffet Efendi'den geldiği için "Nasuhîzâde Hafidî" olarak anılmıştır.

İlmi tahsiline dönemin her çocuğu gibi küçük yaşta başlamış olan Haydar Efendi, mahallesinde bulunan Sıbyan Mektebi'nden sonra Fatih Camii'inde ders okutmakta olan Rusçuklu Şeyh Mustafa Efendi'den fıkıh ve tefsir okudu. Bundan sonra dönemin en önemli isimlerinden birisi olan huzur dersleri muharriri Tikveşli Yusuf Ziyaeddin Efendi'den ¹⁴ ilmi icazet aldı. Tikveşli Yusuf Efendi'den ders görmesi onun ilmi şöhretini oldukça yükseltti.

Bundan sonra ulemâdan Şeyh Galib Efendi'den fıkıh okuyan Haydar Molla, daha sonra Hoca Şakir Efendi'den coğrafya, cebir ve hendese tahsili gördü. Bu tarihten itibaren devlet desteği görmeye başladı ve kendisine 50 kuruşluk bir rüûs maaşı bağlandı.

¹⁴ Dönemin en büyük âlimlerinden birisi olarak kabul edilen Tikveşli Yusuf Efendi, çalkantılı bir dönem olan II. Abdülhamid devrinde İstanbul'da "ulemâ-yı sitte" dedikleri altı büyük âlimden birisidir. Padişahın huzur derslerinde bulunmuş ve siyasete bulaşmamak konusunda ince bir titizlik göstermiş bulunan bu zâtın bu sebeple hükümdar ile arasında seviyeli bir muhabbet bulunmaktaymış. Tasavvufa karşı son derece olumlu bir tavır takınan bu zât-ı âli Cumhuriyet tarihine intikal etmiş son dönem âlimlerinin birçoğuna hocalık yapmıştır.

Rüşdiye’de ve daha sonra Darü’l-Maârif’te eğitimine devam eden Ali Haydar Efendi, kadı olmaya karar verdi ve bu konuda özel eleman yetiştirmek için kurulmuş olan Muallimhâne-i Nüvvâb’a girdi. Bu bölümü birincilikle tamamladı. Genç yaşı sebebiyle taşrada memur edilmeyen Haydar Molla Hazretleri, 1274’te aynı mektepte müderrisliğe başladı. 1280’de bu okulda fıkıh ve feraiz konusunda dersler vermeye başladı. Bununla birlikte meraklı bir adam olan Haydar Efendi eğitim hayatının öğrencilik kanadını hiç bırakmadı. Astro-nomi ve biyoloji konusunda dersler aldı.

Ham sofu bir adam olmaktan hep korkan Ali Haydar Efendi, tam bir titizlik abidesi olarak tarihte anılmaktadır. Tahsilinin yanında sanat konusunda da kendisini yetiştirdi. Arap ve Fars edebiyatı konusunda ciddi dersler aldı ve bu dönemden sonra şiirle uğraşmaya başladı.

Müderrisliği esnasında bir müddet şehir dışına vazifelendirilen Ali Haydar Efendi sırasıyla Bosna, Tuna, İzmir Kadılıkları; Tuna ve İzmir’de ayrıca Temyiz Dîvânı Başkanlığı yaptı. Bundan sonra İstanbul’a avdet eden Ali Haydar Efendi, Meclis-i Tedkikât-ı Şer’iyye ve Tanzimat Dairesi üyeliklerinde bulundu. Bu esnada kısa bir Rumeli müfettişliği vazifesi de gerçekleştirdi.

1884 senesinde kendisine profesörlük unvanı verildi ve kurulan Hukuk Mektebi’nde hocalık yapmaya başladı. Bu görevini 1900’lü yıllara kadar sürdüren Haydar Efendi, bu tarihten sonra kendisi ile kayıtlarda karıştırılan Mecelle şarihi Ali Haydar Efendi’ye derslerini bırakarak Şark ve Rumeli İslam Cemaati Nazırlığına devam etti. Birinci dereceden Rütbe-i Mecidî ve ikinci derece Rütbe-i Osmanî nişanları kendisine verildi.

7 Kasım 1903 (7 Ramazan 1321) tarihinde Koska’da bulunan hanesinde âlem-i cemale intikal etti. Kendisi bugün Üsküdar’da Nasuhî Dergâhı’nda bulunan aile haziresinde medfundur. Mezar taşı ise el’ân mevcuttur.

Mesleğinden dolayı son derece titiz ve dikkatli bir adam olarak tanınan Ali Haydar Efendi, bunlarla birlikte büyük tevazu sahibi biri olarak zikredilmektedir. Yazdığı ilmi ve sanatsal eserlerinde bed’iyyat seviyesinin oldukça yüksek olduğunu gördüğümüz Ali Haydar Efendi’nin fıkıh konusunda yazdığı birçok risale bulunmaktadır. Öte yandan şiir sanatı ile yakından uğraşmış bulunan Ali Haydar Efendi’nin Mahmud Kemal İnal’ın naklettiğine göre bir divançe kuracak kadar şiiri bulunmaktaymış. Fakat bu şiirler ve bazı eserleri büyük Aksaray yangınında kül olmuştur.

Bütün bu özellikleri ile birlikte Ali Haydar Molla’nın kaynaklarda hiç zikredilmemiş bulunan bir özelliği de tasavvufi neşvesidir. Bu konu hakkında sadece Merhum Cerrâhî Şeyhi Fahreddin Erenden’in bu çalışmanın ana kaynağı niteliğindeki Envâr-ı Nûreddin adlı eserinde bir kayda rastlamaktayız.

Kayıt şudur:

“...Meclis-i kebîr-i maârif reîsi Nasûhîzâde Haydar Molla Efendi’nin kît’a-i intisâbiyyelerinin kaydını buraya münâsib gördüm...”

Bir şiirle devam eden bu kayıta da açıkça görüldüğü üzere Nasûhîzâde Haydar Molla Efendi bir Cerrâhî dervişidir. Kendisini bu konuda iyi sırlamayı başarmış olan bu âlim insan, yaşı oldukça ilerlemiş olmasına rağmen Âsitâne şeyhi Yahya Galib Efendi’ye intisâb etmiştir. Sizlere aktaracağımız şiir de bu intisâbı ile ilgilidir.

Himmeti var olsun...

BÜYÜK NASUHÎZÂDE ALÎ HAYDAR MOLLA EFENDÎ

Olmayan âteşzede-dil aşk-ı Nûreddîn ile
 Bezm-i serdü-i nedimde halimi der pîş eder
 Ârif-i billâh olur **Haydar** ola vech-i kemâl
 Âsitân-ı feyzine kim kendini dervîş eder

EŞ-ŞEYH ÇÖPATLAMAZ ÂTIF EFENDÎ EL-CERRÂHÎ

Hazret-i Pîr gülîstânının bir başka gülü olan Çöpatlamaz Âtîf Efendi Hazretleri, birçok şairimiz gibi bir Cerrâhî dervîşi ve halifesidir. Doğum tarihi konusunda herhangi bir bilgiye rastlayamadığımız Âtîf Efendi'nin verilen ölüm tarihinden ve yaşından, doğumunun 1750 (1164) olduğu tahmin edilebilmektedir.

Âtîf Efendi Hazretleri Eyüp Sultan'da doğmuş ve burada büyümüştür. İbtidai talebeliğinden sonra Mekteb-i Umûmî'ye devam eden Âtîf Efendi Hazretleri, ilk olarak âsitânenin 10. postnişini Abdurrahman Hilmi Efendi Hazretlerine intisâb etti. Bundan sonra sırasıyla Mehmet Sadık Efendi (1738-1800), Hafız Mustafa Efendi (1715-1804) ve Kadı Mehmet Efendi (1742-1805)'ye tekke dervîş olan Âtîf Efendi'nin, görüldüğü üzere uzun bir dervîşlik dönemi bulunmaktadır. Bu uzun soluklu seyr-i sülûk Mehmed Arif Dede zamanına kadar devam etti. Arif Dede tarafından tâc ve hırka giydirilerek hilafet alan Âtîf Efendi, bu dönemde herhangi bir tekke yahut zaviyede vazifede bulunmadı. Daha çok memuriyet ile meşgul olup Evkâf Kitabeti'nde vazife yaptı.

Abdülaziz Zihni Efendi dönemine tekabül eden 5 Eylül 1824 (11 Muharrem 1240) tarihinde Rumeli Hisarı – Ali Torlak namıyla anılan mahallede Karabaş Ahmed Efendi Dergâhı'na şeyh olarak tayin edildi. Bosnalı Şeyh Selim Efendi'nin vefatıyla boşalan bu dergâh, arsa halinde kaldığı için Âtîf Efendi dergâhtan ziyade Eyüp'te kendi devlethânesinde ikamet etti ve pek çok dervîş yetiştirdi. Ailesi ile ilgili bir bilgi bulunmayan Âtîf Efendi Hazretlerinin sadece bir kızını Hamzazâde Mehmed Sadık Efendi Hazretleri ile nikâhladığını bilmekteyiz.

Manevi dünyası son derece derin ve cezbeli olan Âtîf Efendi'nin “Çöpatlamaz” lakabının sebeb-i hikmeti ise, kendisinin yolda gördüğü herhangi bir çöp parçasının üzerinden geçememesi hassasiyetinden kaynaklanmaktaymış. Hatta öyle ki bu çöpleri ya kendisi toplar yahut bir kişiye para verip toplattırmış. Bu halin ve dolayısı ile lakabının kendisine verilmesinin hikmetinin, nakledilen şu vak'adan olduğu rivayet edilmektedir:

Âtîf Efendi bir gün Eyüp Sultan'daki devlethânelerinden, tekkeye geçmek üzere ayrılır. Sahilden Balat'a gitmek üzere bir kayığa bindiği sırada Eyüp'ün meczub-i ilâhilerinden birisine rastlar. Çöpatlamaz Baba namındaki ilahi cezbeye tutulmuş bu meczub insan, tıpkı yukarda geçtiği şekilde bir çöp hassasiyetine sahiptir. Âtîf Efendi ile bir an göz göze gelen Çöpatlamaz

Baba, adeta bir cezbe hali yaşar. Kayığın baş tarafına doğru ayağını vurmaya başlayarak üç defa, “Halimi sana verdim” diye bağırır. Daha sonra ortalıktan kaybolur.

İşte bu vak’adan sonra Âtîf Efendi’nin de bizzat bu hâl ile hâllendiği ve bu tarihten sonra Çöpatlamaz Âtîf Efendi şeklinde anıldığı söylenmektedir. Fahreddin Erenden Efendi’nin, Âtîf Efendi’nin halifelerinden biri olan Osman Turâbî’den dinledikleri ile Envâr’ında kaydettiği bu hatıra bizzat dönemin akranlarınca da teyit edilmiştir.

Çöpatlamaz ismi ile şöhet bulmuş Âtîf Efendi’nin manevi ve feyiz dolu ömrü 87 yıl kadar sürmüştür. Geçirdiği kısa bir hastalık döneminden sonra 1835 (1251) senesinde Eyüp civarındaki hânesinde âlem-i cemâle kavuşmuştur. Kabr-i şerifleri Gümüşsuyu Caddesi’nde eskiden Topservi olarak anılan bir mahalde damadı Hamzazâde Mehmed Sadık Efendi’nin yanındadır.

Her Cerrâhi bendesi gibi muhabbet-i Pîr’i pek fevkalâde olan Çöpatlamaz Âtîf Efendi’nin oldukça niyaz dolu bir na’t-ı şerifi ve bununla birlikte Hazret-i Pîr’e bendeliği ile ilgili bir de nutk-ı şerifi bulunmaktadır.

Niyazı bizi râh-ı Pîr’de sabitkadem kılsın...

EŞ-ŞEYH ÇÖP ATLAMAZ ÂTİF EFENDİ EL-CERRÂHÎ

İrfân meclisine erişebilsek
Varıp anlar ile görüşebilsek
Aşkın kervânına karışabilsek
Yolda bırakmazlar alırlar seni

Derviş olan abâ giyer eynine
Sincab samur komaz gayrı gönlüne
Cihân zerre kadar gelmez ‘aynına
Buna râzı isen alırlar seni

Âşıkların solmaz tâze gülleri
Zikr-i tevhid eder dâim dilleri
Evliyâullâhın doğru yolları
Yolda buluna gör alırlar seni

Hazret-i Nûreddîn aşkın rehberi
Âtîf dervişlerin edna kemteri
Gelirsen demezler gelme dön geri
Kapıdan savmazlar alırlar seni

CEBBARZÂDE MEHMED ÂRİF BEY

Cebbarzâde Ârif Efendi, son dönem Osmanlı irfan hayatının önemli isimlerinden birisidir. Bu dönemde yaşamış birçok âlim-ârif gibi son yüzyılda inzivayı tercih etmiş bu zat, kendisini sırlamakla birlikte bu sırrını fâş edecek bir talip de bulamamıştır.

1828 (1244) Temmuz ayında Rumeli Hisarı'nda Baltalimanı ismiyle anılan mahalde, bir sahilevinde dünyaya gelmiş olan Ârif Efendi, Çapanoğulları ailesindendir. İlk tahsilini Mekteb-i İrfân'da görmüş olup ilim sahasında gayet başarılı bir çocukluk geçirmiştir. 19 yaşında iken şehadetnâme alarak Bâb-ı Âlî Maliye Kalemî'nde ve ardından Hazine-i Maliye Bedelât Kalemî'nde memuriyetlerde bulunmuştur. Buradan Nizamiye Kâtipliği'ne geçen Ârif Efendi, 1880 (1296) Aralık ayında 52 yaşındayken emekliye ayrıldı.

38 sene hizmet-i devlette çalışmış olan Ârif Efendi'nin, ilmi ve idari hayatının yanında, dönemin ârifân zümresinden olduğunu da biliyoruz. Zâhiri ilimler hususunda yüksek bir ehliyetle sahip olan Cebbarzâde Ârif Bey'in tasavvufi terbiyesi ise Tarîk-i Şabaniyye'dendir. Şeyhi, Kuşadalı İbrahim Hakîkî Hazretlerinin hulefâsından Hammâmî Muhammed Tevfik Efendi'dir. Uzun seneler kendisinden manevi ilim talim etmiş bulunan Cebbarzâde Ârif Efendi, tam anlamıyla bir İbnü'l-Arabî hayranıdır. Günümüze ulaşmış eser ve rivayetlerinde görülmektedir ki, şeyhinin menakıplarını sıkça vird eylemiştir. Kendisine yetişme şansı yakalamış Sefîne-i Evliyâ müellifi Osmanzâde Hüseyin Vassâf'ın bizlere naklettiğine göre hoşsohbet ve latifelerle dolu bir zât imiş.

Mütevazı ve derviş-meşreb bir hayat sürdüğünü gördüğümüz Cebbarzâde Ârif Efendi'nin tasavvufi hallerinden birisi de Üveysîlik neş'esinin bulunmasıdır. İlm-i esrâra bu yoldan vâkıf olduğu Vassâf tarafından dile getirilen bu erbâb-ı aşkın, sünnî itikada sahip biri olmakla birlikte Hamzevî meşreb bir zât olduğu da hatıralarda dile getirilmektedir.

Günlük yaşantısında da memuriyetten gelme bir titizlikle endamına çok dikkat eden bu İstanbul beyefendisinin kıyafeti mutlak suretle setre pantolon, kolalı gömlek ve kravattı. Bu haliyle de Hamzevî-Melâmî halini iyi yaşamış olduğunu gördüğümüz hazretin, kendisini böylece sırmalasından dolayı dönemin ünlü şeyhlerinden Şeyh Ahmed Muhtar er-Rıfâî, kendilerine "kravatlı evliya" tabirini yakıştırmışlardı.

Velayetine umumi şehadet getirilmiş Cebbarzâde'nin kendisi, bu konuda kesinlikle açık vermezmiş. Hüseyin Vassâf'ın nakliyle, "Bende sırr-ı irşâd yoktur" diyerek kimseyi dervişliğe kabul etmemiş. Hizmetini daha çok âsârı yoluyla ortaya koymuş olan Cebbarzâde'nin hepsi birbirinden önemli, bilinen 17 eseri bulunmaktadır. Bunlar tasavvuf, şiir şerhleri, hakâyık ve tefsire dair eserlerdir ¹⁵. Eserlerinin bir kısmı, döneminde tab' edilebilmiştir.

Eş'ârı olduğunu da gördüğümüz Cebbarzâde'nin şiirle olan münasebeti sanatsal bir kaygıdan ziyade esrara ait rumuzları kullanma amaçlıdır. Sohbetlerinde devamlı suretle ilm-i vahdetten bahis açan hazretin şiirleri de genellikle bu minvâl üzerinedir.

Muhibb-i evliyâ olan Cebbarzâde Ârif Bey'in İstanbul'un önemli pîrânından olan Hazret-i Pîr Efendimize karşı da büyük muhabbet beslediğini bilmekteyiz. Dönemin âsitâne şeyhi Abdülaziz Zihni Fikri Efendi tarafından kendisine büyük hürmet gösterilir ve o da buna aynı şekilde mukabele ederdi. Sebebine henüz ârif olamadığımız bir manevi hâlin zuhûru olduğu belli olan bir kıt'ası, Hazret-i Pîr'in maneviyât-ı kudsiyesine atıftır ¹⁶.

30 Eylül 1920 (17 Muharrem 1339) tarihinde, 95 yaşında Çengelköy'deki evinde Hakk'ın rahmetine irtihât etmiş olan Cabbarzâde Ârif Efendi Hazretlerinin cenaze işlemleri bizzat Sultan Vahdettin'in iradesiyle hazine den karşılanmıştır. Beylerbeyi (Nakkâş) mahâlinde defnedilmiş olan Cebbarzâde'nin vefatında evladı ise bulunmamaktaymış.

Kendisi hakkında söylenebilecek en mufassal cümle, terceme-i hâlini kaleme alma şansını yakalamış ve bunu bize aktararak büyük bir lütufta bulunmuş Osmanzâde Hüseyin Vassâf'a aittir:

"O da her gelen gibi geldi, yaşadı, insanlığını anladı, hakikatini bildi, buldu, oldu, gitti."

Her ikisinin ve Hazret-i Pîr'in himmetleri üzerimize var olsun...

¹⁵ Eserlerinin ayrıntılı listesi için, bkz. *Osmanzâde Hüseyin VASSÂF*, Sefine-i Evliyâ, C. 5, Kitabevi Yay. İstanbul, 2006, s.213-214.

¹⁶ Konu edilen kıt'a Fahreddin Erenden Efendi Hazretleri'nin bir not defterinde farklı bir isim adına kaydedilmiştir. Metni sizlere aynen aktarıyoruz.

"Hânkâh-ı Hazret-i Pîr Nüreddîn-i Cerrâhî sertariki ve Otlukçular yokuşunda Hâceğizâde Câmi-i Şerifi dâhilinde maruf câmi-i şerifte hazret-i Pîr'in ikinci halîfesi Muhamed Hüsameddin dergahı şerifi postnişini Hafız Muhammed Muhterem Adil Efendi'nin neşidesidir."

CEBBARZÂDE MEHMED ÂRİF BEY

Kızışdır halka-i tevhîdi yansın kalb-i âteş-nâk
Fetîl olmaksa maksat koyma elden öyle misbâhı
Yanıp sızlarsa sînen yâreden râhında âh itme
Sarar hep merhem-i lütfuyla Nüreddîn Cerrâhî

ES-ŞEYH EDİRNELİ ALİ HAYDAR ER-RİFÂÎ

Son dönemde Hazret-i Pîr'e şiir yazmış güldeste şairleri içinde belki de en mahfuz kalmış kişi Ali Haydar Efendi'dir. Edirneli Ali Haydar ismiyle şöhret bulmuş bu zât, Üsküdar Sandıkçılar Dergâhı'nın banisi İbrahim Edhem Efendi'nin torunudur.

İbrahim Edhem Efendi bu mahâlde sandıkçılık mesleği ile iştigal eden bir zât olarak bilinmektedir. Dergâhın ismi Edhem Efendi'nin bu özelliğinden dolayı "Sandıkçılar Dergâhı" olarak şöhret bulmuştur. Mezkûr tekkenin ilk şeyhi olan bu zâtın tarikat terbiyesi Rifâî yolundandır. Şeyh İbrahim Edhem Efendi'nin oğlu ve Ali Haydar Efendi'nin babası ise, aynı dergâhın ikinci postnişinliğini yapmış Şeyh Âbîd Efendi'dir.

Doğum tarihi ve gençlik dönemine ait herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız Ali Haydar Efendi'nin bilindiği kadarıyla bir erkek kardeşi vardır. Yaş itibarı ile daha büyük olan bu abisi kendisinden önce Sandıkçılar Dergâhı'nın şeyhi olan Şeyh Edhem Sandıkçıoğlu'dur. Ali Haydar Efendi abisinin irtihalinden sonra Sandıkçılar Dergâhı'na şeyh tayin edildi. Tekkenin son dönem meşihatında bulunmuş Ali Haydar Efendi Osmanlı'nın en sıkıntılı zamanlarını gören ve Cumhuriyet döneminden sonra tekkelerin kapatılma dönemi yaşayan birçok zâttan birisidir. Ali Haydar Efendi'nin Osmanlı'nın son dönemine tekabül eden bir hatırası onun ve onun gibilerin bu sancılı dönemdeki halini ortaya koymaktadır.

Balkan Savaşı'ndan yorgun argın çıkan Osmanlı, bilindiği gibi Edirne'yi elinde tutmayı başarmış ve şehir düşman işgalinden kurtulmuştur. Halkın büyük sevinçle karşıladığı bu olay, şehrin sûfiyân zümresince de büyük bir keyif ile karşılanmış ve dervişler Selimiye Camii'nde büyük bir zikrullah tertib etmişlerdir. İşte bu mecliste bulunan Haydar Efendi, meşrebi Rifailik gereği elinde bulunan bir topuzla burhan göstermeye başlamıştır. Zikrullah esnasında cezbe öyle bir noktaya gelmiştir ki, Ali Haydar Efendi elindeki topuzu metrelerce havaya atmış ve vücuduna saplamıştır. Yaşadığı bu cezbe hali camii içinde bizzat herkesin gözü önünde gerçekleşmiştir.

İstanbul'daki dergâhlar arasında da önemli bir şöhrete sahip olan Haydar Efendi, tekkesindeki hafta gecelerinde misafiri olan şeyh efendiler ile de çok yakın bir manevi muhabbete sahipmiş. İstanbul meşâyih tarafından çok sevilen bu zât, oldukça feyizli meydanlar açarmış. Ali Haydar Efendi tekkesine dönemin Melami kutbu olarak kabul edilen Eyüp Murad Buhârî

Dergâhı'nın şeyhi Seyyid Abdülkâdir Belhî'nin teşrif etmesi için araya Meşhur Melamilerden Eşref Ede'yi koyarak bu arzusunu arz etmiş. Yıllardır dergâhından çıkmayan Belhî Hazretleri bu tür davetlere pek icabet etmeyen birisi olarak tanındığı için fazla da ümidi yokmuş. Fakat umulmadık bir şekilde dergâha gelerek Ali Haydar Efendi'ye misafir olan Abdülkâdir Belhî, herkesi büyük bir şaşkınlığa uğratmış.

Oldukça feyiz dolu bir zât-ı âli olan Ali Haydar Efendi aynı zamanda son yüzyılda bu halini gizlemiş bir melâmet ehlidir. Tekkeler kapatıldıktan sonra münzevi bir yaşam içinde hayatına devam eden Ali Haydar Efendi, vak-tini yakını olduğu hal ehli insanlarla geçirmeyi tercih etmiştir. Dönemin Üs-küdar'daki önemli tasavvufi meclislerinden biri olan Mustafa Düzgünman'ın işlettiği Attar dükkânında tertip edilen cumartesi buluşmalarına katılan Ali Haydar Efendi, burada Eşref Ede, Sarı Hüsnü Efendi gibi zâtların sohbetleriyle hem-hâl olmuştur.

Soyadı kanunundan sonra birçok aile üyesi gibi "Sandıkçıoğlu" soyadın alan Ali Haydar Efendi, bilindiği kadarıyla tek bir evlilik gerçekleştirdi. Nadire Hanım isminde bir hanımefendi ile hayatını birleştiren Ali Haydar Efendi'nin Nuri, Muhittin ve Selma adında üç çocukları dünyaya geldi. Bunlardan Muhittin Bey Galatasaray Lisesi Müdürlüğü yapmış son derece mümtaz bir İstanbul beyefendisi olarak bilinen ailenin önemli isimlerinden birisidir.

Şairliği ve şiir dünyası ile ilgili elimizde en ufak bir kayıt bulunmayan bu hâl ehli, âşık sultanın Hazret-i Pîr Efendimiz ile ilgili bir nutk-ı şerifini de Fahreddîn Efendi'nin intikali vesilesiyle biliyoruz. Şiiri Envâr-ı Nûreddîn'de, devrân bahsinin geçtiği yerde zikretmek ihtiyacı duyduğunu, Fahreddîn Efendi şu sözleriyle dile getirmekte:

"Rifâiyye'den Edirneli Şeyh Haydar Efendi merhûmundur. Ziyâından masûn olmak üzere bu mahalle kaydını münâsib gördüm."

Şiirden anlaşıldığı kadarıyla oldukça derin bir duygu dünyası taşıyan bir üsluba sahip Ali Haydar Efendi'nin Hazret-i Pîr'e karşı da be-tahsis derin bir muhabbeti bulunmaktadır.

Onun muhabbeti bize himmete vesile olsun...

EŞ-ŞEYH EDİRNELİ ALİ HAYDAR ER-RİFAÎ

Zahidâ devrâna gel ki olası aşk bülbülü
Böyle sebûk pay alınmaz râh-ı aşkın menzili
Nice şâhlar oldular bu meydânın kemter kulu
Geçtiler hubb-i sivâdan terk edip kîş ü şali

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sırr-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Velî

Âsitânından yüzün dûr edip olma gâfil
Pâdişâhlar pâyine kemter olmaz böyle bil
Ede gör dergehinde âb-ı rûyin selsebîl
Menba'-i kân-ı kerem feyz-i atâ lütf-i celîl

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sırr-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Velî

Ger dilersen olası makbûl-ı dergâh-ı samed
Bendesi ol rûz u şeb eyle talep câh meded
Mahzâr-ı zât-ı sıfât hâlik-ı ferd ü samed
Gayet ednâ bendegânın kadr-i kânı lâ-yuad

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sırr-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Velî

Zerrece vasfı o zâtın doldurur yüz bin kitâb
Nâ-murâdı ber-murâd eyler o şâh-ı kamyâb
Şüphesiz Hakk'ı bulur sıdk ile eden intisâb
Genc-i esrâr-ı hakikât mürşid-i âli cenâb

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sırr-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Velî

Cura-i aşkın içen dil-i mürde bulur hayât
Erdirir maksûdunu dilden gider havf-ı memât
Dâmenin tut rûz u şeb ile tazarrû-yı necât
Bende-i **Hayder** teberrük söyledim na't

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sırr-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Velî

Huzûr-ı ‘izzete layık değil ancak fakirhâne
Teberrük söyledim bu na’tı pîre men muhibbâne
Umarım der-i lütfundan inâyet merhamet ü şefkat
Ümidim kesmezem elbet olurum mahzâr-ı ihsâne

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sırr-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Velî

EEŞ-ŞEYH ALİ BEHÇET EFENDİ

Hüseyin Vassaf el-Uşşakî’nin pirdaşı olan ve Sefine-i Evliyâ’da manzûmeleri “Behçet Dede” tabiriyle kaydedilmiş olan Ahmet Behçet Uşşakî hakkında ne yazık ki fazla bir bilgiye sahip değiliz. Elimizdeki malumat İbnü’l-emin Mahmud Kemal Bey’in “Son Asır Türk Şairleri” adlı abide eserinin ilk cildinde dercettiğinden ibaret.

1309 H (1892) senesinde İstanbul’da dünyaya gelen Ahmet Behçet Efendi , Meyvehüşk Gümrüğü ambar katibi Hüseyin Hüsnü Efendi’nin oğludur. Mekteb-i ibtidâî’den sonra rüşdiye tahsili görmüş, seferberlik sırasında askere alınmış ve askerlik vazifesini Askerî Müze’de katib ve kütübhâne memuru sıfatıyla ifa etmiş. Mütarekeden sonra da iki sene kadar bu vazifede kalan Behçet Efendi, maaşının azlığından dolayı bu vazifeden ayrılmış. İbnülemin kendisi hakkında malumat verdiği tarihlerde Ilgın kazasında müstantik olarak vazifeli imiş.

Kasımpaşa’da Uşşakî Âsitânesi son postnişini Mustafa Hilmi Sâfi hazretlerine müntesib olan Ahmed Behçet Efendi, şiire karşı son derece meraklı bir zat olarak kaydedilmekte. Dergâha her gidişinde şeyhine bir defter dolusu manzume götürdüğü rivayet ediliyor. İbnü’l Emin Mahmud Kemal Bey Behçet Efendi’nin “okumaya başladığı zamandan itibaren şiire heves ettiğini” ve “Divan teşkil edecek kadar âsar-ı manzûmesi” olduğunu belirtiyor.

Elimizde ne yazık ki, Sefine-i Evliyâ ve Son Asır Osmanlı Sairleri adlı eserlerde kaydedilenlerin dışında tek eseri, Nureddin Cerrâhî Âsitânesi son postnişini Fahreddin Efendi’nin kişisel evrakı arasında bulduğumuz Hazret-i Pîr Muhammed Nûreddin Cerrâhî hakkında yazılmış olan kasideleridir. Hüseyin Vassaf Uşşakî hazretleri, Behçet Dede’nin pek çok manzumesini mahlas kaydetmeden söylediğini ve bu sebeple eş’arının karmaşık ve perişan bir halde çeşitli ellerde bulunduğunu kaydediyor.

Bu şiirlerinden birisi de Hazret-i Pîr’e bağlılığı satırlarında buram buram kokan bir nutk-ı şerifidir.

Himmeti var olsun...

EŞ-ŞEYH ALİ BEHÇET EFENDİ

Eyâ pîr-i mükerrem gavs-i ekmel kutb-i Rabbânî
Vücûd-ı akdesi gaybe'l-guyûb-ı sırr-ı sübhânî

Sen ol merd-i ilâhîsin ki âlemde misâlin yok
Dilinde şefkat-i fahr-i risâlet lutf-i yezdânî

Şehâ âlâm-ı kalbim zevke tebdîl eylesen çok mu
Sen ol kân-ı kerâmetisin kııarsın nârı nûrânî

Devâ bahşeyle Cerrâhî sana arzeyledim yârem
Senin gencîne-i feyzindedir iksir-i pinhânî

Înâyet kıl mürüvvet kıl hülâsâ **Behçet**-i zâre
Yeter artık bu mihnetler yeter artık perîşânî

EŞ-ŞEYH OSMANZÂDE HÜSEYİN VASSÂF EL-UŞŞÂKÎ

İstanbul'daki son yüzyıl tasavvuf hayatının en önemli kaynağı olarak nitelendirilen Hüseyin Vassâf'ın hayatını böyle bir derlemede görmek çok da şaşırtıcı değildir. Sebebiyse şüphesiz herhangi bir tekke ile ilgili nerede bir bilgiye rastlansa kaynağının bir ucunda mutlaka Hüseyin Vassâf'tan bir iktibas bulunmasıdır. Son yüzyıl İstanbul tekke hayatında neredeyse tüm tekkeleri gezmiş, tekkelerin şeyhleri ile görüşmüş, tarihleri ile ilgili bilgileri kayıt altına almış ve hatta gönlünden geçen bir nutk-ı şerifini de altına derc etmiştir.

Hayatını adeta bu kültürün ayakta kalmasına adanmış bulunan Hüseyin Vassâf Bey'in ailesi de aynı kültürle yetişmiş büyük bir ailedir. Babası Ürgüplü Hacı Osman Efendi, annesi ise Gürcü asıllı Fatıma Emsâl Hatun'dur. Devlet kademelerinde görevlerde bulunmuş Hacı Osman Efendi, bir müddet Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa ve damadı Yusuf Kamil Paşa'nın ¹⁷ hizmetinde bulunmuştur. Gürcü Fatıma Hanım da bu ailenin hizmetinde olan birisi iken Vassâf'ın babası Osman Efendi ile evlendirilmiştir. Bu evin kızlarından biri olan Zeynep Hanım tarafından gerçekleştirilen bu evlilik sonrasında, Aksaray Atik Vâlide Câmii karşısında Kara Mehmed Paşa sokağında bir ev satın alınmış ve aile burada ikamet ettirilmiştir. İşte bu ailenin dört çocuğundan üçüncüsü olan Hüseyin Vassâf, 20 Mart 1872 (10 Muharrem 1289) tarihinde bu konakta dünyaya gelmiştir. Diğer iki kardeşi vefat etmiş ve sadece ağabeyi Ali Nûri Bey ömr ü hayat etmiştir.

İbtidai eğitimine Kara Mehmet Paşa Camii'nde başlayan Hüseyin Vassâf, daha sonra eğitimini Ağayokuşu İbtidai Mektebi'nde Şükrü Efendi'den tamamladı. Buradan Medrese-i Hayriyye'ye devam etti, Mekteb-i Osmanî ve Aksaray Vâlide Rüşdiyesi'nden diploma aldı. İlk memuriyetine Mülgâ Rûsûmat Emâneti Evrâk Kalemî'nde başladı. Daha sonra Şirket-i Hayriyye'de bir müddet çalışıp tekrar eski vazifesine geldi. Burada uzun bir çalışma hayatı ile birlikte birçok terfi de aldı. Son terfisi 5 Ekim 1915 tarihinde Sirkeci Gümrük Müdürlüğü'dür. Bu dönemde, yani Birinci Dünya Savaşı zamanında gümrüklerin kapanmasına rağmen bu daireyi ayakta tutmayı başarmış bulunan Hüseyin Vassâf, gerçekleştirdiği olağanüstü başarılarından dolayı 6 Mart 1920'de ödüllendirildi ve Gümrük Başmüdürlüğüne tayin edildi.

¹⁷ Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın başını oluşturduğu bu aile kitabımızın konusu olan Cerrâhîlik ile yakından bağlantısı bulunmuş bir ailedir. Daha evvel zikrettiğimiz Sami Paşa'nın hayatında Morevîler ve Mısır Hidivliği arasındaki bu irtibattan ayrıntılı olarak bahsedilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin sona ermesi ile birlikte gümrük işlerinin Ankara Hükümeti'ne devrinde emekliliğini istedi. Hatta devlet yönetiminin kendisini görevde görmeyi arzu etmesine rağmen bu konuda ısrar ederek 19 Aralık 1922 tarihinde emekli olmuştur.

Hüseyin Vassâf 4 Mart 1893 tarihinde Harbiye Nezâreti kâtibi Sekbân-başı Camii İmâmı Hafız Mehmed Emin Efendi'nin kızı Fakia Hanım ile evlendi. Bu evlilikten üç erkek ve bir kızı oldu. Ancak ailesi bir kızı ve bir oğlundan devam edebildi.

Hüseyin Vassâf'ın bu idari ve zahiri hayatı yanında manevi dünyası da en az bu kadar önemli anekdotlarla doludur. Hayatının, bizim daha çok ilgili olduğumuz bu kısmını yukarıdaki kronolojiden ayrı tutmak adına hususen paylaşmak istedik.

Tasavvufi bir aileden gelen Vassâf'ın annesi Gümüşhanevî Dergâhı'nın dervişesidir. Babası ise Pazar Tekke namı ile anılmakta olan Topkapı İbrahim Sinan'ın dergâhına mensuptur. Bu tekkenin postnişini Şeyh Salih ve sonrasında Şeyh Zariî Efendi'ye derviş olmuştur. Hüseyin Vassâf'ın ismini de bu zat koymuştur. Muharrem ayında doğması hasebiyle kendisine Hüseyin ismini vermiş ve Vassâf-ı Muhammedî olur arzusu ile de mahlas olarak bunu uygun bulmuştur.

Vassâf'ın babasının feyiz aldığı isimlerden bir diğeri de son yüzyıl Osmanlı kültürünün en önemli isimlerinden birisi olan Mesnevîhân Mehmed Esâd Dede el-Mevlevî'dir. İşte bu şahsiyet Hüseyin Vassâf'ın hayatında son derece önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu zattan genç yaşta faydalanma fırsatı yakalamış olan Vassâf Efendi, kendisinden Farsça talim etmiş, Mesnevî-i Şerif, Hâfız, Gülşen-i Râz gibi önemli eserleri okumuştur.

Bütün bunların yanında zahiri ilim çalışmalarında da bulunmuş olan Hüseyin Vassâf'ın en büyük merakı Hadis ilmidir. Bu merakı Kerbelâ Hatibi Şeyh Nâsir Efendi'den aldığı Buharî dersleri ile başlamıştır. Daha sonra bu derslere Beyazıt'ta Hoca Hüsnü Efendi ile devam ederek bütün bu zahiri ve batınî ilimleri tekmilinden sonra tasavvufa karşı son derece muhabbet duymaya başlamıştır.

Hüseyin Vassâf'ın ilk intisâb ettiği şeyh, Şam'dan gelerek kendisine bir müddet misafir olmuş olan Şabanî tarîkinden Muhammed Sultan Efendi'dir. Birkaç yıl içinde bu zâttan seyrini tamamlayarak kendisinden icazet-i

şerif aldı. İstanbul'da bulunan önemli bir Şâbânî halifesi olan Kamil Efendi'ye muhabbet duyan Vassâf, bir müddet de onun sohbet halâkasında bulundu. Bu süre zarfında İstanbul'un birçok önemli dergâhını ziyaret ederek birçok şeyhin nazarına girme şansını yakalandı. Daha evvel uzaktan büyük muhabbet duyduğu Edirne'de ikamet eden Hazret-i Sezâyî'nin soyundan gelme bir zât olan Şuayb Efendi'nin hizmetine girdi ve yaklaşık on sene Edirne'ye gidip gelerek uzun müddet bu tekkenin dervîşi olarak hizmet etti. Bu intisâb tekkenin diğer şeyhleri Ahmed Müslim ve Şeyh Şehri Efendi döneminde de devam etti.

Bütün bu tasavvufi halleri ile birlikte son dönemde İstanbul'da meşihât vazifesinde bulunan birçok zâtın nazar-ı âlîlerinde kalmış olan Vassâf, bunların birçoğundan teberriken hilafet ve icazet almıştır. Fakat tüm bunlarla birlikte cezbe-i Rahmânî konusunda hep daha çok yanma arzusunda olan Hüseyin Vassâf Efendi, esmasına uygun tecelliyât ehli bir kâmil insan arayışını da hep devam ettirdi. Bu meyanda son olarak geldiği Kasımpaşa Uşşâkî tekkesi onun bu susuzluğunu önemli bir derecede giderdi. O vakit tekke postunda kâim olan Hafız Mustafa Hilmi Sâfi Efendi'ye insitab etmiş ve tekrar seyr-i sülûka başlamıştır. Fakat şeyhin 1925'te vefatında bu yoldan hilafet alamadığı için hazretin halifelerinden olan İnegöl Müftüsü Mehmed İzzet Sâfiyullah Efendi kendisine Uşşâkî icazetnâmesi vermiş ve onu tekkeye şeyh tayin etmiştir.

Fakat bu tayinden sadece 6 ay kadar sonra tekkelerin kapatılması kanununun yayınlanmasıyla ve Vassâf Efendi'nin şeyhliği de devlet resmîyetinde sona ermiştir.

Bu tarihten itibaren Vassâf Efendi, kendisini daha çok bu kültürün yasaklanmasıyla birlikte o güne gelebilmiş önemli insanlar ile görüşmeye ve onları kayıt altına almaya adanmıştır. Bu kayıtlarının en mühimi daha sonra günümüzde bir ana kaynak olmuş ve son derece önemli bir eser olan Sefîne-i Evliyâ ismi ile şöhret bulan *Şerh-i Esmâ-ı Esrâr-ı Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr* isimli 5 ciltlik eseridir. Bu eser kendi döneminde bulunan birçok şeyh efendi ile görüşmelerini ve yazdığı kayıtları içerir. Ayrıca onların özellikle şiir ve musiki ile olan münasebetlerini kayıt altına almaya özen göstermiştir. İşte bu özenli çalışması neticesinde Hazret-i Pîr Nureddîn Cerrâhi Efendimiz ile ilgili birçok zâtın şiirini de kitabının bahsi geçen bölümlerinde kayıt altına almış olduğu için, bugün okumakta olduğunuz bu derlemenin önemli bir kısmı bu yüce şahsiyet sayesinde bir araya getirilebilmiştir.

En az bu çalışma kadar önemli 32 eseri daha bulunan Hüseyin Vassâf, eserlerini kaleme aldığı süre içinde ilmi ve manevi sebeplerle birçok seyahatte bulunmuştur. Hayatını ve bedenini bu kültürün yok oluşunu izleme süreci ile oldukça yoran Vassâf Efendi, şahit olduğu üzücü hallerle de derinden yaralanmış ve bu hüznü ve teessüf dolu hali eserlerine de açıkça yansımıştır.

Son zamanlarında ise kendisini inzivaya çekmiş; kışları Vezneciler’deki tekke sokağında bulunan evinde ve yazları ise Suadiye’de bulunan yazlığında ikamet etmiştir. Bu hale daha fazla dayanamayan vücuduna 57 yaşında iken damar sertliği teşhisi konmuş ve ruhu 22 Ekim 1929 (19 Cemaziyelâhîr 1348) günü Hakk’ın rahmetine kavuşmuştur. Kabri, vasiyeti gereği Rumeli Hisarı Kabristanı’nda bulunmaktadır.

Osmanlı tasavvuf tarihinin son yüzyılda manevi olduğu kadar ilmi yönüyle de önemli olan bu şahsiyeti, daha evvel de zikrettiğimiz gibi derlememizin ana kaynaklarından en önemlisi olmuştur. Ama çalışmanın bu kısmında zât-ı âlîlerinin anılmasının sebebi şüphesiz bu himmetlerinden ziyade kendisinin Hazret-i Pîr ile alakalı yazmış olduğu şiirdir. Gezdiği birçok tekke şeyhi ve bu tekkelerin pîri hakkında yazdığı şiirler gibi Cerrâhî Tekkesi’ne gelmesi sebebiyle Hazret-i Pîr hakkında dönemin şeyhi Fahreddîn Erenden Efendi’den bilgi ve belge almış, bu bilgilerini aktardıktan sonra duygularını bir güzel nutk-ı şerîf ile izhâr etmiştir.

Himmeti üzerimize sâyebân olsun...

EŞ-ŞEYH OSMANZÂDE HÜSEYİN VASSAF EL-UŞŞÂKÎ

Ey ârif-i esrâr-ı Hudâ Nûreddîn
Ey mazhâr-ı tevîk-ı Hudâ Nûreddîn

Ser-defter-i uşşâk-ı ilâhîsin sen
Ey zînet-i erbâb-ı velâ Nûreddîn

Açdın bize bir râh-ı sedâd-ı irfân
Ey kutb-ı zamân pîr-i safâ Nûreddîn

Sâliklere âşıklara feyz-âver olursun
Ey menba’-ı âsâr-ı vefâ Nûreddîn

Rahm eyle bu memlûkun olan **Vâssaf**’ına
Bekler kerem ü lutfunu yâ Nûreddîn

ES-ŞEYH HAYRULLAH TÂCEDDÎN YALIM ER-RIFÂÎ

Güldestemiz mensupları içinde son derece müstesna yere sahip bir başka şairimiz Mehmed Hayrullah Tâceddin Efendi El-Rifai'dir. Çalışmada yer alan bazı biyografilerin bu kişiler hakkındaki ilk kaynak olma özelliğinden yola çıkarak bakıldığında Tâceddin Efendi ile ilgili bu satırların da ilk biyografi denemeleri olduğu söylenebilir. Güldestedeki bazı şairler gibi hakkında daha evvel mufassal bir çalışma yapılmadığını öğrendiğimiz Tâceddin Efendi ile ilgili yakın zamanda bir çalışmanın yayınlanacak olması bizleri pek mutlu etti. Ele aldığımız şiirleri ile bizlere konuk olan bu şahsiyetlerin kendi hayatları hakkında dört başı mağmur şeylerin yayınlanacak olması bu kişilerin tarihimizdeki önemini bir kez daha ortaya koyacaktır.

Mehmed Hayrullah Tâceddin Efendi, 1 Şubat 1885 (8 Safer 1303) Perşembe günü İstanbul Üsküdar Hayrettin Çavuş Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Babası Çarşamba Tekkesi şeyhi Şeyh Seyyid Mehmed Tevfik Efendi'dir. Bu zat dönemin önemli tasavvuf erbabı ve musikişinasları arasında zikredilen son derece önemli bir kişidir. Özellikle musiki bahsinde son derece ehliyetli olduğu nakledilen Tevfik Efendi'nin babası ise Şeyh Seyyid Mehmed Nûri Efendi'dir. Babasının vefatından sonra Üsküdar'daki tekkesinde posta oturmuş olan Tevfik Efendi'nin son yüzyıla intikal edebilmiş önemli ilahileri mevcuttur.

Böyle bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Mehmed Hayrullah Tâceddin Efendi, Üsküdar'da Kısıklı İbtidâî Mektebi'nde ilköğrenimini görmüş daha sonra Ravza-i Terakkî Rüştîye Mektebi, Toptaşı Askerî Rüştîyesi ve Üsküdar Mülkî İdâdîsi'nde eğitimine devam etmiştir. Devrin önemli isimlerinden ders alan Tâceddin Efendi'nin başlıca hocaları şunlardır. Üsküdar dersiâmlarından Hoca Sâlih Nâzım Efendi, Hoca Hicrî Efendî, Zârîfî Ahmed Bey, Üsküdarlı Tal'at Bey. Musiki hususunda da son derece önemli bir isim olan Tâceddin Efendi ünlü zâkirbaşlardan 'Malak Hâfız' lakaplı, Hüseyin Efendi'den musiki meşk etme fırsatı bulmuştur. Bununla birlikte babası Tevfik Efendi'den de musiki eğitimi almıştır. Önemli musiki meclislerinde bulunarak bizlere bu dönem hakkında önemli bilgiler intikal ettirmiş Tâceddin Efendi'nin bir önemli musiki hocası Kozyatağı Rifâî Tekkesi şeyhi Abdülhalim Efendi'dir. Musikiye dair bilgilerini *Güldeste-i Dervişân*, *Gülgonca-i Âşıkân* ve *Mecmûa-ı İlâhiyyât* adlı eserleri ile günümüze intikal ettirebilmiş bu zatın musiki bahsindeki ehliyeti bu eserlerde de açıkça görülmektedir.

Genel olarak kendi güftelerini bestelemiş Tâceddin Efendi'nin günü-müze ulaşabilmiş tekke musikisi repertuarlarına ait birkaç ilahisi şunlardır.

Hüseyinî ilâhi: Câm-ı mahabbet içdik

Sûzinâk ilâhi: Farzdır şer'an mahabbet hânedân-ı Mustafâ'ya

Rast ilâhi: Uyan behey gâfil hâb-ı gafletten (Güfte: Derviş Himmet)

Rast ilâhi: Gerçek âşıklara salâ denildi (Güfte: Emir Sultan)

Sanat hayatı yanında aileden gelme tasavufi bir edeple büyümüş Tâceddin Efendi'nin bu terbiyesi tabîi olarak babası ve dedesinden gelmektedir. Rıfai bir aileye mensup bulunan Tâceddin Efendi'nin hilafeti amcası Seyyid Nurîzâde merhum Hulûsî Efendi tarafından kendisine tevdi edilmiştir. Bununla birlikte kendi ifadesine göre Rifâizâde merhum Seyyid İbrahim Hazretleri'nin bir İstanbul ziyaretleri esnasında kendisinden teberrüken icazet almıştır.

Babası Tevfik Efendi'nin 1899'da vefâtı üzerine oldukça genç yaşta posta oturmuş bulunan Tâceddin Efendi'nin bu vazifesi Meclis-i Meşâyih'in gerçekleştirdiği ağır imtihan sonucunda kendisine tevdi edilmiştir. Bu görevin kendisine genç yaşta tevdi edilmesinin en önemli sebebi yaşı genç olmasına rağmen kendisine görülen istidattır. Bu bilgiyi kendi yazdığı satırlardan bizzat naklediyoruz.

Meşihati yanında memuriyet hayatı da bulunan Tâceddin Efendi'nin görevleri sırasıyla şunlardır. Mülgâ Rûsûmât Emâneti Muhâsebe-i Tahrîrat Kalemî, Defter-i Hakanî Emâneti Sicill-i Ahvâl ve Memurîn Kalemî

Tekkelerin kapatılışına kadar dergâhında meşihat hizmetine devam etmiş Tâceddin Efendi'nin yaşamı güldeste içindeki birçok son dönem şairimiz gibi tekke ve zaviyelerin kapatılması kanunu ile büyük bir intikaya uğramıştır. Ünvanı ile birlikte bütün sosyal hayatı çöken bu insanlardan birisi olarak yaşamına devam etmeye çalışmış Tâceddin Efendi'nin maddi geçimi de bu tarihten itibaren yön değiştirmiştir. Daha evvelki memuriyetinin Beyoğlu Tapu ve Kadastro İdâresi'ne geçmiş bulunan Tâceddin Efendi, ömrünün sonuna kadar bu vazifesine devam etmiştir.

Hayatının önemli bir kısmını teşkil eden dervişlik mesleğinin Türkiye'de sona ermesi ile birlikte yaşamını zorunlu olarak dış dünyaya çevirmek durumunda kalan Tâceddin Efendi'nin kendi ifadesi ile ömr-ü hayatında ber-hayat olan halifesi kalmamıştır. Yine kendi ifadesi ile tekkesinden arta kalan 80

kadar muhibbanı ile bu muhabbet mesleğini yasaklar içinde devam ettirmeye gayret etmiştir.

Soyadı kanunu ile birlikte "Yalım" soyadını almış Tâceddin Efendi 7 Ekim 1954'te emanetini Hakk'a teslim etmiştir. Kabri Karacaahmet Mezarlığı'nda, 10. Ada'da bulunmaktadır.

Son yüzyıldaki birçok tasavvuf bendesi gibi yetiştirdiği büyükler ve manevi hallerini hissettiği zatlar hakkında şiirler kaleme almış Tâceddin Efendi'nin Hazret-i Pîr'e gönülden bağlılığını ifadelerinde gördüğümüz bir kıt'a-yı şerifi bulunmaktadır.

Himmeti vâir olsun...

EŞ-ŞEYH HAYRULLAH TÂCEDDÎN YALIM ER-RIFÂÎ

Der Hakk-ı Hazret-i Nureddin Cerrâhî (k. s)

Âşık-ı billâh-ı dâna, ârif-i sırr-ı mübîn
Vâkıf-ı remz-i velâyettir Cenâb-ı Nûreddîn
Türbe-i pâkinde bir cârûb-keş ol Tacîya
Himmet-i pîrânesi olsun sana her dem muîn

EŞ-ŞEYH İBRAHİM FAHREDDÎN ŞEVKÎ ERENDEN EL-CERRÂHÎ

1886'da Karagümrük'teki Cerrâhî Âsitânesi'nde dünyaya gelen Fahreddîn Efendi, 1966 yılının sonlarına doğru yine aynı mekânda vefat etmiştir. Annesi Emine Memnune Hanım, babası asitanenin 17. şeyhi Mehmet Rızaeddîn Yaşar Efendi, zevcesi ise Fatih ders-i âmlarından Hoca Hüseyin Vasfi Efendi'nin kızı Rukiye Hanım'dır.

Mehmet Rızaeddin Yaşar Efendi'nin en küçük oğlu olarak Hazret-i Pîr tekkesinin harem dairesinde doğan Fahreddîn Efendi'nin, Salı günü gerçekleşen doğumu babası tarafından şu şekilde kayda alınmıştır:

28 Zilkâde 1302 (8 Eylül 1885) es-Seyyid İbrahim Fahreddîn Şevki

Tahsil hayatına 1891'de Canfedâ Hatun İlkokulu'nda başlayan Fahreddîn Efendi, 1895'te buradan mezun olup Nişanca Camii taraflarında Hadikatü'l Maarif isimli rüşti yeye devam etti. Bu sıralarda Mihrimah Sultan Camii imamı Ders-i âm Hafız Fazıl Efendi'den sarf, Filibeli Bakkal Arif Efendi'den sülûs ve nesih hattı, Gülzâr-ı Hakikat'in yazarı Fazlullah Rahimî'den Farsça öğrendi. Eyüp Sultan'daki Özbek Tekkesi Şeyhi Âkil Maksûm Efendi'den de Mesnevî ve Hâfız Dîvânı'nı okudu.

Manevi ilimleri de önce amcasından, sonra babasından talim eden Fahreddîn Efendi, henüz 8 yaşlarında iken dergâhın kahve nakipliğine getirildi. Sonra sırasıyla çerağcılığa, aşçı yamaklığına, türbedarlığa, aşçıbaşılığına ve nihayetinde babasının vefatı üzerine 1912'de postnişinliğe kadar yükseldi. Bu vazifeleri sürdürürken kısa aralıklarla Üsküp Koçana Tekkesi şeyh vekilliği, İstanbul'daki Hâcegî Tekkesi şeyh vekilliği ve Üsküdar-Kapıağası Arakıyeci Tekkesi şeyhliğine tayin edildi. Asitane şeyhliği yaparken bir süre de Sertarikzade (Salı) Tekkesi ve Karagöz Tekkesi'ne vekâlet etti.

Envâr-ı Hazret-i Pîr Nûreddîn, Sualnâme, Usulnâme ve Ta'rifât adlı dört eserin sahibi Fahreddîn Şevki Efendi, 22 yaşında iken Yenikapı Mevlevihanesi'nin tamir sonrası açılış merasiminde devran ettirmiş, Sultan V. Mehmet Reşat, mukabele bitiminde Efendi'nin yanına gelerek, "Hakikaten âşıkâne hal ile devran ettirdiniz, mahzûz oldum" diyerek iltifat etmiştir.

Çok maharetli bir hattat olan Fahreddin Efendi'nin şiir konusunda da hatırı sayılır bir şöhreti bulunmaktadır. İstanbul'un iyi tarikat ayini idare eden kişileri arasında gösterilen Fahreddîn Efendi, irticalen edebi dua etmede

ve ebceyle tarih düşürmede de oldukça elyak bir kişidir. Tarikat kıyafetleri konusunda “kültürel bir miras olması bakımından” oldukça bilgi sahibi olan

bu âsitâne şeyhi, dönemindeki ilmiye sarık ve kavuklarını sarmayı bilen birkaç kişiden birisidir. Ayrıca Ahi geleneğini sürdüren loncaların peştamal kuşatma cemiyetlerinde usta kalfalara peştamal kuşattığı da vakidir.

Cerrâhîliğin hem manevi yolundan hem de sulbünden gelme bir kişi olan Fahreddîn Şevki Efendi’nin, Hazret-i Pîr’e duyduğu muhabbet hakkında yazdığı farklı duygulara sahip birçok şiiri bulunmaktadır.

EŞ-ŞEYH İBRAHİM FAHREDDÎN ŞEVKÎ ERENDEN EL-CERRÂHÎ

Tâ devr-i Âdem’den yüz sürüb geldim
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn
Düşüb eşiğine hoş-niyâz kıldım
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Kutb-ı âlemsin erenlerin eri
Sırr-ı hakîkatın kenz-i mâderi
Armağan etmişim can ile seri
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Dervişlerin çoktur kalû belîden
Zerrece dûr olmaz râh-ı Alî’den
Gönül bend eyledim tâ ezelîden
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Düşeliden beri gönlüme sevdâ
Âh ü zâr eylerim her subh u mesâ
Oldu cânım şimdi bülbül-i şeydâ
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Pîrim Cerrâhî’nin tutmuşum elin
Kesseler başım terk etmem yolun
Aşk u niyâz eyler bu **Fahrî** kulun
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Benim efendim pîrim Nûreddîn-i Cerrâhî
 Ol dâim dest-gîrim Nûreddîn-i Cerrâhî
 Gözün aç bak ey kişi sil gönülden teşvîhi
 Bitir sırrı ile her işi Nûreddîn-i Cerrâhî

Her kim benden olur hep müşkili hal olur
 Mürdesi ihya olur Nûreddîn-i Cerrâhî
Fahrî'ye verdin hayat kalmadı havf-ı memât
 Kapında buldum necât Nûreddîn-i Cerrâhî

Dost bahçesinin gülleri
 Cerrâhîler derler bize
 Pîr evinin bülbülleri
 Cerrâhîler derler bize

Her dem baharda elimiz
 Açılır nâra gülemez
 Demler döker şol dilimiz
 Cerrâhîler derler bize

Gece gündüz cümbüşleri
 Hakk'ı zikretmek işleri
 Pîr Nûreddîn dervişleri
 Cerrâhîler derler bize

Giyerler şal libâsını
 Silerler gönül pâsını
 Bu **Fahrî** dürr-i ednâsı
 Cerrâhîler derler bize

İlâhî n'eylesün n'itsün,
Gönül sensiz karâr etmez.
Eğer gelsün eğer gitsün,
Gönül sensiz karar etmez.

Cihân bağında bir saat,
Ne mümkündür ola rahat
Olursa Ravza-i Cennet,
Gönül sensiz karar etmez.

N'ider ol bâğ u bostânı
N'ider ol hûr u gilmânı
Firâkınla yanar cânı
Gönül sensiz karar etmez.

Çü sensin **Fahrî'**nin yâri
Sevindir garib nâ-çârı
Pîrim Nûreddîn Cerrâhî,
Gönül sensiz karar etmez

Sıdk ile bende olan
Hazret-i Nûreddîn'e
Şüphesiz nâil olur
Himmet-i Nûreddîn'e

Mahrem-i bezm-i havâs
Olmaksa maksûdun
Gece gün durma çalış
Hizmet-i Nûreddîn'e

Tevhîd etsin dilimiz
Pâk olsun hem kalbimiz
Sırlar görsün gözümüz
Lâ ilâhe illallâh

Dervişler tevhîd eder
Kalbinin pasın siler
Erenler yolun güder
Lâ ilâhe illallâh

Münkîre kulak asmaz
Tehdidinden hiç korkmaz
Dervîş devrânsız durmaz
Lâ ilâhe illallâh

Tevhîd imân tapusu
Gider nârın korkusu
Açar cennet kapusu
Lâ ilâhe illallâh

Nûreddîn'in yolunda
Fahrî her an kapunda
Gece gündüz dilinde
Lâ ilâhe illallâh

HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER EL-CERRÂHÎ

Fecr-i Âti akımının en önemli şairlerinden biri olan Hüseyin Özsever'in asıl adı Hamdullah'tır. Yorgancızâde Tevfik Efendi ailesine mensup olan şairin babası Süleyman Mazhar Bey'dir. 1872 yılının Mart ayında (Muharrem 1289) dünyaya gelen Hüseyin Siret Bey, genç yaşta babasını kaybetmiş acılı bir şairimizdir. Bu yetimlik duygusu ile hayatını şiddetli bir hüznün içinde geçiren şair, öğretimine Şehzâdebaşı'ndaki meşhur Taşmektep'te başlamıştır. Sonraları ailesi bu küçük evladı Mülkiye Mektebi'ne göndermek istese de maddi yetersizlikler nedeniyle bu mümkün olamadı. Sonunda hatırlı kişilerin de araya girmesiyle padişah izni ile özel olarak Mülkiye Mektebi'ne kaydolan Hüseyin Siret Bey, eğitimine burada devam etmeye başladı. Okulda o dönemdeki yenilikçi havadan yoğun biçimde etkilenen Hüseyin Siret, II. Abdülhamid'in özel emriyle Mülkiye Mektebi'ne girmesine ve orada parasız-yatılı okuma imkânı bulmasına rağmen adeta padişaha düşman kesildi.

Bu dönemde Servet-i Fünûn'a yazılar yazmasıyla edebi hayatı da başlamış oldu. Fakat bu ateşli davranışlar uzun sürmedi ve kendisi hakkında gerçekleştirilen bir jurnal ile İstanbul'dan uzaklaştırma cezası aldı. Kendisine teklif edilen Selanik mektupçuluğunu da geri iten Siret Bey'e padişah daha çok celallendi ve, "Ben onu Bitlis vilayeti dâhilinde bir kaza tahrirat kitabetine göndereyim de orada usûl-i kitabeti öğrensın" diyerek kendisini Adıyaman'a sürdü.

1 Mart 1900'de Meclis-i Vükelâ kararıyla o vakitler kaza olan Adıyaman'a, tahrirat kitabetine tayin edildi. Ailesini İstanbul'da bırakarak göreve giden Siret Bey, bir sene sonra eşini kaybetmenin hüznü ile adeta duygusal bir çöküntü içine girdi. Bunun üzerine İngiliz Konsolosluğunun da yardımı ile Paris'e kaçmaya karar verdi. Bir "derviş" kılığına giren Hüseyin Siret Bey, Mersin üzerinden gemi ile İskenderiye'ye oradan da Paris'e dâhil oldu.

Paris'e ayak basar basmaz, İstanbul'dan gelen 24 Aralık 1901 tarihli İkdâm gazetesinde Mahmut Celalettin Paşa ve Hoca Kadri ile birlikte gıyaben idama mahkûm edildi. Paris'te Mustafa Fazıl Paşa'nın maddi desteği ile yaşamına devam eden Hüseyin Siret Bey, burada Sami Paşazâde Sezai ve Yahya Kemal gibi o dönem Paris'te olan kişilerle yakın bir hukuk peyda etti.

Gariptir ki yolculuğuna “derviş” kılığında çıkan şairimiz, bir paşa-şeyh ailesi olan ünlü Morevî ailesinin müntesibleri ile yakın bir ilişki içindedir. İşte uzaktan da olsa aile ile başlayan bu ilişki, daha sonraları Hüseyin Siret Bey’in hayatındaki dönüm noktalarının iz düşümleri niteliğindedir.

10 Temmuz 1908 tarihinde ilan edilen II. Meşrutiyet ile küskünlerin yurda geri dönmesi istenince bu kafiye Hüseyin Siret Bey de katıldı fakat İstanbul’da arzu ettiği devlet görevine getirilmedi. İki ay Darülfünûn’da edebiyat öğretmeni yaptı ama İstanbul’da kendisine itibar gösterilmediğine iyice kanaat getirince, Bursa vilayet mektupçuluğuna tayinini istedi. Fakat bu görevi de uzun sürmedi. Bir bahane ile görevinden azledilerek 1909 yılının sonlarında tekrar İstanbul’a döndü.

Bundan sonraki hayatı çok silik bir vaziyette devam eden Hüseyin Siret Bey, kendi ifadesi ile *huzurlu yaşamı Cumhuriyet döneminden sonra bula-bilmiştir*. Bu yıllardan sonra kendini tasavvufa verdiğini bildiğimiz şair, daha evvel ailesi ile yakın ilişkileri bulunmuş Cerrâhîlik yolunda muhabbet-i ilâhiyi keşfetmiştir. Sahip olduğu inişli çıkışlı hayatın en huzurlu zamanlarını teşkil eden bu dönem, Siret Bey’in hayat hikâyesinde hiç yer almamıştır. Bunun en önemli sebebi şüphesiz o dönemde tekke ve zaviyelere getirilmiş olan yasakların icap ettirdiği sırlanmadır. Birçok derviş gibi Siret Bey de dervişliğini kimse ile paylaşamamış ama Cerrâhî Şeyhi Fahreddîn Erenden ile birlikte vakitlerini hem-hâl ettirmiş ve feyizlenmiştir. Yazı hayatına ara verdiği bu dönemde sadece tasavvufi şiirler ile ilgilendiğini bildiğimiz bu eski Fecr-i Âti şairimizin hatıraları da durumu destekler niteliktedir.

Şu anda kayıtlarda yerini alan meşhur bir na’t-ı şerifinin yazılma hikâyesidir bu. Hüseyin Siret Bey’in, bir bahar günü şeyhi Fahreddîn Efendi ile çıktığı bir ada gezintisinde söz edebiyata gelir. Laf arasında Şeyh Efendi, Siret Bey’e dönerek, “Hoş, iyi bir şairsiniz ama neden Peygamber Efendimize dair bir şiiriniz yok?” Hüseyin Siret Bey’in cevabı hem anlamlı ama hem de bir tecelliye açık özelliktedir; “Efendim, malumunuz fakir realist bir edebi mektebin içinden geliyoruz. Ancak gördüğümüzü yazarız. Görmedim ki, ne yazalım?” Fahreddîn Efendi bu cevaba mütebessim şekilde, aralarındaki dostluk ilişkisini de bir kenara bırakarak, “Öyleyse gör inşallah” der. O gece bu hal ile uyuyan Hüseyin Siret Bey’e Peygamber Efendimiz âlem-i mânâda teşrif buyurur. Uyandığı gibi,

“Ey mihr-i lâ-yezâlin mehtab-ı müstenîri”

mısralı meşhur şiirini kaleme alan şair, sabah olunca soluğu şeyhinin yanında alır ve kapıyı kâğıdı uzatır. “İşte şeyhim! Gördüm ve yazdım...”

İşte bu hallerin içinde tasavvufi aşkla sarhoş olan Hüseyin Siret Bey’in bağlı bulunduğu Fahreddîn Efendi’ye ve Cerrâhîlik yolunun pîri Nûreddîn Cerrâhî Efendimiz Hazretlerine yazdığı âşıkâne şiirler bugün bu derlemeye yerini almaktadır. Aşağıda paylaştığımız Hazret-i Pîr hakkındaki şiiri de şeyhi Fahreddîn Efendi, Envâr-ı Nureddîn adlı eserinde şu başlık altında bizlere aktarmıştır:

“Sâlikânımdan ve zamanımızın meşâhir-i şuarâsından Hüseyin Siret Bey’in îrâd ettiği bir şiirdir.”

Bu şiir haricinde şairin Hazret-i Pîr hakkında bir kıt’ası da bulunmakta olup bu kıtanın yazılma hikâyesi de şöyle anlatılmaktadır:

Bir gün Meserret Kırathanesi’nde oturan Siret Bey, birisinin kendisine söylediği ağır bir galiz sözle adeta vurgun yemişe döner. İncinmiş olan şair tekkeye geldiğinde durumu şeyhine arz eder. Şeyhi Fahreddîn Efendi’nin, “Siret Bey işte Hazret-i Pîr türbede mihman. Al anahtarları maruzatını ona arz et!” sözleri üzerine bu hal ile türbeye giren Hüseyin Siret Bey, Hazret-i Pîr’e niyazını eyler. İki gün sonra bu zatın Koska’da bir kaza kurşunu ile yaralandığı haberini alınca şaşkına dönen şair, sizinle paylaşacağımız ikinci dörtlülüğü de bu şekilde kaleme alır.

Cümlesinin ruhu şâd u handân olsun...

HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER EL-CERRÂHÎ

Pîr Nûreddîn-i Cerrâhî âli himmetin
Âsitânı menba'-ı feyz-i muallâdır bize

Öyle bir devletli sultan-ı velâyet kim anın
Derghinde bende olmak lutf-ı Mevlâdır bize

Öyle bir mihr-i saadet kim cenâh-ı re'feti
Başımızda nûr-ı Haktan tâc-ı vâlâdır bize

Yâ veliyullâh sensin çeşme-sâr-ı ma'rifet
Katre-i feyzin tükenmez bahr-ı mânâdır bize

Müddet-i ömr-i şerîfinle zuhûrun bildiren
Ârif-i billâh-i Şernûbî-i dâîndır bize

Bâb-ı pîre rehberim bir Zât-ı Mahmud'ul-hisal
Lutf-vâr olsun ki dâim yâr-ı evfâdır bize

Mürşidim bir bedr-i kâmil ki fahrü'l-asfiyâ
Kalb-i pâki mazhar-ı nûr-ı tecellâdır bize

Dest-i Fahreddîn'i tuttum dest-gîrim oldu Pîr
Tengnâ-yı gamda **Sîret** neş'e-bahşâdır bize

İkinci kıt'a

Sırr-ı Nûreddîn-i Cerrâhî'yi takdis eylerim
Yüz süren dergâh-ı pîr'e dört başı ma'mur olur
Öyle sâhib-kıran bir kâdı-yı hâcât kim
Yan bakan kıtmîrine şâh olsa da makhûr olur.

EŞ-ŞEYH HACI ABDURRAHMAN SALÂHÎ AŞKÎ EL-CERRÂHÎ

Güldeste şairleri içerisinde adı belki de en az şöhret bulmuş zâtlar arasında zikredilebilecek Abdurrahman Efendi Hazretleri, Hazret-i Pîr gülşenin bir başka gülüdür. “Salâhî” mahlası ile âşıkâne şiirler kaleme almış bulunan Abdurrahman Efendi’nin doğum yeri Bursa’dır. En önemli özelliği ise, İbrahim Fahreddîn Erenden Efendi’nin yetiştirdiği ve hilafet verdiği ilk kişi olmasıdır.

Aileden gelme bir tasavvufi terbiyeye sahip olan Abdurrahman Efendi’nin ceddî, Bursa’da Üçkuzular Dergâhı ismi ile şöhret bulmuş Şeyh Muhyiddin Efendi soyundan gelmektedir. Doğum tarihi ise, 1279 (1862)’dur. Babası bu tekkede postnişîn olan Mehmed Refî’ Efendi’dir. Çok küçük yaşta babasını kaybeden Abdurrahman Efendi, amcası Şeyh Said Efendi’nin himayelerinde büyümüştür. Bununla birlikte babasının vefatıyla tekkenin vakıf haklarının yarısı amcasına, bir diğer yarısı da kendisine tevdi edilmiştir.

Abdurrahman Efendi, ilk tahsiline Bursa’da Hamidiveli Mahallesinde bulunan Mekteb-i İbtidaiyye’de başladı. Talebeliğine daha sonra Orhaniye Medreseleri’nde devam etmiştir. Bu dönemde Bursa Ulu Camii’nde zamanın ulemasından özel dersler de gördü ve bu zâtlardan icazet aldı.

Abdurrahman Salâhî Efendi’nin zahirde tamamladığı bu mektep hayatı yanında mekteb-i irfâna olan intisâbiyyeti de aynı şiddette devam etmiştir. Salâhî Efendi’nin ilk şeyhi Niyazi-i Mısırî Âsitânesi postnişîni meşhur Şeyh Zâik Efendi’dir. Zâik Efendi’nin vefatından sonra Çatalca Babanakkaş köyünde bulunan Hazret-i Pîr Cemal-i Halvetî hulefasından Çelebi Şeyh Mehmed Kâsım Efendi halifesi es-Seyyid eş-Şeyh Behçet Efendi’ye intisâb etti. Bu intisâb, hazretin bir müddet Bursa’da ikamet ettiği dönemde gerçekleşmiştir. Kendisinden dört esmâ-yı şerîfe görerek tâc-ı şerîf giydi ve icazet aldı. Bu vak’adan kısa bir müddet sonra amcası Şeyh Said Efendi’nin âlem-i cemâle intikali üzerine ceddinin vakfiyesinde bulunan dergâhın, üzerinde olmayan diğer meşihat hakları da kendisine tevdi edildi ve Abdurrahman Salâhî Efendi tekkenin meşihat, imamet ve hitabet vazifeleriyile görevlendirildi.

1897 (1314) yılının Mayıs ayına tekabül eden Kurban Bayramı’nda hac görevini yerine getirmek için Hicaz’da bulunan Abdurrahman Salâhî Efendi’nin Pîr Nûreddîn Cerrâhî Hazretlerine olan muhabbeti de bu tarihten sonra yaşanan ilginç bir vak’a ile gerçekleşmiştir. Bilindiği üzere Güldeste’nin başında ismini zikretmek şerefine nail olduğumuz Çelebi Mehmed el-Bursevî,

Üçkuzular Dergâhı'nda şeyhlik yapmış bir zâttır. Kısacası bu tekkenin evvelki yüzyıllarda Cerrâhîlik ile bağlantısı bulunmaktadır. Bursa'nın son yüzyıldaki tasavvufi bilgilerini derleyerek dergâhları kayıt altına almış bulunan Niyazi-i Mısri Âsitânesi son şeyhi Mehmed Şemseddin Ulusoy *Yâdigâr-ı Şemsî* adını verdiği bu çalışmasında Çelebi Mehmed Bursevî Hazretlerinden bahseden bir bölüm de kaleme almıştır. Fakat bu bölümde önemli bir ayrıntıyı gözünden kaçırarak, Çelebi Mehmed Bursevî'nin tasavvufi icazetinin Hazret-i Pîr Nûreddîn Cerrâhî'den değil de babasından olduğunu bildirmiştir. Fahreddin Erenden Efendi'nin bir Bursa ziyareti sırasında Şemseddin Ulusoy, eserinin bir nüshasını da kendisine tevdi etmiş ve Fahreddin Efendi, eseri tetkik esnasında ve fark ettiği bu hatayı hemen Şemseddin Ulusoy Efendi'ye bildirmiştir. Bunun üzerine birlikte gerçekleştirdikleri bir tetkikat ile bilginin yanlışlığını tahkik etmiş ve düzeltmişlerdir. İşte bu vak'adan sonra Fahreddin Efendi, Üçkuzular Dergâhı'na gideren vaktin postnişini olan Şeyh Abdurrahman Salâhî Efendi ile rû-be-rû görüşmüş, bu bilgiyi kendisiyle de tetkik etmiştir. Şeyh Abdurrahman Salâhî, Fahreddin Efendi'ye büyük ilgi ve alaka göstermiş, ceddinin tarihçesiyle ilgili gerçekleştirilen bu araştırmadan son derece mutlu olmuştur.

İşte Fahreddin Erenden Efendi ile Şeyh Abdurrahman Salâhî Efendi arasında başlayan bu münasebet daha sonra gelişerek devam etti. Fahreddin Efendi, Çelebi Mehmed Bursevî Hazretlerinin türbesindeki sandukaya koyulmak üzere bir kitabe ve bir sanduka tâcının Bursa'ya getirilmesini arzu ederek bunun için Hankâh-ı Hazret-i Pîr'in pazarcıbaşı olan Zihni Efendi'yi bu iş için görevlendirdi. Zihni Efendi, kısa süre sonra emanetlerle Bursa'yı teşrif etti ve tekkenin hafta gecesi olan Pazartesi akşamı tertip edilmiş bir cemiyet ile tâc-ı şerîf ve kitabe yerine yerleştirildi. Şemseddin Ulusoy'un da katıldığı bu törende, Bursa'nın sûfiyânından ileri gelenler bizzat hazır bulunmuşlardır. Törenin hitamında teberrüken bir Cerrâhî devrânı icrâ edildi.

İşte bu vak'a ile başlayan ünsiyyet daha sonra hızla gelişmiş, Fahreddin Efendi ve Abdurrahman Efendi arasında büyük bir muhabbete dönüşmüştür. Eylül 1919 (Muharrem 1338) tarihinde Şeyh Abdurrahman Efendi gördüğü bir rüya üzerine Karagümrük'e gelmiş ve bu manâyı Fahreddîn Efendi'ye arz etmiştir. Hazretin gördüğü mânâda Cenâb-ı Hazret-i Nûreddîn kendisine zuhûr etmiş ve tekkenin şeyh hüccesinde post üzerinde oturur şekilde hitab ederek "*Gel bakalım Derviş Abdurrahman*" buyurmuş ve kendisine iltifat etmiştir. Şeyh Abdurrahman Efendi'nin ifade ettiği bu mânâ üzerine Fahreddîn Efendi kendisini tekkenin şeyh hüccesine çıkararak "*Gördüğün oda bu mudur?*" diye sorarak rüyayı zahiren tasdik etmiştir. İşte bu olay üzerine Şeyh Abdurrahman Salâhî Efendi, Fahreddîn Efendi Hazretlerine tecdid-i bi'at etmiştir.

ve sadece iki hafta sonra Fahreddîn Efendi kendisine tâc-ı şerîf ve hırka tek birleyerek Abdurrahman Efendi'yi hilafetle şereflendirmiştir. Abdurrahman Salâhî Efendi Hazretleri bu tarihten itibaren Üçkuzular Tekkesi'nde Cerrâhî usulünde âyân icra etmiş ve derviş yetiştirmiştir.

Fahreddîn Efendi'nin Envâr'ında naklettiği üzere son derece kibar bir zât olan Abdurrahman Efendi'nin hac yolculuğu esnasında kaleme aldığı şiirlerinden müretteb "*Hac-nâme*" isimli gayımatbu' bir eseri bulunmaktaymış. Yine Fahreddîn Efendi Hazretlerinin nakli üzere, âk u pâk sakallı çok sevimli bir zât-ı şerîf imiş. Çevresinde melek gibi bir zât olarak tanınmış Salâhî Efendi, kimseyi incitmez ve kimsenin hiçbir hakkına tecavüz etmemiş.

Şeyh Abdurrahman Salâhî el-Cerrâhî Hazretleri mübtelâ olduğu hastalıktan kurtulamayarak 74 yaşında 15 Rebûlevvel 1353 Çarşamba günü irtihâl-i dâr-ı bekâ etti. Tekkesinin haziresinde kendi eliyle hazırlattığı kabrine -vaktin yönetimi müsaade etmediğinden- defnedilemedi. Cenazesi Üçkuzular yolunda Pınarbaşı kabristanı adı verilen mezarlıkta medfûn olan kayınpederi Abdullah Efendi'nin kabrinin üstüne sırlanabildi.

Âhir ömrünün son döneminde Cerrâhîlik yolunun muhabbetiyle karşılaşmış bulunan Abdurrahman Salâhî el-Aşkî Efendi'nin günümüze intikal edemeyen fakat âşıkâne olduğu rivayet edilen son derece müstaesna şiirleri bulunmakta imiş. Ancak Fahreddîn Efendi'nin Hazret-i Pîr ile alakalı olması nedeniyle Envâr-ı Nûreddîn adlı eserine kaydettiği bir nutk-ı şerîfini biliyoruz. Hayatının son safhasında muhabbet-i Hazret-i Pîr ile buluşmasını ifade eden bu nutk-ı şerîf, son derece mânâlı ifadeler içermektedir. Abdurrahman Salâhî el-Aşkî Efendi, seyyâh olup âlemi gezmiş fakat Hazret-i Pîr gibi bir er bulamadığını ifade etmiştir.

Hepsinin himmeti üzerimize var olsun...

EŞ-ŞEYH HACI ABDURRAHMAN SALAHÎ AŞKÎ EL-CERRÂHÎ

Seyyâh olup bu âlemi gezsen
Pîr Nûreddîn gibi bir er bulunmaz
Aslın sorarsan nesl-i peygamberî
Pîrim Nûreddîn gibi bir er bulunmaz

Dervîşleri dergâhına cem' olur
Pîrin evrâd u ezkârı okunur
Her birinin nasîbi verilir
Pîrim Nûreddîn gibi bir er bulunmaz

Hak bu âlemi halk edip düzeli
Hûb nazar eylemiş ona ezeli
Cümle pîranın hâtemî genc u güzeli
Pîr Nûreddîn gibi bir er bulunmaz

Bendelerine kisvesi yaraşır
Aşkla cümlesi devrânda dolaşır
Salâhî der mürîdleri Hakk'a ulaşır
Pîr Nûreddîn gibi bir er bulunmaz

EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ

1916 yılında dünyaya gelen Muzaffer Efendi, İstanbullu bir ailenin evladıdır. Babası Sultan Abdülhamid'in huzur hocalarından Mehmet Nuri Efendi isminde, ilmiyle şöret bulmuş bir zattır. Annesi Ayşe Hanım ise Hal-vefî şeylerinden Seyyid Hüseyin Efendi'nin kızıdır. Yani, Muzaffer Efendi'nin annesi tarafından seyyidliği bulunmaktadır.

Altı aylıkken babasını kaybeden Muzaffer Efendi, babasının ilmi dünyasından zahiren faydalanamamış olsa da büyüdüğü ilmi çevrenin, babası tarafından ona bırakılan en büyük miras olduğu söylenebilir. Abisi ise savaşta şehit düşmüştür. Muzaffer Efendi'nin çocukluk yıllarında çok fakirlik çekmiş olan bu ailenin en önemli yardımcısı, baba dostu Seyyid Şeyh Abdurrahman Sami Efendi el-Uşşâkî'dir. Çocukluğunda kendisinden Kur'an tahsil eden Muzaffer Efendi'nin manevi eğitimi de bu zât ile başlamıştır. Bu baba dostunu ortaokul yıllarında kaybeden Muzaffer Efendi, eğitimini Fatih Camii Başımamı Mehmed Rasim Efendi'nin talebesi olarak tamamlamıştır. Evin tek çocuğu olarak büyüyen Muzaffer Efendi Meşhur Atıf Hoca, Ahmet Tahir Maraşî ve Hüsrev Efendi gibi önemli zâtlardan ilim tahsil etmiştir. Bu kişilerin önemli bir ortak özelliği, irfan geleneğinde pişmiş müstesna şahsiyetler olmalarıdır.

İlmi eğitimini manevi terbiye ile de kısa zamanda tezyin eden Muzaffer Efendi, İstanbul'un önemli hatip ve imamlarından birisi oldu ve genç yaşlarından itibaren önemli camilerde vazifelerde bulundu. İlk vazifesi Ali Yazıcı Camii müezzinliğidir. Ayrıca 30 yıl boyunca İstanbul'un çeşitli 42 camisinde vazifeler yapmış olan Muzaffer Efendi'nin görev aldığı önemli yerler arasında Beyazıt ve Süleymaniye gibi önemli selâtin camiler de bulunmaktadır.

Birçok musiki ve ilim ehlinde istifade etmeyi adeta bir zevk edinmiş bu irfan âbidesi insan, kitap sanatları ile de meşgul olmuş bu konuda da kendisini geliştirmiştir. Hem kültürel hem de ilmi olarak döneminin hatırı sayılır şahsiyetleri arasında yerini almıştır.

Dini vazifeleri mucibince kendisini ilim ve irfan hayatından hiç eksik etmemiş olan Muzaffer Efendi'nin ilk şeyhi Sâmi Saruhânî el-Uşşâkî'dir. Vazifeleri yanında dervişlik mesleğini de hiç aksatmadan yerine getirmiş bu aşk insanı, şeyhi Sâmi Saruhânî el-Uşşâkî'nin vefatından sonra Cerrâhî tekkesi şeyhi İbrahim Fahreddîn Erenden'e intisâb ederek halâkasında yer almıştır.

İstanbul'un tasavvufi hayatında unutulmaya yüz tutmuş birçok geleneğin devam etmesi için çaba sarf etmiş olan Muzaffer Efendi, Fahreddin Efendi'nin, bıraktığı işaretle ahirete intikalinden sonra, Cerrâhî tekkesinin postnişini oldu. Bu arada resmi görevinden de emekli olarak sahalarda bir dükkân açtı. Ayrıca imam ve hatiplik vazifelerini de hiç aksatmadan hizmete koştu ve Süleymaniye Camii'nin 23 yıl fahrî imam-hatipliğini yaptı.

Tasavvuf kültürünün yaygınlaşması ve unutulmaması için büyük çabalar sarf etmiş bulunan bu Şeyh Efendi, yasaklı dönemlerde faaliyetlerine yurt içi ve yurt dışında devam etmiş olup, 1981 yılında da bu faaliyetlerin resmi yoldan yapılmasını sağlamak amacı ile Türk Tasavvuf Musikisi Araştırma ve Yaşatma Vakfı'nın kurulmasını sağlamıştır.

İmam-hatip, reisü'l-küttâb, hafız, şeyhü's-şuyûh, seyyid, bestekâr, sahaf gibi birçok özelliğini sayabileceğimiz Muzaffer Efendi'nin, kalemi aciz bırakacak pek çok özelliği bulunmaktadır. Fakat tüm bunlar yanında onun en büyük özelliği aşk adamı olması ve bu yolda aşk adamları yetiştirme sanatında pek maharetli olmasıdır. Avrupa ve Amerika'da gerçekleştirdiği zikrullahlarda pek çok gayrimüslimin İslam ile şereflenmesine vesile olmuştur.

Hacı Muzaffer Ozak Efendi 13 Şubat 1985 tarihinde Hakk'a yürüdü. Cenazesinin gasil görevini Kâdirî şeyhi Nazmi Ceylan icra ettirdi. Namazını Gönenli Mehmet Efendi Hazretleri kıldırdı ve mübarek nâaşî oğlu Şeyh-zâde Cüneyt tarafından postnişini olduğu Cerrâhî Âsitânesi'nde hazırlanan kabrinde sırlandı.

Tekkesinde postnişinliğini yaptığı Cerrâhîlik hakkında önemli eserlerin telif edilmesini de sağlamış bulunan Muzaffer Efendi, hizmetine devam ettiği Hazret-i Pîr'e meftun bir zat olarak tanınır. Şairlik yönü de bulunan Muzaffer Efendi'nin Hazret-i Pîr hakkında pek çok medhiyesi bulunmaktadır. Manevi birçok işaretini bu nutuklarda görebileceğimiz Muzaffer Efendi Hazretleri'nin bu şiirlerinden bazıları ise bestelenmiştir.

Şiirlerinden birisinin de önemli bir hususu bulunmaktadır. Bu nutuk, Efendi'nin rüyasını Hazret-i Pîr'in şerefleştirmesi ile yazılmış bir nutuktur. "Bu gece yâri gördüm" sözleriyle başlayan bu nutk-ı şerîf, adeta cennet kokularını Hazret-i Pîr âşıklarının gönüllerine salmaktadır. Bununla birlikte Hazret-i Pîr'in bilinen tek nutk-ı şerîfine de bir naziresi bulunmaktadır.

EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ

VİSÂL

Bu gece yâri gördüm, şükür elhamdülillah,
Ayağına yüz sürdüm, şükür elhamdülillah.

Bana armağan verdi, dilimden düşmez virdi,
Gönül murâda erdi, şükür elhamdülillah.

Elifleme belinde, tesbihi var elinde,
Gönlüm aşkın selinde, şükür elhamdülillah.

Yüzü nurla bezenmiş, Yaradan pek özenmiş,
Ne kadar da güzelmüş şükür elhamdülillah.

Sakal siyah, hiç yok ak; kalbinde nurdan revnak,
Övmüş de yaratmış Hak, şükür elhamdülillah.

Tâcı vardı başında, nurdan hilâl kaşında,
Yıkandım gözyaşında, şükür elhamdülillah.

Pîrim, efendim benim; fedâdır can u tenim,
Azâd olmaz bendenim, şükür elhamdülillah.

Aşkî mest olup gitti, muhabbet cana yetti,
Nûreddîn'i seyretti, şükür elhamdülillah.

DÂ'VET

Cerrâhî'ye gel heman,
Bulan dersen ger râhi,
Komaz gönülde güman,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî.

Himmeti hazır olur,
Kalbine nâzır olur,
Müşkile nâsır olur,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî.

Yolu âsan yoldürür,
Gönlün Hakk'a döndürür,
Ağlayanı güldürür,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî.

Kerâmeti bî-pâyan,
Âsarıyla nümâyan,
El-hak tâ'zime şâyan,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî.

Zengin eder fakiri,
Azîz eder hakiri,
Hakka çeker zâkiri,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî.

Dertlerin dermânıdır,
Gönüller sultânıdır,
Âşıkın bürhânıdır,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî.

Gözetir dervişini,
Âsan eder işini,
Velîler hemnişini,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî.

Aşkî kemter kuludur,
Bu yol aşk yoludur,
Ululardan uludur,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî.

MEVLÂ ZİKİRİ

(NAZÎRE-İ NUTK-I HAZRET-İ PÎR)

Kalbi arıtıp yuyan
Şeytanı ordan kovan
Hak katına ileten
Mevlâ zikridir, zikri.

Hem Sidre'ye irişen
Arşı kürsi dolaşan
Sübhan ile söyleşen
Mevlâ zikridir, zikri.

Hû âşıkâ can veren
Mahlûka nişan veren
Görünen ve gösteren
Mevlâ zikridir, zikri.

Hakk'a vuslat ettiren
Hak cemâlin yettiren
Vahdet şarabın tattıran
Mevlâ zikridir, zikri.

Âşıkânın yârı hû
Mahlûkâtın zârı hû
Mevcûdâtın Rabb'i hû
Mevlâ zikridir, zikri.

Ateşi gülzâr eden
Dervîşi anka eden
Bahri ledünne ileten
Mevlâ zikridir, zikri.

Aşkî'yi sarhoş iden
Dost ile pür-hûş iden
Gözlerini yaş iden
Mevlâ zikridir, zikri.

Kutb-ı âlem gavs-ı sübhân Hazret-i Cerrâhîdir
Derde derman aşka burhan Hazret-i Cerrâhîdir

Şarkda garbda âşikâr güneş gibidir himmeti
Nûr-ı âzâm yüce sultan Hazret-i Cerrâhîdir

Kapusunda kul olarak hizmet eyle Âşkîyâ
Gedâları sultan eden Hazret-i Cerrâhîdir

TEVECCÜH

Lûtfeyledin ibtidâ,
Nârımızı nûr ettin.
Kıldık sana iktidâ,
Yâ Hazret-i Nûreddîn.

Halvetî bülbülüsün,
Cerrâhî'nin gülüsün,
Hakk'ın seçkin kulusun,
Yâ Hazret-i Nûreddîn.

Aşkullah'ın şuuru,
Muhammed-Ali nuru,
Zâtındadır zuhûru,
Yâ Hazret-i Nûreddîn.

Keramâtın nümayân,
Himmetlerin bî-payân,
Sende bulur arayan,
Yâ Hazret-i Nûreddîn.

Gönlümde yatanımsın,
Kalbimde atanımsın,
Elimden tutanımsın,
Yâ Hazret-i Nûreddîn.

Dergehine varayım,
Ta'zim ile durayım,
Cemâllini göreyim,
Yâ Hazret-i Nûreddîn.

Düşmüşüm kaldır beni,
Rahmete daldır beni,
Huzûra aldır beni,
Yâ Hazret-i Nûreddîn.

Âşkî söyler hâlini,
Vasfeder kemâlini,
Bezleyle visâlini,
Yâ Hazret-i Nûreddîn.

HAZRET-İ PÎR

Lûtf u himmet niyaz eyler sâ'ilim,
Yâ Hazret-i Nureddin-i Cerrâhî.
N'ola görsem, cemaline mâ'ilim,
Yâ Hazret-i Nûreddîn-i Cerrâhî.

Mahrûm olmaz dergehine yüz süren,
Mahzûn olmaz meh cemâlini gören,
Mahcûp olmaz inayetine eren,
Yâ Hazret-i Nûreddîn-i Cerrâhî.

Bâb-ı lûtfun üftâdene küşâde,
Bir nigehin kâfi gelir irşade,
Kıl terahhüm, gel bu dil-i nâşade;
Yâ Hazret-i Nûreddîn-i Cerrâhî.

Huzurunda el bağlayan dost olur,
Dost elinden bâde içer, mest olur,
Erer vuslât sırrına, sermest olur,
Yâ Hazret-i Nûreddîn-i Cerrâhî.

Dertli gelen dertlerini unuttur,
Ağlayanın gözyaşını kurutur,
Mahzûn olan gönülleri avutur,
Yâ Hazret-i Nûreddîn-i Cerrâhî.

Aşkî kulun, kubanıdır a canım,
Tende canım, canlar içre cânanım,
Bir nazar et, yeter bana sultanım,
Yâ Hazret-i Nûreddîn-i Cerrâhî.

ÂDÂB-I TARİK

Tövbe, misâk ve bi'attır tarikin bidâyeti;
Pîr Nûreddîn Cerrâhî'den böyle destûr almışız.
Bu ilk üç şart, açar elbet tarik-i hidâyeti;
Pîr Nûreddîn Cerrâhî'den böyle destûr almışız.

Meveddetle sehâvettir, hükm-i tarik ibtidâ,
Yakîn olur sabredenler, kılar Hakk'a iktidâ,
Tevekkülle tefekkürden gayrı etmez iktizâ,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî'den böyle destûr almışız.

İlm-i Hilmi, rükn-i tarik buyurmuştur erenler,
Sabr u rızâ ile vuslât bulur gönül verenler,
Şükr ü ihlâs kapısından geçer Hakk'ı görenler,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî'den böyle destûr almışız.

Tövbe edip, teslim olmak tarikimiz binâsı,
Zühhd ü takvâ mü'minlerin dâim hamd ü senâsı,
Kanaâtla vâsıl ârif u âşinası...
Pîr Nûreddîn Cerrâhî'den böyle destûr almışız.

Şerî'at kavlı Muhammed, tarikat fiil-i Resûl,
Hakîkât hâl-i Muhammed, siyretidir her usûl,
Mâ'rifet sırrı Muhammed, edemez herkes vüsûl,
Pîr Nûreddîn Cerrâhî'den böyle destûr almışız.

ES-ŞEYH SAFER DAL MUHİBBÎ EL-CERRÂHÎ

Güldeste'nin bu bahsine gelmiş okurlarımızın çoğu şüphesiz Safer Efendi Hazretlerinin cemali ile müşerref olmuştur. Son yüzyılda bu deryadan bir katre arayan birçok muhabbet müntesibi insanın en azından kendisinin bir sohbetine erişmiş, hiç olmazsa bir nutku, bir sözü yahut bir hali ile "irşad" olmuş olduğuna inanıyoruz. Şu fakirin de Güldeste şairleri içinde cemali ile şereflendiği ahirete uğurlanan son şahsiyet zât-ı âlileridir. Bu sebeptendir ki, okuyacağınız bu biyografi tarihi bir seyirden ziyade hepimizin mânâsındaki seyri ifade eden bir özellik taşımaktadır.

Hayatı, ismi ile müsemma bir şekilde Hadis-i Şerif'te de buyrulduğu üzere bir "sefer" halinde sürmüş olan Safer Efendi'nin ömr-i saadetleri, muhabbet-i ilahiye arayanlar için adeta bir büyük pınardır. Osmanlı'nın son yüzyılında yok olma derecesine gelmiş tasavvuf kültürünün devamını günümüze aktarmak hususunda yaşamını bu konuya vakfetmiş Safer Efendi'nin hayatı bütünüyle bu minval üzerine şekillenmektedir.

20 Ağustos 1926 Cuma günü İstanbul'un o dönemdeki hususi semtlerinden birisi olan Eğrikapı'da dünyaya gelmiş olan Safer Efendi'nin anne tarafı, Rumeli muhaciri bir aile olan Hacırüstemoğulları sülalesindendir. Fakat annesinin baba tarafından bu aile Emir Sultan soyu ile birleşmekte olup son yüzyıl üyeleri arasında Çanakkale şehitleri de bulunmaktadır. Safer Efendi'nin baba tarafı ise Rumeli'den gelme bir Arnavut ailesidir. Babasının adı Sadık Ramazan Efendi'dir.

İlk tahsilini mahalle mektebinde görmeye başlamış olan Safer Efendi, Eğrikapı gibi o dönemin müstesna bir semtinde büyümüştür. Safer Efendi'nin bu yılları, Osmanlı'nın yok oluşu ile birlikte ortaya çıkan büyük girdabın içinde yok olmak üzere olan bir neslin son kuşağına rast gelmektedir. Hazretin gençlik dönemi belki de bu topraklarda son dört yüz yılın en zor dönemine tekabül eder. Ortaokul döneminde patlak veren İkinci Dünya Savaşı sırasında memleket son derece büyük bir ekonomik dar boğaza girmiştir. Başarılı bir öğrenci olmasına rağmen babası maddi sıkıntısından dolayı onu okuldan almak zorunda kalmıştır. Öğretmenlerinin, "Masraflarını biz karşılayalım bu çocuk okusun" telkinlerine rağmen Sadık Efendi "Hayır" demek zorunda kalmıştır. Çünkü geçimini helvacılık mesleği ile sağlayan Sadık Efendi'nin ciddi bir iş gücüne ihtiyacı bulunmaktadır. Safer Efendi bu dönemini şöyle ifade ediyor: "Babam helvacı, şeker 5 lira oldu. Çalışmak mecburiyetinde kaldık."

Askerlik dönemine kadar babasının işi ile meşgul olan Safer Efendi, askerliğinde hayatını değiştirecek iki önemli köşe taşı ekler hayatına. Bunlardan birisi askerlik arkadaşı ve daha sonra hayatının sonuna kadar yanından hiç ayırmayacağı Kemal Evren Baba (Ümmî) Efendi Hazretleridir. Diğer köşe taşı ise, askerlik döneminde edindiği, hususi bir nitelik olan “telsiz operatörlüğü”dür. Askerliği esnasında muharebe kıt'asında görevine devam eden Safer Efendi, burada telsiz operatörlüğü hususunda eğitim almıştır. Daha sonra kurslara devam ederek bu vasfını umumi hale getirerek beynelmilel belge almıştır. Üç sene süren bu askerlik hizmetinden terhis olan Safer Efendi Hazretleri, 1950 yılında baba ocağına geri döner.

Telsiz operatörlüğü hususunda çalışmaya niyetlenen Safer Efendi Hazretleri, yurtdışından birkaç iş teklifi alır. Fakat hayatının hikmetlerine dolaylı yoldan hep vesile olacak babası, bunu da arzu etmez. Sadık Efendi oğluna, “Evladım üç sene askerden hasretini bekledim. Şimdi gideceksin gavuristan, bir gâvur kızı alacaksın, ben de senden olacağım” der ve başlar ağlamaya. Hazret, baba sözünü yere düşürmez ve belki de büyük nasiplere vesile olacak bu sözün bereketiyle İstanbul'da kalır.

Bu dönemden sonra İstanbul Tersanesi'nde işe başlayan Safer Efendi Hazretleri, Şerîkî Kemal Baba ile birlikte İstanbul'un kadim bir kültürü olan dergâhlara merak salmaya başlar. İstanbul'un birçok kadim tekkesinde bu hayatı kapalı devre yaşamaya çalışan üç-beş kişinin yanına gidip gelerek bu muhabbeti yaşamaya çalışmışlardır. Bu dönemde yasaklı bir kültürün artakalan insanların uğrak yeri olan Uşşâkî dervişi Mehmed Efendi'nin Karagüm-rük'teki kahvehanesine de devam etmektedirler. İşte hayatının dönüm noktası olan bir başka Güldeste şairimiz Cerrâhî postnişîni Fahreddîn Efendi ile tanışması bu mekânda olur. Fahreddîn Efendi, burada Safer Efendi'yi birçok defa tekkeye davet eder. Bu davetlerin sebebi tabii ki bellidir; Safer Efendi'de gördüğü aşk mesleğine olan istidâd.

Daha sonra bir gün, Osmanlı'nın son dönem ünlü şeyhlerinden Raşid Efendi'nin pederinin cenazesi münasebetiyle, Fahreddîn Efendi ile Safer Efendi, Sümbül Efendi Camii'nde karşılaşırlar. Fahreddîn Efendi, o dönemin yaşlı şeyh efendilerinden birisidir. Hürmeten ve yardım amaçlı olarak Safer Efendi, hazretin koluna girer. Fahreddîn Efendi kendisine, naz perdesinden bir eda ile, “Evladım, hani gelecektiniz” diye sual eder. Safer Efendi nezaketen, “İnşallah geleceğiz” sözleriyle bu suale tekabül eder.

Fahreddîn Efendi ciddi bir eda ile, “Öyle inşallah geliriz ile olmaz. Bu Cuma boy abdestini tazele, arkadaşını da al, gel” diye tembih eder. İşte bu vak'a Safer Efendi Hazretlerinin hayatında bir dönüm noktası olarak nitelendirilebilir.

O gün, Şerîkî Kemal Baba ile birlikte dergâha icabet eden Safer Efendi, Fahreddîn Efendi Hazretlerine intisâb etmiştir. İşte bu günden itibaren Fahreddîn Efendi vasıtası ile Hazret-i Pîr'in yoluna gönülden bir köprü kuran Safer Efendi Hazretleri, hayatının tamamını bu yola vakfetmiştir. Hatta öyle ki, dervişliği uğruna mesleğini bile bu yola feda etmekten kaçınmamıştır.

Tersanedeki beşinci yılında bir 10 Muharrem günü, Sümbül Efendi'ye gitmek için izin istemiş fakat izin alamamıştır. Lakin arkasına bile bakmadan tersanenin önünden geçen bir sandala binerek işyerinden ayrılmış, bir daha da tersaneye dönmemiştir. Bu vak'ayı Fahreddîn Efendi'ye anlattığında hazret şaşırarak, “İşi nasıl bırakırsın? Çoluk çocuk var” diye tepki göstermiştir. Fakat bu tepkiye Safer Efendi'nin cevabı da hazırdır, “Efendim, sayenizde aç kalmayız evelallah, size hizmet edecek birisi lazım, onun da benim olmam lazım” demiştir. Bu söze tebessüm eden Fahreddîn Efendi'nin son sözü, “Allah layığını versin”dir.

Layık olduğu şeyle şereflenmiş Safer Efendi Hazretleri, Fahreddîn Efendi'nin hayatının son anına kadar hizmetinde bulunmuş, hayat meşgalesi ve işini hep ikinci planda tutmuştur. Boğazdan geçecek rızık temini için baba mesleği olan helvacılıkla uğraşmış ve bu küçük meslek, şeyhinin himmetiyle sırrı bilinmez bir deryaya dönüşmüştür.

Hazret-i Pîr'in kapısından hiç ayrılmamış olan Safer Efendi ve Kemal Baba, Fahreddîn Efendi'nin tabiriyle onun ikiz evlatları gibidir. Fahreddîn Efendi'nin vefatından sonra da tekkede postnişîn olan Muzaffer Ozak Efendi'nin sertainî olarak Hazret-i Pîr'e hizmete devam etmiş olan Safer Efendi, hazret ile bu yolun kûşâdı için son derece meşakkatli bir çaba harcamıştır. Şeyhi Muzaffer Efendi'nin hayatındaki seyahatler, vak'alar Safer Efendi Hazretlerinin hayatıyla eşzamanlıdır.

1984 yılında pîrdaşı ve şeyh-i azizi Muzaffer Ozak Efendi Hazretlerinin vefatıyla birlikte âsitânenin postnişînlik hizmetini devralan Safer Efendi Hazretleri, bu görevini son nefesine kadar îfâ etmiştir. Hayatının bu son safhasını ihvanının dertleriyle, hüznleriyle hemhâl olarak geçirmiş Safer Efendi'nin halini satırlarda paylaşmak imkânsızdır.

21 Şubat 1999 Pazar günü, sevenlerini adeta kor gibi yakan bir seferle âlem-i bekâya gözlerini açan Safer Efendi Hazretleri, yakın tarihin bilinen en kalabalık cenaze törenleriyle usul üzere Fatih Camii'nde kılınan cenaze namazıyla yoluna canını verdiği maksadı ve matlubu olan Hazret-i Pîr'in âgûşuna sırlanmıştır.

İbrahim Hakkı Efendi'nin bir nutkunda buyurduğu gibi, "Ârif ânu seyreyler" düsturunca etrafındaki günlük olaylardan tutun, uzun vadede birçoğumuzun hayret edebileceği büyük süreçleri adeta gönül gözüyle izleyen bir arif-i billâh olan Safer Efendi Hazretleri, son yüzyıl Türkiye'sinde bu kültürün ayakta kalabilmesi için hayatını ortaya koymuş müstesna şahsiyetlerden birisidir. Musikisinden folkloruna kadar büyüklerin bıraktığı bu emanetin gelecek nesillere aktarılması hususunda yoğun bir çaba göstermiş olan Safer Efendi Hazretleri, bu aşk sanatının bütün tezyinatıyla meşgul olmuştur. Belki şair olmak için değil, ama irşâd etmek için nutuklar kaleme almış olan Safer Efendi Hazretlerinin nutuklarından bazıları şüphesiz Hazret-i Pîr'e duyduğu muhabbet ile alakalıdır.

Safer Efendi bütün güldeste şairlerimiz gibi Hazret-i Pîr'e muhabbetini ve onun yolundan gitmeyi talim ettirmiş müstesna bir şahsiyet olarak yerini hala kalplerde korumaktadır ve Hazret-i Pîr'e muhabbeti talim etmeyi arzulayan bütün bendegânın başvuracağı ilk kapıdır.

Hikmeti, feyzi, muhabbeti ve himmeti üzerimize var olsun...

EŞ-ŞEYH SAFER DAL MUHİBBÎ EL-CERRÂHÎ

Âşıkların rehberi Pîr Nûreddin Cerrâhî
Velîlerin güzeli Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Bildiriyor Şernûbî müştereken Belkînî
Tabakât risâlesi Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Rebû'l-evvel ayı on ikinci gecesi
Doğdu isneyn gecesi Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Âmine'dir mâderi Abdullah'dır pederi
Hatîce'dir haremi Pîr Nûreddîn Cerrâhî

İbâdetle tâatı üç büyük kerâmâtı
Tayy-ı mekân ednâsı Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Kabûl imiş duâsı şâhlar etmiş bi'âtı
Âb-ı hayât memâtı Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Evliyânın hâtemi Hakk'ın bize keremi
Sırr-ı Hudâ mahremi Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Başucunda annesi kasr-ı cennet medfeni
Havz-ı Kevser meskeni Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Eyledin mi duâyı Allah verir murâdı
Muhibbî'nin niyâzı Pîr Nûreddîn Cerrâhî

ABDULLAH AKIN (MAVHÎ)

Râh-ı hakikat rehberi Nûreddîn Cerrâhîdir
Mülk-i ma'rifet cevherî Nûreddîn Cerrâhîdir

Vâris-i Haydâr-ı Kerrâr emn-i sırr-ı Mustafâ
Evliyâların serveri Nûreddîn Cerrâhîdir

Hem ahsen-i muktedâdır hem müstenîr-i mücîb
Cümle dervîşân ahteri Nûreddîn Cerrâhîdir

Şems anda teferrüc eyler nevbahâr mesrûr olur
Aşk-ı mev'anın kişveri Nûreddîn Cerrâhîdir

Ne sureyyâ ne şems ne mâh ne de alâim-i semâ
Şol âsumânın zîveri Nûreddîn Cerrâhîdir

Tevhîd ederler aşk ile yolundaki âşıklar
Bahr-i eşvâkın düveri Nûreddîn Cerrâhîdir

Tadanı mestân eyleyen içeni sekrân eden
Sakî-i aşkın kevseri Nûreddîn Cerrâhîdir

Aşkın Fahrî kulun Aşkî âşıkların Muhibbî
Hem **Mahvî**'nin behreverî Nûreddîn Cerrâhîdir

ABDULLAH UYSAL

Kul oldum dergâhına
Bende-i Nûreddînîm
Kurban olsam râhına
Bende-i Nûreddînîm

Yuvasız andelibim
Kimsesizim garibim
Şükür varmış nasibim
Bende-i Nûreddînîm

Ben edna, eller alâ
Pirimin kadri valâ
Gerçi zerreyim ammâ
Bende-i Nûreddînîm

Gözüm yok hürriyette
Ne hûri ne cennette
Meydân-ı muhabbette
Bende-i Nûreddînîm

Pürgünahım, pürhatâ
İki eli boş gedâ
Olmam eşikten cudâ
Bende-i Nûreddînîm

Nûreddîn-i Cerrâhî
Aşk-ı Mevlâya sâkî
Böyle fahreyler **Abdî**
Bende-i Nûreddînîm

HİMMET YÂ HAZRET-İ NÛREDDÎN

HAZRET-İ PÎR'İN

ÂLEM-İ CEMÂLÎ TEŞRİFİNE DÜŞÜLMÜŞ TARİHLER

SA'DÎ

Cenâb-ı Şeyh Nûreddîn-i Cerrâhî
Şeb-i rûz zikr ile cem' etmişti cehr ü ahfâyı

Makâm-ı cem'bade'l-fâk edinmiş kendine hâlât
Şu'ûn-i zât-ı esmânın olup hayrân-pûyanı

Süren rû-yı siyâhın dergeh-i vâlâsına el-Hakk
Bulur zahm-ı derûne merhem-i bihbûd-i eflâhı

Ânın seyr-i sülûkına giden uşşâka aşk olsun
Kilîd-i bâb-ı tevhîdin olur elbette miftâhı

Metâf-ı kudsiyân oldu... medfen-i pâki
Gelip al şemme-i feyzi bulasın revh u reyhânı

Edip kalbi cerîhânı kıldı dem-be-dem pür-sâz
Ânın çün oldu nâmı Pîr Nûreddîn-i Cerrâhî

Zebân-ı Sa'dî'ye gelip dedi târîhini lafzan
Sene bin yüz otuz üçde edip cây-ı bâğ-ı adnânı

FEYZÎ

Muktedâ-yı ehl-i irfân mürebbî-i sâlikîn
Şeyh Nûreddîn Efendî sâhib-i kalb-i selîm

Murg-i cânı eyledi pervâz-sivâ-yı cennete
Edip istiismâm verdi vuslat Rabb-i Rahîm

Hacc-ı dergâh-ı Hudâ kasd eyledi Zi'l-hiccede
Tâ tavâf-ı beyt-i ma'mûr etmede ola mukîm

Hem-zemân-ı erbaîn-i Hazret-i Mûsâ durur
Olduğu halvet Tûr-i visâl içre kelîm

Etti giryân âlemi gûş-i peyâm fevt çün
Zühd ü takvâ ve riyâzâtta anın misli adîm

Bî-nice etmez çâk çâk sîne-i dervîşân kim
Bahr-i irfândan çıkardı öyle bir dürr-i yetîm

Zikr ü tevhîd-i ibâdât ile geçti vakti hep
Mâsivâ-yı Hakk'a rağbet etmedi hiç âna nîm

Etti ahlâk-ı Resûlullâh ile ömrü güzer
Tab'ına bulmadı herkes ânın zemîm

Âlime çün olıcak hükmen şehâdet rûtbesi
Yâ aceb mi ârif-i billâh olmasa ramîm

Nice pervâz etmesin evc-i tecellî Hak ana
İki bir idi gûyâ recâfette ve bîm

Olduğu çün âşık-ı fahr-i cihân memûldür
Cennet-i â'lâda ola hazretinden o neşîm

Hak civâr-ı kudsine inzâl etsin ânı kim
Sâlik olduğu tarîkattir sırât-ı müstakîm

Rihletin gûş eyleyip **Feyzî** dedim târihini
Oldu Nûreddîn Efendi tâir-i dâr-ı naîm

LATÎFÎ

Tâlib-i Hak gel gönül şeyh eşîğini bekleyin
Sâlik-i Hak'da hemûşe zikr ü fikr-i Hak gerek

Pîrini üstâdını sevmek velîler fiilidir
Sa'y edip bostân-ı kalbinde muhabbet tohumun ek

Çünkü dem urdun tarîk-i Halvetden ey gönül
Şükr-i fikr ü hayâlî semt-i Nûreddîn'e çek

Şeyh Şernûbî ve Belkînî anın evsâfını
Kendi teşrîfinden evvel eylediler müşterek

Ol erenler servi pîrim efendim sevdiğim
Bin yüz on beşde hilâfetle zuhûrunda ne şek

Evvelâ icrâ edip ahkâm-ı şer'i saniyen
Sâlikânı Hakk'a irşâd eyleyib çekdi emek

Gösterip bunca nihâyetsiz kerâmât-ı bedî
Doldurup âvâzesi tâ fevka'l-felek

Emr ü nehî çün temâm etti tarîkat ehline
Vâcib oldu kendine Hakk'a azîmet eylemek

El açıp dergâh-ı ma'bûda münâcât eyledi
Kendi züvvârına Hak'dan mağfiret kıldı dilek

Çün kabûl oldu duası cem' edip ahhâbını
Dedi ey ihvân-ı dînîm işte benden söylemek

Bu gece gitsem gerektir ben civâr-ı rahmete
Hep helâl edin ne kim var arada nân ü nemek

Bu kelâmı hatm edip kıldı teveccüh kıbleye
Cân u dilden şevk ile bir kez deyib Lebbeyk

Murg-ı cânı âlem-i lâ-hûte pervâz eyledi
Mâtemin edti yerde beşer gökde melek

Lutf-i Hakk ile **Latîfî** söyledim târihini
Açdı bâl-i himmeti gitti Cenâb-ı Hakk'a dek

LÂ EDRÎ

Şeyh Nûreddîn Efendi ol kerâmât-pîşe kim
Erdi takvâ-yı verâ'dan rûtbeye-i ulyâya dek

Pertev-i aşk-ı ilâhî düştüğünde cânına
Terk-i kûlli etti geçti dünyâdan ukbâya dek

Hâsılı kâdı iken hep mâl ü cânı terk edip
Niyet-i azm eyledi ol dergah-i evlâya dek

Şehr-i İstanbul içinde geldi Cerrâh semtine
Başladı seyr ü sülûka menzil-i takvâya dek

Ol mahâlde bir zeman şügl-i tarikat durup
Saldı Cerrâhî diye şöhret bütün dünyâya dek

Bin yüz on beşde hilâfetle edip ondan zuhûr
Başladı irşâda azm-i âlem-i mânâya dek

Kırk dörde erdiğinde ömrü etti irtihâl
Bu güzergâh-ı fenâdan nakledip me'vâya dek

Keşf-i Şernûbî'yi tafsîl üzre isbât eyledi
Nakl-i Bulkînî'yi gûş ile eliften yâya dek

Şeyh Şernûbî lisânından rivâyet eyleyip
Evliyâullâh kurb-ı müddet ferdâya dek

Dedi Nûreddîn Cerrâhî biridir onların
Kim yüz on beşde düşer âvâzesi dünyâya dek

Kırk dörde erdiğinde ömrü eyler irtihâl
Mevtîn-i aslî rûh-i lâ-mekânı bîmâyeye dek

Budur ona feyz-i Hak olan kerâmâtın biri
Kim gitti da'vet olduğu gün cennet-i ulyâya dek

Birisi dahî budur kim gitti dünyâda iken
Kıldı Hak âlî makâmın menzil-i vâlâya dek

Biri dahî mükerrem olmaktır cennât-ı kudsden
Kendi züvvâr zuhûru sa'ât-i kübrâya dek

Hâsılı merd-i Hudâ idi işit târîhini
Göçdü Nûreddîn Efendi cennet-i a'lâyaya dek

LÂ EDRÎ

Kutb-ı cihân matlâ-yı feyzi habîbdır rahmân
Hâtem-nâme-i câmi'-i Pîrân-ı azizân
Cenâb-ı Pîr-i Sultân Muhammed Nûreddîn Cerrâhî
'Aleyhi sehâb-ı emtâr-ı tecelliyât-ı fettâhî

KÂZIM

Kıyâmı haşr ederek düşmez belâ-yı berzâh-i nefse
 Olan üfkende-i dergah-i Nûreddîn Cerrâhî
 Tâlib-i çâre sâz nâz olur bî-şüphe ey **Kâzım**
 Olan üfkende-i dergah-i Nûreddîn Cerrâhî

GÜLDESTE ŞİİRLERİNİN TEKKE MUSİKİSİNDEKİ SEYRİ

Türk kültüründe şiirin en büyük yol arkadaşı şüphesiz temellerini yine bu sanattan almış musikidir. Bu vakıayı tasavvufi şiirlerde incelediğinizde kat be kat daha fazla hissedebilirsiniz. Şüphesiz tasavvufi nitelikteki irfani nutuklar büyükler tarafından laf olsun diye irad edilmediği gibi, laf olsun diye de besteye bağlanmamıştır.

İşte konumuzun muhtevası olan Hazret-i Pîr'e dair yazılmış şiirler de aslında önemini musiki bahsi ile taçlandırmışlardır. Ele aldığımız nutk-ı şeriflerin birçoğu sahipleri kadar "Hazret-i Pîr Efendimize meftun" şahsiyetler tarafından birbirinden güzel melodiler ile bestelenmiştir. Diyebiliriz ki şiirlerin belki de birçoğu bu melodiler ile buluşmasından sonra maksadına ulaşmıştır. İstanbul'un birçok önemli tekkesinde âşıkların meydanlarındaki zikrullah meclislerinde okunan bu güfteler Hazret-i Pîr'in isminin yâd edilmesine vesile olmuş, âşıklarının kalplerine su serpmiştir.

Hazret-i Pîr hakkındaki ele aldığımız kırk yedi şiirin on dokuz adedi musiki bahsinde beste güftesi olmuştur. Bu güftelerden toplayabildiğimiz toplam otuz beş beste bulunmaktadır. Yani besteye bağlanmış birçok nutuk, bendegân-ı Hazret-i Pîr tarafından çeşitli makamlarda birden fazla besteye ilham vesilesi olmuştur. Kayıt altına alınabilenler dışında bu güftelerden günümüze ulaşamamış pek çok bestenin de varlığı kaynaklarda zikredilmektedir. Fakat ne yazık ki bu güfteleri taçlandıran melodiler artık ecdadımızın kulakları ile âlem-i bekâya göçmüştür.

Şüphesiz tekke musikisinde güfteler musiki bahsi içinde sadece besteli olarak değil irticalen de okunduğu için birçok güftenin kaside formunda icrasının olduğunu biliyoruz. Kasidehânlar tarafından konumuzu kapsayan güftelerden bazıları günümüzde bile bu aşk meydanlarını coşturmakta ve taçlandırmaktadır.

Musiki bahsinde konusu ilk zikredilmesi gereken güfte şüphesiz Hazret-i Pîr'in elimize ulaşmış tek şiiridir. *Dîl beytini pâk iden* dizeleri ile başlayan bu nutk-ı şerif birbirinden güzel beş ayrı besteye bağlanmış ve hepsi birbirinden zengin melodilerle bu saltanatın halini bizlere aktarmaya gayret etmiştir. Bu bestelerden en eskisi Halveti tekkelerinde okunması adet olan cumhur ilahi melodisine giydirilen şeklidir. Hüseyini makamındaki bu beste sekiz heceli diğer nutuklara da giydirilmek suretiyle eşsiz bir zenginliğe vesile olmaktadır. Uzun yıllar meydanlarda bu melodi ile zikredilmiş nutk-ı şerifin son yüzyılda Hazret-i Pîr muhabbetlilerinin elinde yeniden neşv ü nemâ bulduğunu söyleyebiliriz. Albay Selahaddin Gürer tarafından hüzzam makamında bestelenen

bu eser daha sonra Salahi Dede ismi ile marûf Salahaddin Demirtaş tarafından segâh makamında bestelenmiştir. Bu beste öyle bir bestedir ki klasik tasavvuf musikisi olarak adlandırılan bugünkü tasnifin belki de şâh eserleri arasında zikredilmektedir. Son olarak bir güldeste şairimiz olan eş-Şeyh Muzaffer Ozak tarafından âşıkların makamı uşşak dizeleri ile buluşturulan Hazret-i Pîr şiiri son olarak ünlü durakhân Kemal Tezergil tarafından enfes bir eviç melodisi ile taçlandırılmıştır. Bugün bu eserler tasavvuf musiki olarak adlandırılan repertuarımızın arasında yerini büyük bir saltanatla korumaktadır.

Hız Pîr'i manada görerek yazdığını şiirinde belirttiği için bir Hazret-i Pîr sözü kadar değer gören bir başka nutuk da bilindiği üzere Azmi Dede'ye ait *Hakk'a temkîn-i rızâda hamd eden mesrûr olur* mısraları ile başlayan şiirdir. Türk tasavvuf musikisi külliyyatının kayıt altına alınması hususunda notaya aldığı binlerce eser ile büyük bir katkı sağlamış bulunan Cüneyt Kosal hocamız bu nutk-ı şerifi çok lezzetli bir melodi anlayışı ile nevâ makamında bestelemiştir. Daha sonra bu güfte ünlü tasavvuf musikisi solisti İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu ses sanatçısı değerli ağabeyim Veysel Dalsaldı tarafından da çok şık bir sabâkürdî besteye bağlanmıştır.

Güldeste sırasına göre devam ettiğimizde karşımıza çıkan beste- li bir diğer güfte de eş-Şeyh Hüsameddîn Merdî Hazretlerinin *Bu tarîka girmek istersen sen de* mısralı şiirdir. Kimin olduğu meçhul nevâ makamında bir besteye sahip bu güfte ayrıca daha evvel bahsi geçen hüseyini cumhur ilahisi melodilerine de girdirilmiştir.

Güldeste şiirleri içinde kronolojik olarak beste konusu olmuş bir diğer şiir de Hazret-i Pîr'in III. halifesi ve Cerrâhiliğin "Pîr-i Sâni"si olarak görülen Sertarikzâde Mehmed Emin el-Cerrâhî'nin *Aşk yolunda rehberimdir pîrim Nûreddîn Cerrâhî* mısraları ile başlayan nukt-ı şerifleridir. Bu güfte Emin Efendi'nin Cerrâhilikte sertariklik makamının ilk sahibi olması hasebiyle sonraki yüzyıllarda sertariklik postuna iclas törenlerinde cumhur ilahi olarak okunması adet bir güfte olmuştur. Bu törenlerde postun ilk sahibi Hazret-i Pîr'e yazdığı muhabbet dolu şiiri ile yüzyıllarca meydanlarda zikredilmiştir.

Sonraki yüzyıllarda bu şiir çok yakın zamanda âlem-i Cema'le uğurlanan ünlü keman üstadı TRT İstanbul Radyosu emeklilerinden merhum Cavit Deringöl tarafından hicaz makamında bir beste ile buluşmuştur. Musiki dünyasında farklı çizgisi ile tanınan bu sanatçının repertuarımızın bir köşesinde kalmış bu eserinin çok büyük dikkatle incelenmesi kanaatindeyiz.

Hazret-i Pîr'in bir diğer halifesi Çelebi Mehmet Bursevî Hazretlerinin *Tevhîde gel be hey kardeş* satırları ile başlayan nutukları da güldeste içinde beste sahasında yerini almış eserlerden birisidir. Bu eser son dönemin en önemli ta-

savvuf kültürüne gönül verenlerden birisi olan Kemal Tezergil tarafından hicazkâr makamında bestelenmiştir. Daha sonra yine tasavvuf musiki konusundaki son derece önemli bir isim olmuş Neyzen Hakan Alvan tarafından hüzzam makamında ve yine son dönemin önemli ud icracılarından birisi olan İbrahim Kararoğlu tarafından hüzzam makamında besteler ile buluşmuştur.

Güldeste şiirleri içinde beste bağlanması hususunda zikredilmesi gereken bir önemli güfte de Hazret-i Pîr'in ilk zakirbaşısı olarak kabul gören İranî Hasan Efendi'ye ait *Doğub bir Şems-i âlem tâb-ı tarîk-i Halvetî üzre* mısraları ile başlayan şiirdir. Bu şiir kaynaklarda ve musiki mecmualarında çeşitli makamlarda besteli olarak zikredilmekle birlikte bugün hiçbir bestesi günümüze ulaşmamıştır.

Bu derleme içinde adından çokça söz ettirmiş bir güfte de şüphesiz Şair Şeref Hanım'ın *Gamdan beni azâd et* mısralı ile başlayan şiiridir. Döneminin önemli kadın şairleri arasında yer alan Şeref Hanım'ın bu nutkunun şöhretinden daha evvelki bölümlerde ayrıntılı olarak bahsetme imkânı bulduk. Şiirin bu şöhreti besteleri için de aynen geçerlidir diyebiliriz.

Ünlü Osmanlı müzik adamı Musullu Hafız Osman Efendi tarafından iki ayrı makamda besteye bağlanan bu şiir son derece önemli bir musiki seviyesine sahiptir. Bu şiirin böylesine ünlü bir musiki dehasının elinde bestelenmesinin hikmeti tahmin edersiniz ki Hafız Osman Efendi'nin Hazret-i Pîr'e karşı bulunan derin muhabbetinden kaynaklanmaktadır. Sûzinak ve hüzzam makamlarında ayrı ayrı bestelenmiş bu şiir bu melodiler ile adeta vuslat etmiştir.

Daha sonrasındaki yüzyıllarda bu güfteden beste yapma nasibine ulaşmış bir başka kişi de ünlü keman sanatçısı merhum Aslan Hepgür Bey'dir. Aynı güfte sâba makamında bir melodi ile tezyin edilmiştir. Daha sonrasında güftenin son bestekârı güldeste şairlerimizden birisi olan eş-Şeyh Safer Dal Efendi Hazretleridir. Hazret-i Pîr'in yoluna hayatını adanmış bu yüce insanın rast makamındaki bestesi adeta bir güzellik abidesi niteliğindedir. Manası su gibi akan bir melodinin ürünü olan bu bestenin dinleyicilerdeki etkisi bugün hala dillerde gezmektedir. Eserin bestekârı olan Safer Dal Efendi'nin kendi ses kaydından bir icrası da günümüze ulaşmış hatta ünlü tasavvuf musikisi sanatçısı Sami Özer tarafından bir albümde düet şeklinde kullanılmıştır. Kâğıt üzerindeki bestesi kadar kendi icrasından bir örneğinin de günümüze ulaşması dinleyicilere feyzîyâb vesilesidir.

Güldeste şiirleri içinde kronolojik olarak besteye bağlanması nasib olmuş bir başka nutuk da "Çöpatlamaz" ismi ile marûf Atıf Efendi Hazretlerine ait İrfân meclisine erişebilsek mısralı şiirdir. Uşşak makamında bir melodiye

bağlanmış bu bestenin bestekârı hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Fakat kadîm bir makam olan uşşaktan bestelenmiş bu şiir bugün başta Balkanlar olmak üzere Osmanlı'nın gezindiği birçok coğrafyada halen okunmaktadır. İsmi kayıtlara bile geçmemiş mahviyette bir aşığın dilinden dökülen bu muhabbet melodileri bugün Üsküp'ten Urfa'ya kadar Osmanlı bakiyesi coğrafyada halen Hazret-i Pîr'in anılmasına vesile olmaktadır. Bu güfte ayrıca ünlü bestekâr Zakirbaşı Salahî Dede (Selahattin Demirtaş) tarafından acemaşîrân makamında bestelenmiş son derece klasik üslupta bir melodiye de sahiptir.

Derlememizin içinde musiki bahsine giren müstesna bir şiir de Edirneli Haydar Efendi'nin *Zahidâ devrâna gel ki olası aşk bülbülü* mısraları ile başlayan terci-bend formundaki şiiridir. Son yüzyılda yaşamış olmasına rağmen Haydar er-Rıfai'nin şiiri hakkında haddimiz olmayarak söylenebilecek tek şey bir sanat harikası olmasıdır. Dönemin kullanılan basit ve düşük seviyeli şiir ve dil örneklerine göre Lale Devri'ni hatırlatan bir zarafette kaleme alınmış bu şiir, Neyzen Hakan Alvan tarafından nevâ makamında enfes bir besteye oturtulmuştur. Tasavvufi konularda kıyıda köşede kalmış önemli güfteleri seçme hususundaki mahareti ile tanıdığımız Hakan Alvan Bey'in bu bestesinden dolayı kendisine teşekkür etmek istiyoruz. Çünkü Hazret-i Pîr hakkındaki böylesine sanatkârane şiire bu sayede ulaşabilmiş olduk.

Güldestemizde kronolojik olarak son yüzyılda kaleme alınmış şiirler arasında en önemli şairlerimizden birisi görüldüğü üzere eş-Şeyh İbrahim Fahreddîn Erenden el-Cerrâhî'dir. Cerrâhî Âsitanesi'nin 18. postnişini olan İbrahim Fahreddîn Efendi'nin bestelenmiş beş adet şiiri bulunmaktadır. Bunlardan ilki *Tâ devr-i adem'den yüz sürüb geldim* mısraları ile başlayan nutkudur. Bu nutuk hüseyini makamındaki meşhur cumhur ilahisi melodisine giydirilerek okunmakla birlikte ünlü keman sanatçısı merhum Aslan Hepgür tarafından bûselik makamında da bestelenmiştir.

Hazretin besteye nasiplenmiş bir başka güftesi *Benim efendim pîrim Nûreddîn-i Cerrâhî* mısralı şiiridir. Bu eser tasavvuf müziği repertuarı çalışmaları ve aranjörlükleri ile bu kültüre büyük hizmeti bulunan ve yakın zamanda Hakk'a uğurladığımız Metin Alkanlı tarafından hüseyinî makamında bestelenmiştir.

Fahreddîn Efendi'nin bir başka beste konusu olmuş nutk-ı şerifi de *Dost bahçesinin gülleri* mısrası ile başlayan celalli bir halle kaleme aldığı şiiridir. Bu şiir de ünlü Mersiyehân ve Zakirbaşı Hüseyin Sebilci (Okurlar) tarafından sabâ makamında bestelenmiştir. Şiirin bestekârı meçhul aynı makamda bir bestesi daha bulunmaktadır.

Bunlardan başka bir başka nutuk da İlâhî n'eyesün n'itsün/Gönül sensiz karar etmez sözleri ile başlayan son derece hasretli bir şiirdir. Bu güfte Zakirbaşı Salahî Dede tarafından iki ayrı makamda iki besteye konu olmuştur. Müstear ve acemaşîrân makamındaki bu eserlerden ikincisi daha şöhretlidir diyebiliriz.

Fahreddin Efendi'nin besteye nasip olmuş bir başka şiiri *Sıdk ile ben-de olan* sözleri ile başlayan ve Zeki Altun tarafından bestelenen hüzzam makamındaki eserdir. Fahreddin Efendi'nin bestesi ve güftesi en şöhret bulmuş eseri ise bugün bütün tasavvuf musikisi konserlerinde adeta milli marş gibi okunan *Tevhîd etsin dilimiz* dizeleri ile başlayan meşhur şiiridir.

Hüseyini makamında dervişi ve halifesi eş-Şeyh Safer Dal Efendi Hazretleri tarafından bestelenmiş bu eser son derece yüksek bir melodik kuvvete sahip, dinleyenlerin kulaklarına kazınmış önemli bir eserdir. Fakat ne yazık ki bu eser ehli olmayan birçok icracı tarafından paramparça edilmiş eser adeta tanınmaz hale gelmiştir. Hatta bu çalışmayı derlememiz esnasında bu tanınmaz hallerin notalara alınacak kadar genişlediğini üzüntü ile görmüş olduk.

Güldeste içinde şiirleri bestelere geçmiş bir başka şair eş-Şeyh Muzaffer Ozak Aşkî el-Cerrâhî'dir. Kendisinin beş nutk-ı şerifi melodi ile buluşmuş ve nota altına alınmıştır. Bu eserlerden ilki ünlü Hafız Zeki Altun'a ait olan *Bu gece yâri gördüm şükür elhamdülillah* sözleri ile başlayan enfes nihavend makamındaki eserdir. Bu beste haricinde bir başka güfte de Zakirbaşı Salahî Dede tarafından muhayyer sünbûle makamında bestelenmiş bir eserdir.

Hazretin şiirleri arasında yer almayan güfteye beste vesilesi ile ulaşıldığımız bu eserin sözleri *Kutb-ı âlem gavs-ı subhân Hazret-i Cerrâhîdir* sözleri ile başlayan Hazret-i Pîr'e mehdiye olarak yazılmış bir nutk-ı şeriftir. Bunlardan başka Muzaffer Ozak Aşkî el-Cerrâhî'nin kendisinin musikişinas olması hasebiyle kendi melodileri ile buluşturduğu bazı güfteleri bulunmaktadır. Bunlar; *Cerrâhî'ye gel hemân* sözleri ile başlayan hüseyinî makamındaki eseri, *Lûtfeyledin ibtidâ* sözleri ile başlayan acemaşîrân makamındaki eseri ve *Lûtf u himmet niyaz eyler sâ'ilim* sözleri ile başlayan sûzinâk makamındaki enfes bestesidir. Bu eserler güldeste içinde bestekâr ve güftekârı bir olan yegâne melodilerdir.

Güldeste şiirleri içerisinde besteye konu olmuş son şiir daha evvel bestekârlığı ile de bahsi geçen eş-Şeyh Safer Dal Muhibbî el-Cerrâhî'ye aittir. Bu nutuk Hazret-i Pîr hakkındaki Âşıkların rehberi Pîr Nûreddin Cerrâhî sözleri ile başlayan nutk-ı şerifleridir. Şiir unlu tanburî bestekâr Sadun Aksüt hocamız tarafından çok hoş bir hicaz beste ile tezyin edilmiştir.

Güldeste içindeki bu eserlerin en önemli hususu şüphesiz Hazret-i Pîr'e muhabbet ile yazılmış bu nutukların yine aynı muhabbet penceresinden besteye vesile olmasıdır. Umuyoruz bu eserlerin aynı muhabbete icrası bizlere de nasib ve müyesser olur.

Bu sadâların halleri ile hâllenmişlerin himmeti var olsun...

BESTELENMİŞ GÜLDESTE ŞİİRLERİ

Nota Listesi

SIRA NO	GÜFTEKÂR	GÜFTE	BESTEKÂR	MAKAM
1	HAZRET-İPİR MUHAMMED NÜREDDİN EL-CERRÂHÎ (K.S)	Dilbertini pâk iden	Kemal Tezegül	Eviç
2	HAZRET-İPİR MUHAMMED NÜREDDİN EL-CERRÂHÎ (K.S)	Dilbertini pâk iden	?	Hâseyinî
3	HAZRET-İPİR MUHAMMED NÜREDDİN EL-CERRÂHÎ (K.S)	Dilbertini pâk iden	Alhay Selahaddin Güler	Hâzzam
4	HAZRET-İPİR MUHAMMED NÜREDDİN EL-CERRÂHÎ (K.S)	Dilbertini pâk iden	Salahaddin Demirtaş (Salahî Dede)	Sığah
5	HAZRET-İPİR MUHAMMED NÜREDDİN EL-CERRÂHÎ (K.S)	Dilbertini pâk iden	Eş-Seyh Muzaffer Ozak Aşkî El-Cerrâhî	Uşak
6	HÜSEYİN AZMİ DEDE EL-MEVLEVÎ	Hakk'z temkin-i rızâda hamd eden mevrûr olur	Çınayr Kosal (Derviş Kanunî)	Nevâ
7	HÜSEYİN AZMİ DEDE EL-MEVLEVÎ	Hakk'z temkin-i rızâda hamd eden mevrûr olur	Veysel Dalsaldı	Sabâ Kürdî
8	ES-ŞEYH HÜSAMEDDİN-İ MERDÎ EL-CERRÂHÎ	Bu tarika girmek istersen sen de	?	Nevâ
9	ES-ŞEYH HÜSAMEDDİN-İ MERDÎ EL-CERRÂHÎ	Bu tarika girmek istersen sen de	?	Hâseyinî
10	ES-ŞEYH SERTAKİZÂDE MEHMED EMIN EL-CERRÂHÎ	Ask yolunda rehberimdir plim Nûreddin Cerrâhî	Cavut Deringöl	Hicaz
11	ES-ŞEYH CELEBİ MEHMED EL-BURSEVÎ	Tevhîde gel be hey kardeş	Kemal Tezegül	Hicazkâr
12	ES-ŞEYH CELEBİ MEHMED EL-BURSEVÎ	Tevhîde gel be hey kardeş	Hakan Altan	Hâzzam
13	ES-ŞEYH CELEBİ MEHMED EL-BURSEVÎ	Tevhîde gel be hey kardeş	İbrahim Karaoğlu	Büselik
14	SEREF HANIM	Gandan benîzâd et	Eş-Seyh Safer Dal Muhibbî El-Cerrâhî	Rast
15	SEREF HANIM	Gandan benîzâd et	Aslan Hoşgür	Sabâ
16	SEREF HANIM	Gandan benîzâd et	Musuulla Hafız Osman Efenî	Sûzinâk
17	SEREF HANIM	Gandan benîzâd et	Musuulla Hafız Osman Efenî	Uşak
18	ES-ŞEYH ÇOP ATILMAZ ATIF EFENDİ EL-CERRÂHÎ	İrfân m edisine erişebilek	Salahaddin Demirtaş (Salahî Dede)	A cem aşîrân
19	ES-ŞEYH ÇOP ATILMAZ ATIF EFENDİ EL-CERRÂHÎ	İrfân m edisine erişebilek	?	Uşak
20	ES-ŞEYH EDİRNELİ HAYDAR ER-RİFÂÎ	Zahîdâ devânâ gel ki olaşın aşk bûlbulü	Hakan Altan	Nevâ
21	ES-ŞEYH BRAHİM FAHREDDİN SEVKİERENDİN EL-CERRÂHÎ	Tâ devr-i Â dem' den yüz süzûb geldim	Aslan Hoşgür	Büselik
22	ES-ŞEYH BRAHİM FAHREDDİN SEVKİERENDİN EL-CERRÂHÎ	Tâ devr-i Â dem' den yüz süzûb geldim	?	Hâseyinî
23	ES-ŞEYH BRAHİM FAHREDDİN SEVKİERENDİN EL-CERRÂHÎ	Benim efen'üm plim Nûreddin-i Cerrâhî	Metin Akanlı	Hâseyinî
24	ES-ŞEYH BRAHİM FAHREDDİN SEVKİERENDİN EL-CERRÂHÎ	Dost bah'çesim gülleri	Hüseyin Sebilci Okurlar	Sabâ
25	ES-ŞEYH BRAHİM FAHREDDİN SEVKİERENDİN EL-CERRÂHÎ	Dost bah'çesim gülleri	?	Sabâ
26	ES-ŞEYH BRAHİM FAHREDDİN SEVKİERENDİN EL-CERRÂHÎ	İlâhın eylestün n'îsün	Salahaddin Demirtaş (Salahî Dede)	Mâstear
27	ES-ŞEYH BRAHİM FAHREDDİN SEVKİERENDİN EL-CERRÂHÎ	İlâhın eylestün n'îsün	Salahaddin Demirtaş (Salahî Dede)	A cem aşîrân
28	ES-ŞEYH BRAHİM FAHREDDİN SEVKİERENDİN EL-CERRÂHÎ	Sıdk ile bende olan	Zeki Altun	Hâzzam
29	ES-ŞEYH BRAHİM FAHREDDİN SEVKİERENDİN EL-CERRÂHÎ	Tevhîd etsin dîm iz	Eş-Seyh Safer Dal Muhibbî El-Cerrâhî	Hâseyinî
30	ES-ŞEYH MUZAFFER OZAK ASKÎ EL-CERRÂHÎ	Bu gece yârı girdim şükür eham dülâh	Zeki Altun	Nâvend
31	ES-ŞEYH MUZAFFER OZAK ASKÎ EL-CERRÂHÎ	Cerrâhî'ye gel hem in	Eş-Seyh Muzaffer Ozak Aşkî El-Cerrâhî	Hâseyinî
32	ES-ŞEYH MUZAFFER OZAK ASKÎ EL-CERRÂHÎ	Kutb-ı âlem gavvâsı sabhân Hazret-i Cerrâhî'dir	Salahaddin Demirtaş (Salahî Dede)	Mahâyter Sunûle
33	ES-ŞEYH MUZAFFER OZAK ASKÎ EL-CERRÂHÎ	Lâtîf edim ibtidâ	Eş-Seyh Muzaffer Ozak Aşkî El-Cerrâhî	A cem aşîrân
34	ES-ŞEYH MUZAFFER OZAK ASKÎ EL-CERRÂHÎ	Lâtîu himmetin yâr eyler sül'üm	Eş-Seyh Muzaffer Ozak Aşkî El-Cerrâhî	Sûzinâk
35	ES-ŞEYH SAFER DAL MUHİBBÎ EL-CERRÂHÎ	Aşklarm rehberi Pîr Nûreddin Cerrâhî	Sadan Aksut	Hicaz

EVÇ İLÂHÎ

"Dil Beytini Pâk İden"

Sofyan

Beste : Kemal Tazergil
Güfte : Hz. Pîr Muhammed Nûreddîn El-Cerrâhî

Dil bey ti ni pâk e den Der vi şî an ka e den

A le mi lâ hû te gi den Mev lâ zik ri dir zik ri

hak lâ i lâ he i l lâl lâh
Al lah Al lah i l lâl lâh

Dil beytini pâk iden
Dervîşî ankâ iden
Âlem-i lâhûte giden
Mevlâ zikridir zikrî

Derdine dermân iden
Sırrına cevân iden
Mânâda sultân iden
Mevlâ zikridir zikrî

Âşıkların zikrî hû
Zikrî hû'dur fikrî hû
Vecde gelüb diye hû
Mevlâ zikridir zikrî

Terk ehline karışub
Hem zevkine irüşüb
İlm ü ledünni bilüb
Mevlâ zikridir zikrî

Zikirden hâlet alan
Âşinâ-yı derd olan
Ukbâda devlet bulan
Mevlâ zikridir zikrî

NÜREDDÎN'i diri kılan
Tevhîde çerağın yakan
Bîhamdillâh tevîk olan
Mevlâ zikridir zikrî

HÜSEYİNİ USÛL İLAHİSİ

"Dil Beytini Pâk İden"

Sofyan

Beste : ?
Güfte : Hz. Pîr Muhammed Nûreddîn El-Cerrâhî

Dil bey ti ni pâk i den Der vi şî an

kâ i den Â le mi lâ hû te gi den e fen dîm

Mev lâ zik ri dir zik ri hâk

Lâ i lâ he İl lâl lah (hû)

İl lâl lah

Dil beytini pâk iden
Dervîşî ankâ iden
Âlem-i lâhûte giden
Mevlâ zikridir zikrî

Zikirden hâlet alan
Âşinâ-yı derd olan
Ukbâda devlet bulan
Mevlâ zikridir zikrî

Âşıkların zikrî hû
Zikrî hû'dur fikrî hû
Vecde gelüb diye hû
Mevlâ zikridir zikrî

NÜREDDÎN'i diri kılan
Tevhîde çerağın yakan
Bîhamdillâh tevîk olan
Mevlâ zikridir zikrî

HÜZZAM İLÂHÎ

"Dil Beytini Pâk İden"

Düyek

Beste : Albay Selâhaddin Güler
Güfte : Hz. Pîr Muhammed Nûreddin El-Cerrâhî

Dil bey ti ni pâk i den
der vi şî an ka i den
a le mi lâ hu te gi den
Mev lâ zik ri dir zik ri

Dil beytini pâk iden
Dervîşî ankâ iden
Âlem-i lâhûte giden
Mevlâ zikridir zikrî

Zikirden hâlet alan
Âşînâ-yı derd olan
Ukbâda devlet bulan
Mevlâ zikridir zikrî

Âşıkların zikrî hû
Zikrî hû'dur fikrî hû
Vecde gelüb diye hû
Mevlâ zikridir zikrî

Terk ehline karışub
Hem zevkine irişüb
İlm ü ledünni bilüb
Mevlâ zikridir zikrî

NÜREDDİN'i diri kılan
Tevhîde çerağın yakan
Bîhamdillâh tevîk olan
Mevlâ zikridir zikrî

SEGÂH İLÂHÎ

"Dil Beytini Pâk İden"

Düyek

Beste : Selahaddin Demirtaş (Salahî Dede)
Güfte : Hz. Pîr Muhammed Nûreddin El-Cerrâhî

Dil bey ti ni pâk e
den (Al) (lah) den Der Mev vi lâ zik
şî ri an ka zik e den ri
den (ah) A lem lâ hû
te gi den

Dil beytini pâk eden
(Dervîşî ankâ iden)
Âlem-i lâhûte giden
Mevlâ zikridir zikrî

Zikirden hâlet alan
Âşînâ-yı rûh olan
Ukbâda devlet bulan
Mevlâ zikridir zikrî

Terk ehline karışan
Hem zevkine erişen
Bahr-i ledûnle görüşen
Mevlâ zikridir zikrî

Dervîşlerin zikrî hû
Zikrî hû'dur fikrî hû
Vecde gelüb diye hû
Mevlâ zikridir zikrî

NÜREDDİN'i diri kılan
(Tevhîd çerağın yakan)
Bîhamdillâh tevîk olan
(Mevlâ zikridir zikrî)

UŞŞAK İLÂHÎ

"Dil Beytini Pâk İden"

Sofyan

Beste : Fı-Şeyh Şeyh Muzaffer Ozak (Aşkî)
Güfte : Hz. Pir Muhammed Nüreddin El-Cerrâhî

Dil bey ti ni pâk e den Der vi şî an ka e den
Â şık la rın zik ri hû Zik ri hû dur fik ri hû

Der vi şî an ka e den Â le mi lâ hu ta gi den
Zik ri hû dur fik ri hû Vec de ge lip di ye hû

Mev lâ zik ri dir zik ri Mev lâ zik ri dir zik ri
Mev lâ zik ri dir zik ri Mev lâ zik ri dir zik ri

Zi kir den hâ let a lan Â şî nâ yı ruh o lan
Nâ red din di ri kı lan Têv hid çe ra ğın ya kan

Â şî na yı ruh o lan Uk bâ da dev let bu lan
Têv hid çe ra ğın ya kan Bi ham dil lâh tev fik o lan

Mev lâ zik ri dir zik ri Mev lâ zik ri dir zik ri
Mev lâ zik ri dir zik ri Mev lâ zik ri dir zik ri

Ter keh li ne ka rı şan Hem zev ki ne e ri şen

Hem zev ki ne e ri şen Bah ri le dün le gö rü şen

Mev lâ zik ri dir zik ri Mev lâ zik ri dir zik ri

- 1- Dil beytini pâk iden Dervîşî ankâ iden Âlem-i lâhûte giden Mevlâ zikridir zikri
- 2- Zikirden hâlet alan Âşînâ-yı derd olan Ukbâda devlet bulan Mevlâ zikridir zikri
- 3- Terk ehline karışub Hem zevkine irtüşub İlâm ü ledünni bilüb Mevlâ zikridir zikri
- 4- Âşıkların zikri hû Zikri hû'dur fikri hû Vecde gelüb diye hû Mevlâ zikridir zikri
- 5- NÜREDDİN'i diri kılan Tevhîde çerağın yakan Bîhamdillâh tevfik olan Mevlâ zikridir zikri

NEVÂ İLÂHÎ

"Hakk'a temkîn-i rızâda hamd eden mesrûr olur"

Devr-i Hindi

Beste : Dervîş Kânûnî (C.KOSAL)
Güfte : Azmî Dede

Hak ka tem kîn i rı zâ da hamd e den mes
Bir a bâ pû şî gö rûn ce Ey le me kahr

rûr o lur Lâ i lâ he İl lal lah
ı na zar Lâ i lâ he İl lal lah

Hu Hu Al lah
Hu Hu Al lah

Dâ i mâ zikr ü sa lâ ta şügl e den ler
Kibr i le me' lûf o lan lar â kı bet mak

nûr o lur Lâ i lâ he İl lal lah
hûr o lur Lâ i lâ he İl lal lah

Hu Hu Al lah
Hu Hu Al lah

Bir ki şî kim hak kı sev se hak kı söy ler
Pir (i) nû red dîn i kut bun nut ku dur bu

da i ma Lâ i lâ he İl lal lah
Az mi yâ Lâ i lâ he İl lal lah

Hu Hu Al lah
Hu Hu Al lah

NEVÂ ÎLÂHÎ

-2-

Sâ hîb i ir fân o lub ol â kî bet mağ
Bir ma hal den bir ma hal le nakl e den mes

fûr o lur Lâ i lâ he İl lal lah
rûr o lur Lâ i lâ he İl lal lah

Hu Hu Al lah
Hu Hu Al lah

Başa

Hakk'a temkîn-i rızâda hamd eden mesrûr olur
Dâima zıkr ü salâta şugl edenler nûr olur

Bir kişi kim Hakk'ı sevse Hakk'ı söyler dâimâ
Sâhib-i irfân olup o âkîbet mağfûr olur

Ehl-i tevhîdîn kulûbû arş-ı a'lâdan yüce
Yek nazarda görür anı devreder mahmûr olur

Bir abâ pûşî görünce eyleme kahr-ı nazâr
Kibr ile me'lûf olanlar âkîbet makhûr olur

Bahr-i aşkın lezzetinden el verme dünyaya gönül
Olma sen bigânedi zîrâ ki Hak'tan dûr olur

ŞEYH NÜREDDİN-i kutbun nutkudur bu AZMÎYÂ
Bir mahâlden bir mahâle nakleden mesrûr olur

SABÂ KÜRDÎ ÎLÂHÎ

"Hakk'a temkîn-i rızâda hamd eden mesrûr olur"

Devr-i Hindî

Beste : Veysel Dalsaldı
Güfte : Hüseyin Azmi Dede El-Mevlevî

İlak ka tem kî ni rî za da ham de den mes

rûr o lur Dâ i mâ zik rû sa lâ te
Sa hî bî ir fân o lub ol

Şûl i den ler nûr o lur Bir ki şi kim
Â kî bet mağ fûr o lur

Hak kî sev se hak kî söy ler dâ i mâ

Bir ki şi kim hak kî sev se hak kî söy ler

dâ i ma

NEVA İLÂHÎ

"Bu tarîka girmek istersen sen de "

Sofyan

Beste : ?

Gülte : Eş-Şeyh Hüsameddin-i Merdî El-Cerrâhî

Bu ta ri y ka gir mek is ter sen sen de
çok tur her bi ri ve li

Pi ri me Nu red din Cer ra hi der ler
Sır ny le hal i der hep müş kil le ri

Pi ri me Nu red din Cer ra hi der ler yü zü nü gör
sır ny le hal i der hep müş kil le ri Hû sa med din

me gi is te rem ben de Pi ri me Nu
Şey hi nin ed (a) na ku lu Pi ri me Nu

red din Cer ra hi der ler Pi ri me Nu
red din Cer ra hi der ler

Başa Dönüşler İçin

red din Cer ra hi der ler der viş le ri
red din Cer ra hi der ler der viş le ri

Karar Dolabı

Cer ra hi der ler
Cer ra hi der ler

Bu tarîka girmek istersen sen de
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler
Yüzünü görmek isterim ben de
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

Okuruz her seher dâim virdin
Aşkın artırır yürekte derdin
Kesmesin Mevlâ'm hulefâ ardın
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

Şerûbî tabakâtta vermiştir haber
Ehlullâh içinde oldu mu'teber
Nüreddin Cerrâhî pîrimdir ol er
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

Kabrın gördükçe ederim ben âh
Rahmetin ziyâde eyleye Allah
Hoş-nûd olsun ondan Hak Habibullâh
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

Meydânında her kim ede hizmetin
Üzerinde hâzır bilsin himmetin
Yarın mahşer günü bulsun izzetin
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

Dervişleri çoktur her biri velî
Sırrı ile halleder her müşkilleri
HÜSAMEDDİN şeyhin bir ednâ kulu
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

HÜSEYİNİ İLÂHÎ

"Bu tarîka girmek istersen sen de "

Sofyan

Beste : ?

Gülte : Eş-Şeyh Hüsameddin-i Merdî El-Cerrâhî

Bu ta ri ka gir mek is ter sen sen de ya Hay yı

Pi ri me Nu red din Cer ra hi der ler ya Hay yı

Al lah Al lah ya ya Al lah Hay yı Al lah Al lah ya ya Al lah Hay yı

ya ya Al lah

Bu tarîka girmek istersen sen de
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler
Yüzünü görmek isterim ben de
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

Şerûbî tabakâtta vermiştir haber
Ehlullâh içinde oldu mu'teber
Nüreddin Cerrâhî pîrimdir ol er
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

Meydânında her kim ede hizmetin
Üzerinde hâzır bilsin himmetin
Yarın mahşer günü bulsun izzetin
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

Dervişleri çoktur her biri velî
Sırrı ile halleder her müşkilleri
HÜSAMEDDİN şeyhin bir ednâ kulu
Pirime Nüreddin-i Cerrâhî derler

HİCAZ İLÂHÎ

"Aşk yolunda rehberimdir pîrim Nüreddîn Cerrâhî"

Sofyan

Beste : Cavit Deringöl

Güfte : Eş-Şeyh Sertarîkzâde Mehmed Emin El-Cerrâhî

Aşk yo lun da reh be rim dir Pi rim Nu red din Cer ra hi
Aşk ba de si nin ka de hi Bun dan nu ş et tim a ni

Mür şî dîm dir ser ve tim dir Pi rim Nu red din Cer ra hi Pi rim Nu red din Cer ra hi
Mes tey le di dil ü ca ni

Pi rim Nu red din Cer ra hi

Aşk yolunda rehberimdir pîrim Nüreddîn Cerrâhî
Mürşidimdir serverimdir pîrim Nüreddîn Cerrâhî

Aşk bâdesinin kadehi bundan nûş eyledim âni
Mest eyledi dil ü cânı pîrim Nüreddîn Cerrâhî

Evliyânın odur hassı aşk deryâsının gavvâsı
Giderdi gönülünden pası pîrim Nüreddîn Cerrâhî

Anlardan dîn buldu ziyâ mürde kalbî kıldı ihyâ
Sâlik-i râh-ı evliyâ pîrim Nüreddîn Cerrâhî

SERTARÎKZÂDE kemterdir Şeyh Dessûkî ona erdir
"Hâtemü'l Evliyâ" pîrdir pîrim Nüreddîn Cerrâhî

HİCAZKÂR İLÂHÎ

"Tevhîde gel be hey kardeş"

Düyek

Beste : Kemal Tezergil

Güfte : Eş-Şeyh Çelebi Mehmed El-Bursevî

Tev hi de gel be hey kardeş Sür lâ i lâ he

il lâ lâl lah O la et lüm se gel nün fûr le yol sa daş tı
Fevt

Sür lâ i lâ he he ll lâ lâl lah SON Nu red din den
Sür lâ i lâ he he ll lâ lâl lah

al him me ti E riş şey he kıl him me ti

Tevhîde gel be hey kardeş
Sür lâ ilâhe illallâh
Olalım seninle yoldaş
Sür lâ ilâhe illallâh

Nüreddîn'den al himmeti
Eriş şeyhe kıl hizmeti
Fevt etme gel bu fırsattı
Sür lâ ilâhe illallâh

Nüreddîn bizim pîrimiz
Tarikat-ı Cerrâhîyiz
Güzeldir bizim yolumuz
Sür lâ ilâhe illallâh

Nüreddîn yolun etme red
Âlam dersin dâim himmet
Bunu dedi şeyh MUHAMMED
Sür lâ ilâhe illallâh

HÜZZAM İLÂHÎ

"Tevhîde gel be hey kardeş"

Sofyan (11Hzl)

Beste : Hakan Alvan
Gülle : Eş-Şeyh Çelebi Mehmed El-Bursevî

Tev hi de gel be hey kardeş
Nu red din den al him me ti

Sür la i lâ he il lal lah
E riş şey be kıl hiz me ti

O la lım se nin le hal daş
Fevt me gel bu tır sa tı

Sür la i la he il lal lah
" " " " " " " "

La i la he il lal lah la i la he il lal lah la i la he il lal lah

La i la he il lal lah la i la he il lal lah La i la he il lal lah

Nu red din bi zim fik ri miz
Nu red din yo lun et me red

Ta ri kat te Hal ve ti yiz
A lam der sen da im him met

Gü zel dir bi zim yo lu muz
Bu nu de di der viş Meh med

Bu Zikrin
kustüre
eserin bundan
sonrakı bölümü
beraber okunur.

Not: Nakarat
Zikir bölümünde
herkez nota gibi
okur

HÜZZAM İLÂHÎ

-2-

Sür la i la he il lal lah
" " " " " " " "

La i la he il lal lah La i la he il lal lah la i la he il lal lah

Tevhîde gel be hey kardeş
Sür lâ ilâhe illallâh
Olalım seninle yoldaş
Sür lâ ilâhe illallâh

Nüreddin bizim pirimiz
Tarikat-ı Halvetiyiz
Güzeldir bizim yolumuz
Sür lâ ilâhe illallâh

Nüreddin'den al himmeti
Eriş şeyhe kıl hizmeti
Fevt etme gel bu fırsatı
Sür lâ ilâhe illallâh

Nüreddin yolun etme red
Alam dersin dâim himmet
Bunu dedi şeyh Mehmed
Sür lâ ilâhe illallâh

BÜSELİK İLÂHÎ

"Tevhîde gel be hey kardeş"

Sofyan

Beste : İbrahim Kararoğlu
Güfte : Şeyh Çelebi Mehmed El-Bursevî

Tev hi de gel be hey kardeş sür la i la he il lal lah

o la lum se nin le kar daş sür la i la he il lal lah

la i la he il lal lah Nu red din bi zim pi ri miz

Ta ri kat te Hal ve ti yiz gü zel dir bi zim yo lu muz

sür la i la he il lal lah la i la he il lal lah

Nu red din den al him me ti e riş şey he kıl hiz me ti

fevt et me gel bu fır sa tı sür la i la he il lal lah

la i la he il lal lah Nu red din yo lun et me red a lam dir sen

da im him met bu nu de di Şey h i Meh med sür la i la he

BÜSELİK İLÂHÎ

-2-

il lal lah la i la he il lal lah

Tevhîde gel be hey kardeş
Sür lâ ilâhe illallâh
Olalım seninle yoldaş
Sür lâ ilâhe illallâh

Nüreddin'den al himmeti
Eriş şeyhe kıl hizmeti
Fevt etme gel bu fırsatı
Sür lâ ilâhe illallâh

Nüreddin bizim pîrimiz
Tarikat-ı Cerrâhiyiz
Güzeldir bizim yolumuz
Sür lâ ilâhe illallâh

Nüreddin yolun etme red
Alam dersin dâim himmet
Bunu dedi şeyh MUHAMMED
Sür lâ ilâhe illallâh

RAST İLÂHÎ

"Gamdan beni azâd et"

Beste : İş-şeyh Safer Dal Muhibbî El Cerrâhî
Güfte : Şeref Hanım

Sofyan

Gam dan be ni a zâd et Yâ haz re ti
Her yâ re i bî mâ re Cerrâ hi e

Nû red dîn Bî ça re yim im dad et
der çâ re Gel dîm sa na Tî mâ re

Yâ haz re ti Nû red dîn Sen hem reh be
Yâ haz re ti Nû red dîn Bî çâ re şe

ri hak sîn Hem mür şî di Mut lak sîn
ref a sa bil lah o lu rum rûs va

Kut biy yet de el yâk sîn Yâ haz re ti
tut maz san e lim fer da Yâ haz re ti

Başa

Nû red dîn
Nû red dîn

-1-
Gamdan beni azâd et
Yâ Hazret-i Nûreddîn
Biçâreyim imdâd et
Yâ Hazret-i Nûreddîn

-2-
Hem rehber-i Hak'sın
Hem mürşid-i mutlak'sın
Kutbiyetle el yaksın
Yâ Hazret-i Nûreddîn

-3-
Şayeste bu kem-mâye
Baş eġnese Darâ'ya
Oldum sana hem-sâye
Yâ Hazret-i Nûreddîn

-4-
Her yâre-i bimâre
Cerrâhî eder çâre
Geldim sana timâre
Yâ Hazret-i Nûreddîn

-7-
Bî-şûphe ŞEREF âsâ
Billâh oluram rûsvâ
Tutmazsan elim ferdâ
Yâ Hazret-i Nûreddîn

SABA İLÂHÎ

"Gamdan beni azâd et"

Beste : Aslan Hepgür
Güfte : Şeref Hanım

Sofyan

Gam dan be ni a zad et ya haz re ti Nû red dîn
En tel ha di en tel hak ley sel ha di il lâ hu

Bî ça re yim im dat et ya haz re ti Nû red dîn
Dün ya fâ ni ba ki hu lâ i la he il lâ hu

Gamdan beni azâd et
Yâ Hazret-i Nûreddîn
Biçâreyim imdâd et
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Hem rehber-i Hak'sın
Hem mürşid-i mutlak'sın
Kutbiyetle el yaksın
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Şayeste bu kem-mâye
Baş eġnese Darâ'ya
Oldum sana hem-sâye
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Her yâre-i bimâre
Cerrâhî eder çâre
Geldim sana timâre
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Kendimde dirâyet yok
Ömrümde metânet yok
İşyâna nihâyet yok
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Âsilere serdârım
Mücrimlere salarım
Gayretle günahkârım
Yâ Hazret-i Nûreddîn

Bî-şûphe ŞEREF âsâ
Billâh oluram rûsvâ
Tutmazsan elim ferdâ
Yâ Hazret-i Nûreddîn

SUZİNAK İLÂHİ

"Gamdan beni azâd et"

Düyek

Beste : Musullu Hâfız Osman Efendi
Güfte : Şeref Hanım

I
 Gamdan beni azâd et
 Yâ Hazret-i Nûreddîn
 Bîcâreyim imdâd et
 Yâ Hazret-i Nûreddîn

2
Hem rehber-i Hak'sın
Hem mürşid-i mutlaksın
Kutbiyette el yaksın
Yâ Hazret-i Nûreddîn

3
Şayeste bu kem-mâye
Baş eğmese Darâ'ya
Oldum sana hem-sâye
Yâ Hazret-i Nûreddîn

4
Her yâre-i bîmâre
Cerrâhî eder çâre
Geldim sana tûmâre
Yâ Hazret-i Nûreddîn

5
Kendimde dirâyet yok
Ömrümde metânet yok
İsyâna nihâyet yok
Yâ Hazret-i Nûreddîn

6
Âsîlere serdârım
Mücrimlere salarım
Gayretle günahkârım
Yâ Hazret-i Nûreddîn

7
Bî-şüphe ŞEREF âsâ
Billâh oluram rüsvâ
Tutmazsan elim ferdâ
Yâ Hazret-i Nûreddîn

UŞŞAK İLÂHÎ

"Gamdan beni azâd et"

Sofyan

Beste : Musullu Hâfız Osman Efendi
Gülle : Şeref Hanın

I
Gamdan beni azâd et
Yâ Hazret-i Nûreddîn
Bîcâreyim imdâd et
Yâ Hazret-i Nûreddîn

2
Hem rehber-i Hak'sın
Hem mürşid-i mutlaksın
Kutbiyetle el yaksın
Yâ Hazret-i Nûreddîn

3
Şayeste bu kem-mâye
Baş eğmese Darâ'ya
Oldum sana hem-sâye
Yâ Hazret-i Nûreddîn

4
Her yâre-i bîmâre
Cerrâhî eder çâre
Geldim sana tûmâre
Yâ Hazret-i Nûreddîn

5
Kendimde dirâyet yok
Ömrümde metânet yok
İsyâna nihâyet yok
Yâ Hazret-i Nûreddîn

6
Âsilere serdârım
Mücrimlere salarım
Gayretle günahkârım
Yâ Hazret-i Nûreddîn

7
Bî-şüphe ŞEREF âsâ
Billâh oluram rûsvâ
Tutmazsan elim ferdâ
Yâ Hazret-i Nûreddîn

ACEMAŞÎRAN ÎLÂHÎ

"İrfân meclisine erişebilsek"

Beste : Salâhaddin Demirtaş (Salâhi Dede)
Güfte : Eş-Şeyh Çöp Atlamaz
Atıf Efendi El-Cerrâhî

Sofyan

İr fan mec li si ne e ri şe bil
Haz re ti Nû red din aş kın reh be

1. 2.
sck ri (Al lah) sck ri (Al lah) Va rıp an lar i le
(Al lah) (Al lah) A tıf der viş le rin

gö rü şe bil sck Va rıp an lar
ed nâ kem te ri A tıf der viş

i le rin gö rü şe bil sck
le rin ed nâ kem te ri

Aş kın ker va nı na (Al lah) ka rı şa bil sck
Ge lir sen de mez ler (Al lah) gel me dön ge ri

Aş kın ker va nı na ka rı şa bil
Ge lir sen de mez ler gel me dön ge

sck Yol da bı rak maz lar
ri Ka pu dan sav maz lar

a lır lar se ni (se ni se ni) Yol da bı rak
a lır lar se ni (se ni se ni) Ka pu dan sav

maz lar a lır lar se ni
maz lar a lır lar se ni

UŞŞAK ÎLÂHÎ

"İrfân meclisine erişebilsek"

Beste : ?
Güfte : Eş-Şeyh Çöp Atlamaz
Atıf Efendi El-Cerrâhî

Sofyan

İr fan mec li si ne e ri şe bil sek
Haz re ti Nû red din aş kın reh be ri

1.
Va rıp an lar i le gö rü şe bil sek hay hay
A tıf der viş le rin Fd na kem te ri "

2.
Gö rü şe bil sek Aş kın ker va nı na
Ed na kem te ri Ge lir sen de mez ler

Ka rı şa bil sck Yol da bı rak maz lar
gel me dön ge ri Ka pu dan sav maz lar

1. 2.
A lır lar se ni hay hay A lır lar se ni
A lır lar se ni "

İrfân meclisine erişebilsek
Varıp anlar ile görüşebilsek
Aşkın kervânına karışabilsek
Yolda bırakmazlar alırlar seni

Âşıkların solmaz taze gülleri
Zikr-i tevhid eder dâim dilleri
Evliyâullahın doğru yolları
Yolda buluna gör alırlar seni

Derviş olan abâ giyer eynine
Sincab samur komaz gayrı gönülüne
Cihân zerre kadar gelmez 'aynına
Buna râzı isen alırlar seni

Hazret-i Nûreddîn aşkın rehberi
ÂTİF dervişlerin edna kemterî
Gelir isen demezler gelme dön geri
Kapıdan savmazlar alırlar seni

NEVA İLÂHÎ

"Zahidâ devrâna gel ki olasın aşk bûlbûlû"

(Hz. Pir'e)

Beste : Eş-Şeyh Edîmîlî Haydar Er-Rifâi
Güfte : Hakan Alvan

Devr-i Hindi

Zâ hî da dev ra na gel ki o la sîn aşk bûl bû lû bûl bû lû

Böy le se buk pa ya lın maz râ hî aş kın men zi li

Böy le se buk pa ya lın maz râ hî aş kın men zi li

Nice Şah lar ol du lar bu meyda nın kem ter ku lu Al lah ter ku lu

Geç ti ler hub bî sı va dan ter ke dip kî şü şa li

Geç ti ler hub bî sı va dan ter ke dip kî şü şa li (Ah)

Kut bî ak tâ bî ilû da maz ha rı sır rı A lî (Al lah)

Reh nû ma yı râ hî ilâ kî Nû red dîn şâ hu ve lî (Al lah)

Zahidâ devrâna gel ki olasın aşk bûlbûlû
Böy le sebûk pay alınmaz râh-ı aşkın menzili
Nice şâhlar oldular bu meydanın kemter kulu
Geçti ler hubb-i sıvâdan terk edip kîş ü şâli

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sır-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Vefî

Âsitânından yüzün dör edip olma gâfil
Pâdişâhlar pâyine kemter olmaz böy le bil
Ede gör dergehinde âb-ı rûyin selsebil
Menbâ-i kân-ı kerem tey-zî atâ lûtî-i celîl

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sır-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Vefî

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sır-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Vefî

Zerrece vasfı o zâtın doldurur yüz bîn kütâb
Nâ-murâdî ber-murâd eyler o şâh-ı kamyâb
Şûpheşiz lîlak'ı bulur sıdk ile eden intisâb
Genç-i esrâr-ı hakikât mürşid-i âli cenâb

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sır-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Vefî

Cura-ı aşkın için dil-i mürde bulur hayât
Erdirir maksûdunu dilden gider havâ-i memât
Dâmenin tut rûz-ı şeb ile tazarrû-yı necât
Bende-i HAYDER teberrük söyledim na't

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sır-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Vefî

Huzûr-ı 'izzete layık değil ancak fakîrhâne
Teberrük söyledim bu na'tı pîre men muhibbâne
Umarım der-i lûtîundan inâyet merhamet ü şefkat
Ümidim kesmezem elbet olurum mahzâr-ı ihsâne

Kutb-ı aktâb-ı Hudâ mahzâr-ı sır-ı Alî
Reh-nümâ-yı râh-ı Hak Nûreddîn Şâh-ı Vefî

BÜSELİK İLÂHÎ

"Tâ devr-i adem'den yüz sürüb geldim"

Beste : Aslan Hepgür
Güfte : Eş-Şeyh İbrahim Fahreddin
Şevkî Frenzen El-Cerrâhî

Sofyan

Ta dev ri a dem den yüz sü rüp gel
Pi rim Cer ra hi nin tut mu şum e

dîm lin Ta dev ri a dem den
lin Pi rim Cer ra hi nin

Yüz sü rüp gel dîm Der gâ hı na
Tut mu şum e lin Kes se ler ba

se nin Pi rim Nû red dîn
şı mı Terk et mem yo lun

Der gâ hı na se nin Pi rim Nû red
Kes se ler ba şı mı Terk et mem yo

dîn Dû şüp e şi ği ne
lun Aş kı ni yaz ey ler

hoş ni yaz kıl dım Der gâ hı na
bu fah ri ku lun Der gâ hı na

se nin Pi rim Nû red dîn
se nin Pi rim Nû red dîn

Der gâ hı na se nin Pi rim Nû red dîn
Der gâ hı na se nin Pi rim Nû red dîn

Tâ devr-i adem'den yüz sürüb geldim
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn
Düşüb eşîğine hoş-niyâz kıldım
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Pîrim Cerrâhî'nin tutmuşum elin
Kesseler başımı terk etmem yolun
Aşk ü niyâz eyler bu FAHİRÎ kulun
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

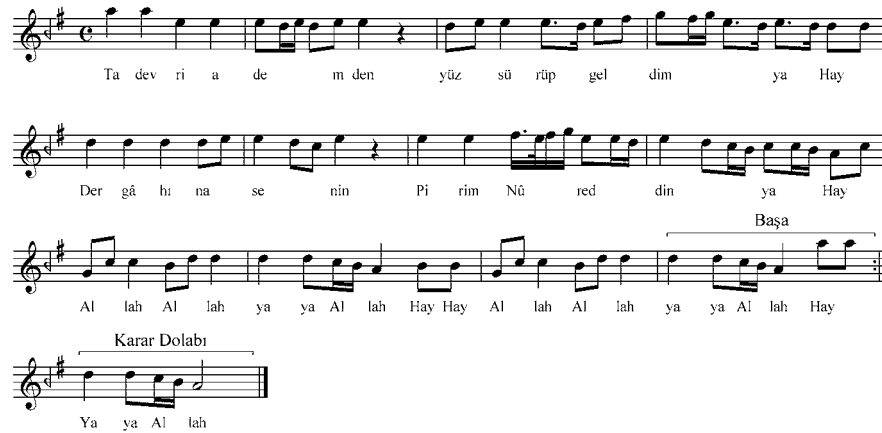

HÜSEYİNİ İLÂHİ

"Tâ devr-i Âdem'den yüz sürüb geldim"

Beste : ?
Güfte : Fış-Şeyh İbrahim Fahreddin
Şevki Erenden El-Cerrâhî

Sofyan

Tâ devr-i Âdem'den yüz sürüb geldim
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn
Düşüb eşiğine hoş-niyâz kıldım
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Kutb-ı âlemin erenlerin eri
Sırr-ı hakîkatin kenz-i mâderi
Armağan etmişim can ile seri
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Dervişlerin çoktur kalû beliden
Zerrece dûr olmaz râh-ı Alî'den
Gönül bend eyledim tâ ezeli'den
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Düşeliden beri gönlüme sevdâ
Âh ü zâr eylerim her subh u mesâ
Oldu cânım şimdi bülbül-i şeyda
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

Pîrim Cerrâhî'nin tutmuşum elin
Kesseler başım terk etmem yolun
Aşk ü niyâz eyler bu FAHRÎ kulan
Dergâhına senin Pîrim Nûreddîn

HÜSEYİNİ İLÂHİ

"Benim efendim pîrim Nûreddîn-i Cerrâhî "

Beste : Metin Alkanlı
Güfte : Eş-Şeyh İbrahim Fahreddin
Şevki Erenden El-Cerrâhî

Sofyan

Benim efendim pîrim Nûreddîn-i Cerrâhî
Ol dâim dest-gîrim Nûreddîn-i Cerrâhî
Gözün aç bak ey kişi sil gönülden teşvîşi
Bitir sırrı ile her işi Nûreddîn-i Cerrâhî

Her kim benden olur hep müşkili hal olur
Mürdesi ihya olur Nûreddîn-i Cerrâhî
FAHRîye verdin hayat kalmadı havf-ı memât
Kapında buldum necât Nûreddîn-i Cerrâhî

SABÂ İLÂHÎ

"Dost Bahçesinin Gülleri"

Beste : Hüseyin Sebilei OKURLAR
Güfte : Eş-Şeyh İbrahim Fahreddin
Şevki Erenden El-Cerrâhî

Sofyan

Dost bahçesinin gülleri
Cerrâhîler derler bize
Pir evinin bülbülleri
Cerrâhîler derler bize

Her dem baharda elimiz
Açılır nâra gülümüz
Demler döker şol dilimiz
Cerrâhîler derler bize

Gece gündüz cümbüşleri
Hakk'ı zikretmek işleri
Pir Nüreddin dervişleri
Cerrâhîler derler bize

Giyerler şal libasını
Silerler gönül pasını
Bu FAHRÎ dürr-i ednâsı
Cerrâhîler derler bize

SABA İLÂHÎ

"Dost bahçesinin gülleri"

Beste : ?
Güfte : Eş-Şeyh İbrahim Fahreddin
Şevki Erenden El-Cerrâhî

Raks Aksağı

Dost bahçesinin gülleri
Cerrâhîler derler bize
Pir evinin bülbülleri
Cerrâhîler derler bize

Her dem baharda elimiz
Açılır nâra gülümüz
Demler döker şol dilimiz
Cerrâhîler derler bize

Gece gündüz cümbüşleri
Hakk'ı zikretmek işleri
Pir Nüreddin dervişleri
Cerrâhîler derler bize

Giyerler şal libasını
Silerler gönül pasını
Bu FAHRÎ dürr-i ednâsı
Cerrâhîler derler bize

MÜSTEAR İLÂHÎ

"İlâhî neylesün n'itsün"

Aksak

Beste : Selâhaddin Demirtaş (Salâhî Dede)
Güfte : Eş-Şeyh İbrahim Fahreddin
Şevkî Erenden El-Cerrâhî

İ lâ hi n'ey le sün n'it sün gö nül sen siz
ka rar et mez E ğer gel sün E ğer git sün
gö nül sen siz ka rar et mez Gö nül sen siz
ka rar et mez Çün sen sin Fah ri nin ya rı
se vin dir ga rip na ça rı Pi rim Nû red
din Cer râ hi Gö nül sen siz ka rar et mez
Gö nül sen siz ka rar et mez

İlâhî n'eylesün n'itsün,
Gönül sensiz karar etmez.
Eğer gelsün eğer gitsün,
Gönül sensiz karar etmez.

Cihân bağında bir saat,
Ne mümkündür ola rahat
Olursa Ravza-i Cennet,
Gönül sensiz karar etmez.

N'ider ol bağ u bostânı
N'ider ol hür u gılmânı
Fırâkınla yanar cânı
Gönül sensiz karar etmez.

Çü sensin FAHRÎ'nin yârı
Sevindir garib nâ-çârı
Pirim Nûreddin Cerrâhî,
Gönül sensiz karar etmez

ACEMAŞÎRAN İLÂHÎ

"İlâhî n'eylesün n'itsün"

Düyek

Beste : Selâhaddin Demirtaş (Salâhî Dede)
Güfte : Eş-Şeyh İbrahim Fahreddin
Şevkî Erenden El-Cerrâhî

İ lâ hi ney le sün nit sün
Gö nül sen siz ka rar et mez
E ğer gel sün E ğer git sün
Gö nül sen siz ka rar et mez
Çü sen sin Fah ri nin yâ rı
Se vin dir ga rip nâ ça rı
Pi rim Nû red din Cer ra hi
Gö nül sen siz ka rar et mez

İlâhî n'eylesün n'itsün,
Gönül sensiz karar etmez.
Eğer gelsün eğer gitsün,
Gönül sensiz karar etmez.

Çü sensin FAHRÎ'nin yârı
Sevindir garib nâ-çârı
Pirim Nûreddin Cerrâhî,
Gönül sensiz karar etmez

HÜZZAM İLÂHÎ

"Sıdk ile bende olan"

Beste : Hafız Zeki Altun
Güfte : Eş-Şeyh İbrahim Fahreddin
Şevki Erenden El-Cerrâhî

Düyek

Sıd ki le ben de o lan haz re ti Nü
Da i li bez mi a vas ol mak i se

red di ne Sıd ki le ben de o lan
mak su dun Da i mi bez mi a vas

haz re ti Nü red di ne Şüp he siz nâ
ol mak i se mak su dun Ge ce gün dur

il o lur Him me ti Nü red di ne
ma ça lış Hiz me ti Nü red di ne

Al lah Al lah yâ Al lah Al lah Al lah

yâ Al lah Al lah Al lah yâ Al lah

Al lah Al lah yâ Al lah Al lah Al lah

yâ Al lah lâ i lâ he il lâl lah
yâ Al lah Mu ham med re su lâl lah

Sıdk ile bende olan
Hazret-i Nüreddin'e
Şüphesiz nâil olur
Himmet-i Nüreddin'e

Mahrem-i bezm-i havâs
Olmaksa maksûdun
Gece gün durma çalış
Hizmet-i Nüreddin'e

HÜSEYİNİ İLÂHÎ

"Tevhîd etsin dilimiz"

Beste : Eş-Şeyh Safer Dal (Muhibbi)
Güfte : Eş-Şeyh İbrahim Fahreddin
Şevki Erenden El-Cerrâhî

Sofyan

Tev hid et sin di li miz. il lâl lah hu Pak ol sun hem

kal bi miz. il lâl lah hu Sır lar gör sün gö zü müz

il lâl lah hu lâ i lâ he il lâl lah hu lâ i la he

il lâl lah

Tevhîd etsin dilimiz
Pâk olsun hem kalbimiz
Sırlar görsün gözümüz
Lâ ilâhe illallâh

Dervişler tevhîd eder
Kalbinin pasın siler
Erenler yolun güder
Lâ ilâhe illallâh

Tevhîd imân tapusu
Gider nârin korkusu
Açar cennet kapusu
Lâ ilâhe illallâh

Nüreddin'in yolunda
FAHRÎ her an kapunda
Gece gündüz dilinde
Lâ ilâhe illallâh

NİHÂVEND İLÂHİ

"Bu gece yâri gördüm şükür elhamdülillah"

Sofyan

Beste : Zeki Altun
Güfte : Eş-Şeyh Muzaffer Ozak
Aşkı El-Cerrâhî

Bu ge ce yâ ri gör düm şü kü el ham

1. dü lîl lah 2. dü lîl lah

A ya ğı na yüz sür düm şü kü el ham

1. dü lîl lah Al lah 2. dü lîl lah (Düyek)

(Düyek) Lâ i lâ he il lal lah

Lâ i lâ he il lal lah

Lâ i lâ he il lal lah

1. Mu ham med re sû lûl lah Al lah 2. sû lûl lah

Bu gece yâri gördüm, şükür elhamdülillah,
Ayağına yüz sürdüm, şükür elhamdülillah.

Bana armağan verdi, dilimden düşmez virdi,
Gönül murâda erdi, şükür elhamdülillah.

Elîlleme belinde, tesbihi var elinde,
Gönlüm aşkın selinde, şükür elhamdülillah.

Yüzü nurla bezenmiş, Yaradan pek özenmiş,
Ne kadar da güzelmış şükür elhamdülillah.

Sakal siyah, hiç yok ak; kalbinde nurdan revnak,
Övmüş de yaratmış Hak, şükür elhamdülillah.

Tâci vardı başında, nurdan hilâl kaşında,
Yıkandım gözyaşında, şükür elhamdülillah.

Pîrim, efendim benim; fedâdır can u tenim,
Azâd olmaz bendenim, şükür elhamdülillah.

AŞKÎ mest olup gitti, muhabbet cana yetti,
Nureddin'i seyretti, şükür elhamdülillah.

HÜSEYİNİ İLÂHİ

"Cerrahî'ye gel hemân"

Sofyan

Beste : Eş-Şeyh Muzaffer Ozak (Aşkı)
Güfte : Eş-Şeyh Muzaffer Ozak Aşkı El-Cerrâhî

Cer râ hi ye gel he man bu lam der sen ger ra hi
Aş ki kem ter ku lu dur bu yol aş kın yo lu dur

Ko maz gö nül de gü man pir Nû red din Cer râ hi
U lu lar dan u lu dur " " " " " " "

İlim me ti ha zır o lur kâl bi ne na zır o lur

Müş ki le na sır o lur pir Nû red din Cer râ hi

Cerrahî'ye gel heman,
Bulan dersin ger râhi,
Komaz gönülde güman,
Pîr Nureddin Cerrahî.

Himmeti hazır olur,
Kalbine nâzır olur,
Müşkile nâsır olur,
Pîr Nureddin Cerrahî.

Yolu âsan yoldürür,
Gönlün Hakk'a döndürür,
Ağlayanı güldürür,
Pîr Nureddin Cerrahî.

Kerâmeti bî-pâyan,
Âsarıyla nümâyan,
El-hak tâzime şâyan,
Pîr Nureddin Cerrahî.

Zengin eder fakiri,
Aziz eder hakiri,
Hakka çeker zâkiri,
Pîr Nureddin Cerrahî.

Dertlerin dermânıdır,
Gönlüller sultânıdır,
Âşkın bürhândır,
Pîr Nureddin Cerrahî.

Gözetir dervişini,
Âsan eder işini,
Veliler hemnişini,
Pîr Nureddin Cerrahî.

AŞKÎ kemter kuludur,
Bu yol aşk yoludur,
Ululardan uludur,
Pîr Nureddin Cerrahî.

MUHAYYER SÜNBÜLE İLÂHÎ

"Kutb-ı âlem gavs-ı sübhân Hazret-i Cerrâhîdir"

Beste : Salâhaddin Demirtaş
(Salâhî Dede)
Güfte : Fâz-Şeyh Muzaffer Ozak
Âşkî El-Cerrâhî

Evsat

Kut bi â lem gav sı han

haz re ti Cer râ hî dir (Hû)

Der de der man aş ku bür han
Ge da la rı Sul tan e den

Ha (zi) re ti Cer râ hî dir (Hû)

" " " " " " " "

Şark da garb da â şî kâr gû

neş gî bi dir him me ti

Nu ru â zâm yû ce sul tan

Ha (zi) re ti Cer râ hî dir (Hû)

Ka pu sun da ku o la rak

MUHAYYER SÜNBÜLE İLÂHÎ

-2-

Hz met ey le Aş kî ya

Kutb-ı âlem gavs-ı sübhân Hazret-i Cerrâhîdir
Derde derman aşka burhan Hazret-i Cerrâhîdir
Şarkda garbda âşîkâr güneş gibidir himmeti
Nûr-ı âzâm yüce sultan Hazret-i Cerrâhîdir
Kapusunda kul olarak hizmet eyle ÂŞKÎYÂ
Gedâları sultan eden Hazret-i Cerrâhîdir

ACEMAŞÎRAN ÎLÂHÎ

"Lütfeyledin ibtidâ"

Beste : Eş-Şeyh Muzaffer Ozak (Aşkî)
Güfte : Eş-Şeyh Muzaffer Ozak Aşkî El-Cerrâhî

Düyek

Lût fcy le din i b di da na rı mız nur ey le din
 Hal ve ti bül bü lü sün Cer râ hi nin gü lü sün
 Kıl dık sa na ik ti da ya haz re ti Nû red din
 Hak kın seç kın ku lu sun " " " " " " "

Lütfeyledin ibtidâ,
Nârimızı nûr ettin.
Kıldık sana iktidâ,
Yâ Hazret-i Nureddin.

Halveti bülbulüsün,
Cerrahî'nin gülüsün,
Hakk'ın seçkin kulusun,
Yâ Hazret-i Nureddin.

Aşkuallah'ın şuurı,
Muhammed-Ali nuru,
Zâtındadır zuhûru,
Yâ Hazret-i Nureddin.

Keramâtın nûmayân,
Himmetlerin bi-payân,
Sende bulur arayan,
Yâ Hazret-i Nureddin.

Gönlümde yatanımsın,
Kalbimde atanımsın.
Elimden tutanımsın,
Yâ Hazret-i Nureddin.

Dergehine varayım.
Ta'zim ile durayım,
Cemâllini göreyim.
Yâ Hazret-i Nureddin.

Düşmüşüm kaldır beni,
Rahmete daldır beni.
Huzûra aldır beni.
Yâ Hazret-i Nureddin.

AŞKÎ söyler hâlini,
Vasfeder kemâlini,
Bezleye visâlini.
Yâ Hazret-i Nureddin.

SUZİNAK ÎLÂHÎ

"Lütf u himmet niyaz eyler sâ'ilim"

Beste : Eş-Şeyh Muzaffer Ozak (Aşkî)
Güfte : Eş-Şeyh Muzaffer Ozak Aşkî El-Cerrâhî

Sofyan

Lût fu him met Nî yaz ey ler sa i lim Ya haz re ti
 Nû red din No la gör sem ce mâ li ne ma i lim
 Yâ haz re ti Nû red din No la gör sem ce mâ li ne
 ma i lim Yâ haz re ti Nû red din

Lütf u himmet niyaz eyler sâ'ilim,
Yâ Hazret-i Nureddin-i Cerrahî.
N'ola görsem, cemaline mâ'ilim,
Yâ Hazret-i Nureddin-i Cerrahî.

Mahrûm olmaz dergehine yüz süren,
Mahzûn olmaz meh cemâlini gören,
Mahcûp olmaz inayetine eren,
Yâ Hazret-i Nureddin-i Cerrahî.

Bâb-ı Lütfün üftâdene küşâde,
Bir nighin kâfi gelir irşade,
Kıl terahhüm, gel bu dil-i nâşade;
Yâ Hazret-i Nureddin-i Cerrahî.

Huzurunda el bağlayan dost olur,
Dost elinden bâde içre, mest olur,
Erer vuslât sırrına, sermest olur,
Yâ Hazret-i Nureddin-i Cerrahî.

Dertli gelen dertlerini unuttur,
Ağlayanın gözyaşını kuruttur,
Mahzûn olan gönülleri avuttur,
Yâ Hazret-i Nureddin-i Cerrahî.

AŞKÎ kulum, kubanıdır a canım,
Tende canım, canlar içre cânanım,
Bir nazar et, yeter bana sultanım,
Yâ Hazret-i Nureddin-i Cerrahî.

HİCAZ İLÂHÎ

"Âşıkların rehberi Pîr Nûreddîn Cerrâhî"

Sofyan

Beste : Sâdun Aksüt
Gülle : Eş-Şeyh Safer Dal Muhibbî El-Cerrâhî

Â şık la rın reh be ri Pîr Nû red dîn Cer râ hi
Â mi ne dir ma de ri Ab dul lah dır pe de ri

Ve li le rın gû ze li Pîr Nû red dîn Cer râ hi
Ha ti ce dir ha re mi " " " " " "

Ev li ya nın ha te mi Sır rı hû dâ mah re mi
Fy le yen ler u a yı Al lah ve rir mu ra dı

İlak kın bi ze ke re mi Pîr Nû red dîn Cer râ hi
Mu hib bi nın ni ya zı " " " " " "

Âşıkların rehberi Pîr Nûreddîn Cerrâhî
Vellilerin güzeli Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Bildiriyor Şemûbî müştereken Belkîni
Tabakât risâlesi Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Rebiu'l-evvel ayı on ikinci gecesi
Doğdu İsneyn gecesi Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Âmine'dir mâderi Abdullah'dır pederi
Hatîce'dir haremi Pîr Nûreddîn Cerrâhî

İbâdetle tâatı üç büyük kerâmâtı
Tayy-ı mekân ednâsı Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Kabûl imiş duâsı şâhlar etmiş biâtı
Âb-ı hayât memâtı Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Evliyânın hâtemi Hakk'ın bize keremi
Sırr-ı Hüdâ mahremi Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Başucunda annesi kasr-ı cennet medfeni
Havz-ı Kevser meskeni Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Eyledin mi duâyı Allah verir murâdı
MUHİBBÎ'nin niyâzı Pîr Nûreddîn Cerrâhî

Şiir Listesi

- Dil beytini pâk iden
EBÛ'L-FÜYÛZÂT HAZRET-İ PÎR MUHAMMED NÜREDDÎN EL-CERRÂHÎ
- Hakk'a temkîn-i rızâda hamd eden mesrûr olur
HÜSEYİN AZMÎ DEDE EL-MEVLEVÎ
- Cân u dîli pâk eden
EŞ-ŞEYH SÜLEYMAN VELİYÜDDÎN EL-CERRÂHÎ
- Be hey zâhid bilmek istersen sen de
EŞ-ŞEYH HÜSÂMEDDÎN-İ MERDÎ EL-CERRÂHÎ
- Bu tarîka girmek istersen sen de
EŞ-ŞEYH HÜSÂMEDDÎN-İ MERDÎ EL-CERRÂHÎ
- Aşk yolunda rehberimdir pîrim Nûreddîn Cerrâhî
EŞ-ŞEYH SERTARİKZÂDE MEHMED EMİN EL-CERRÂHÎ
- Tevhîde gel be hey kardeş
EŞ-ŞEYH ÇELEBÎ MEHMED EL-BURSEVÎ
- Doğub bir şems-i âlem tab'-ı tarîk-i Halveti üzre
İRANÎ HASAN EFENDÎ EL-CERRÂHÎ
- Ziyâ verirdi sâlikine çerâğ-ı feyz-i Nûreddîn
EŞ-ŞEYH HAFİZ MEHMED ŞAKİR EFENDÎ EL-CERRÂHÎ
- Pîr Nûreddîn Cerrâhî ol nûr-i Hudâ
EŞ-ŞEYH HAFİZ MEHMED ŞAKİR EFENDÎ EL-CERRÂHÎ
- Kutb-ı Nûreddîn-i Cerrâhî ferîd-i evliyâ
EŞ-ŞEYH ABDÜLLATİF FAZLÎ EL-CERRÂHÎ
- Mazhâr-i nûr-i ehâd hilkatı Nûreddîn'in
EŞ-ŞEYH ABDÜLLATİF FAZLÎ EL-CERRÂHÎ
- Pîr Nûreddîni'l-Cerrâhî ol nûr-ı'l-Hudâ
EŞ-ŞEYH ES-SEYYİD CEZBÎ AHMET EFENDÎ
- Hak tebeyyûn eyleyip ortada kutb-i evliyâ
EŞ-ŞEYH ABDÜLAZİZ ZİHNÎ EL-CERRÂHÎ
- Gezme inkâr âleminde zâhid ikrârı bul
EŞ-ŞEYH İSMÂİL HAKKI ZÜHDÎ EL-CERRÂHÎ

- Halvetî gülzâr içinde açılmış bir gülüm
EŞ-ŞEYH İSMÂİL HAKKÎ ZÜHDÎ EL-CERRÂHÎ
- Ey nâşir-i envâr-ı Hudâ Nûreddîn
EŞ-ŞEYH ABDURRAHMAN SÂMÎ PAŞA
- Sîne çâk-i aşk olup dergâh-ı Nûreddîn'de
ABDULLATİF SUPHÎ PAŞA
- Gamdan beni azâd et yâ Hazret-i Nûreddîn
ŞEREF HANIM
- Olmayan âteşzâde-dîl aşk-ı Nûreddîn ile
BÜYÜK NASUHÎZÂDE ALÎ HAYDAR MOLLA EFENDÎ
- İrfân meclisine erişebilsek
EŞ-ŞEYH ÇÖP ATLAMAZ ATIF EFENDÎ EL-CERRÂHÎ
- Kızışdır halka-i tevhîdi yansın kalb-i ateş-nâk
CEBBARZÂDE MEHMED ÂRİF BEY
- Zahidâ devrâna gel ki olası aşk bülbülü
EŞ-ŞEYH EDİRNELÎ HAYDAR ER-RİFAÎ
- Eyâ pîr-i mükerrem gavs-i ekmel kutb-ı Rabbânî
EŞ-ŞEYH ALÎ BEHÇET EFENDÎ
- Ey ârif-i esrâr-ı Hudâ Nûreddîn
EŞ-ŞEYH OSMANZÂDE HÜSEYİN VASSAF EL-UŞŞÂKÎ
- Âşık-ı billâh-ı dâna ârif-i sırr-ı mübîn
EŞ-ŞEYH HAYRULLAH TÂCEDDİN YALIM ER-RİFAÎ
- Tâ devr-i ademden yüz sürüb geldim
EŞ-ŞEYH İBRAHİM FAHREDDİN ŞEVKÎ ERENDEN EL-CERRÂHÎ
- Benim efendim pîrim Nûreddîn-i Cerrâhî
EŞ-ŞEYH İBRAHİM FAHREDDİN ŞEVKÎ ERENDEN EL-CERRÂHÎ
- Dost bahçesinin gülleri
EŞ-ŞEYH İBRAHİM FAHREDDİN ŞEVKÎ ERENDEN EL-CERRÂHÎ
- İlâhî n'eylesün n'itsün
EŞ-ŞEYH İBRAHİM FAHREDDİN ŞEVKÎ ERENDEN EL-CERRÂHÎ
- Sıdk ile bende olan
EŞ-ŞEYH İBRAHİM FAHREDDİN ŞEVKÎ ERENDEN EL-CERRÂHÎ

- Tevhîd etsin dilimiz
EŞ-ŞEYH İBRAHİM FAHREDDİN ŞEVKÎ ERENDEN EL-CERRÂHÎ
- Pîr Nûreddîn-i Cerrâhî âli himmetin
HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER EL-CERRÂHÎ
- Sırr-ı Nûreddîn-i Cerrâhî'yi takdis eylerim
HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER EL-CERRÂHÎ
- Seyyâh olup bu âlemi gezen
EŞ-ŞEYH HACI ABDURRAHMAN AŞKÎ EL-CERRÂHÎ
- Bu gece yâri gördüm, şükür elhamdülillah
EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ
- Cerrâhî'ye gel heman
EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ
- Kalbi arıtıp yuyan
EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ
- Kutb-ı âlem gavs-ı subhân Hazret-i Cerrâhî'dir
EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ
- Lutf eyledin ibtidâ
EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ
- Lutf u himmet niyaz eyler sâ'ilim
EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ
- Tövbe, misâk ve bi'attır tarikin bidâyeti
EŞ-ŞEYH MUZAFFER OZAK AŞKÎ EL-CERRÂHÎ
- Âşıkların rehberi Pîr Nûreddîn Cerrâhî
EŞ-ŞEYH SAFER DAL MUHİBBÎ EL-CERRÂHÎ
- Râh-ı hakikat rehberi Nûreddîn Cerrâhî'dir
ABDULLAH AKIN (MAVHÎ)
- Kul oldum dergâhına
ABDULLAH UYSAL
- Cenâb-ı Şeyh Nûreddîn-i Cerrâhî
SA'DÎ
- Muktedâ-yı ehl-i irfân mürebbî-i sâlikîn
FEYZÎ

- Tâlib-i Hak gel gönül şeyh eşîğini bekleyin
LATÎFÎ
- Şeyh Nûreddîn Efendi ol kerâmât-pîşe kim
LÂ EDRÎ
- Kutb-ı cihân matlâ-yı feyzi habîbdır rahmân
LÂ EDRÎ
- Kıyâmı haşrederek düşmez belâ-yı berzâh-i nefse
KÂZİM

Kaynakça

- VASSAF, Osmanzâde Hüseyin, Sefine-i Evliya (5cilt), Kitabevi Yay. İstanbul, 2006.
- SUREYYÂ, Mehmet, Sicill-i Osmanî, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.
- SAYAR, Ahmet Güner, Osmanlı'dan Cumhuriyete Portre Denemeleri, Ötüken Yay. İstanbul, 2000.
- REVNAKOĞLU, Cemalettin Server, (Haz: M.Doğan Bayın, İsmail Dervişoğlu), Eski Sosyal Hayatımızda Tasavvuf ve Tarikat Kültürü, Kırkambar Yay. İstanbul, 2003
- ÖZDAMAR, Mustafa, Dersaadet dergâhları, Kırk Kandil Yay. İstanbul, 1994.
- ÖZDAMAR, Mustafa, Doğumdan Ölüme Musiki, Kırk Kandil Yay. İstanbul, 1997.
- ÖZDAMAR, Mustafa, Gönül Cerrâhî Nureddin Cerrâhî Ve Cerrâhiler, Kırk Kandil Yay. İstanbul, 1997.
- OZAK, Muzaffer, İrşad (I-II-III), Salah Bilici Yayınları, İstanbul, 1981.
- OZAK, Muzaffer, Ziyet-ül Kulûb, Salah Bilici Yayınları, İstanbul, 1990.
- İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal, Son Asır Türk Şairleri, Dergâh Yay. İst. 1988.
- İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal, Son Sadrazamlar, Dergâh Yay. İstanbul, 1983.
- ERENDEN, Fahreddin, Envâr-ı Hazret-i Pîr-i Nûreddîn, Osmanlıca Müellif hattı, Şahsi Koleksiyon.
- ERENDEN, Fahreddin, Tabakât-ı Cerrâhîyye, Osmanlıca Müellif hattı, Şahsi Koleksiyon.
- ERENDEN, Fahreddin, Sûalnâme-i bi-Tarîk-i Hazret-i Pîr Sultân Nûreddîn el-Cerrâhî, 1339 (1920), İstanbul, (Osmanlıca Baskı).
- FAZLÎ, Şeyh Abdüllatif, Gülşen-i Azîzân, Millet Kütüphanesi. Ali Emîrî, Şer'îyye no:1099 (40 varak).
- DAL, Mehmet Fahrettin, Fahrettin Erenden'in Tasavvufi Görüşleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul 2006.
- DAL, Safer, Tasavvuf Terimleri, Heten-Keten Yay. İstanbul, 1998.
- DAL, Safer, Muhibbî Dîvânı, Kaknüs Yay. İstanbul, 2009.
- ARSLAN, Mehmet, Şeref Hanım Divanı, Kitabevi Yay. İstanbul, 2002.

MARDİN, Yusuf, Şair Şeref Hanım, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994
KURNAZ, Cemal,
TATÇI, Mustafa

KASAP, İsmail, Hüseyin Vassaf Hayatı- eserleri ve şiirlerinden seçmeler,
Akçağ Yay, Ankara, 1999.

ATLANSOY, Kadir
KARA, Mustafa, Bursa Dergâhları Yadigar- ı Şemsî I- II, Uludağ Yayınları, Bursa, 1997

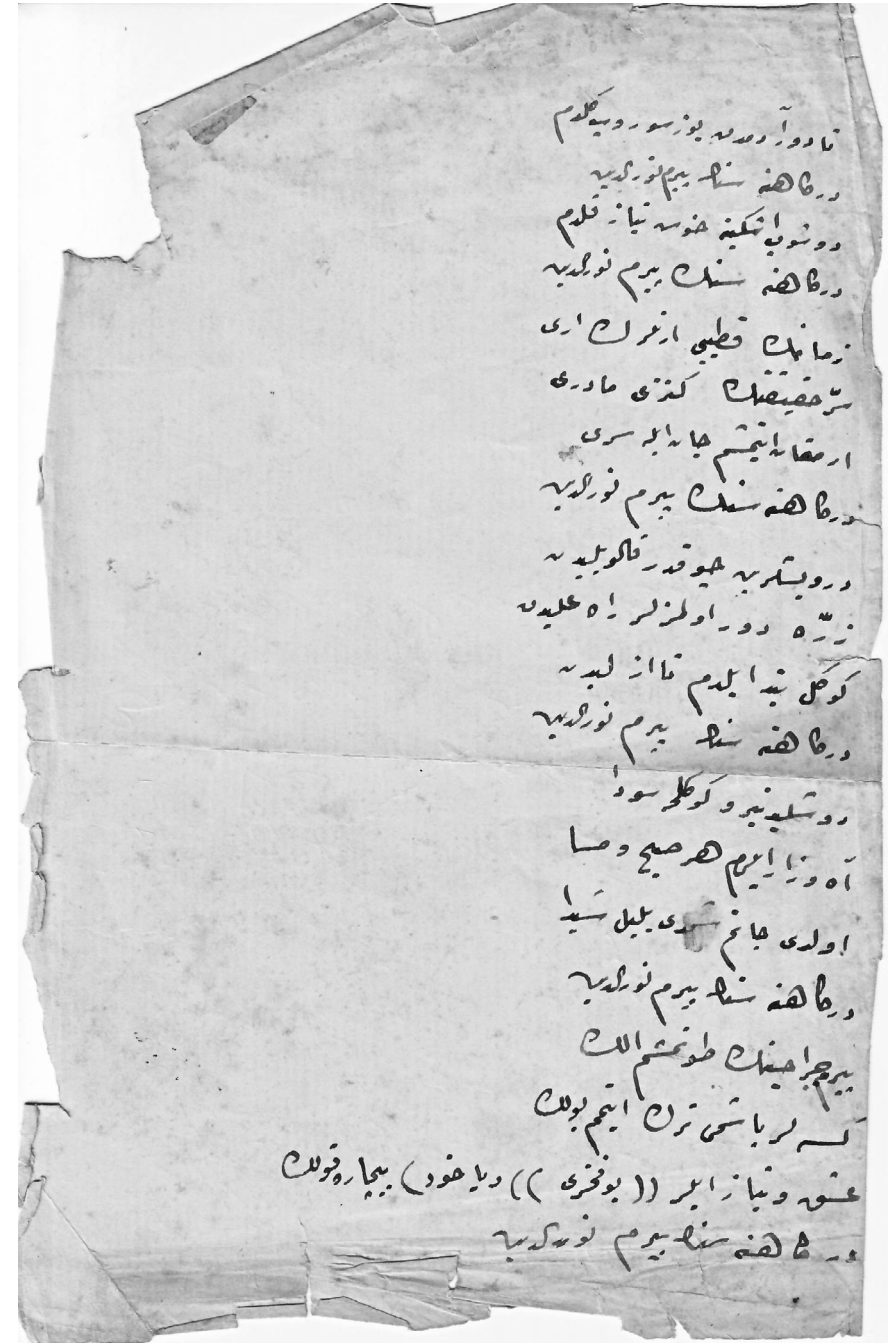
ERGÜN, Saadettin Nuzhet, Türk Şairleri, Suhûlet Kütüphanesi, İstanbul, ...

ELVERDÎ, Ezel, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: devirler, isimler, eserler, terimler, 8 cilt, c.2, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977.

EKLER

Fahredden Erenler Efendi'nin kendi elyazısı ile notları arasında yer alan Nutk-ı Şerifler.

سرف خانم افق هفت برافزده عرصه دفاغ سرف
منشأید
غریبه بنی از دایت با هفت نور کیم
سه هجری هفت هم برز و طاف
هزاره بیاره جراحی ابد جاره
سایه بوکم مایه با سه کیم دایه
عاصره سردارم بحیره سالام
کنده درایت بود عرصه ستانت بود
بیاره سرف آسا با سه اولوم سرف

بیاره بنی از دایت با هفت نور کیم
قطیة البقل با هفت نور کیم
کلام سلطان جاره با هفت نور کیم
اولم کاهایه با هفت نور کیم
غایتله کنه اسم با هفت نور کیم
عصیان نهایت بود با هفت نور کیم
طوقر سه الیم فراد هفت نور کیم

افضاً
کرده عرصه اولم بر قبول در راه صمد بنده سول در زینت به طبع جاده صمد
فردان صفات خالقه فردا صمد غایتله ایدانه مانده قدر مانای لایعبد

افضاً
نوریه و صفات از دایت طوقر برز نور کیم کتاب نامزدی بر سر از دایت جاده صمد
نوریه و صفات برز نور کیم ایدانه ایدانه کتاب کیم اسرار حقیقت بر سر دایت جاده صمد

افضاً
حرفه عفت ایچمه دل مرده بولور هیان ایدانه عرصه دایت در دایت نور کیم
دایم طوقر برز نور کیم دایم نور کیم ایدانه عرصه دایت در دایت نور کیم

افضاً

سرف خانم افق هفت برافزده عرصه دفاغ سرف
منشأید
غریبه بنی از دایت با هفت نور کیم
سه هجری هفت هم برز و طاف
هزاره بیاره جراحی ابد جاره
سایه بوکم مایه با سه کیم دایه
عاصره سردارم بحیره سالام
کنده درایت بود عرصه ستانت بود
بیاره سرف آسا با سه اولوم سرف

بیاره بنی از دایت با هفت نور کیم
قطیة البقل با هفت نور کیم
کلام سلطان جاره با هفت نور کیم
اولم کاهایه با هفت نور کیم
غایتله کنه اسم با هفت نور کیم
عصیان نهایت بود با هفت نور کیم
طوقر سه الیم فراد هفت نور کیم

افضاً
کرده عرصه اولم بر قبول در راه صمد بنده سول در زینت به طبع جاده صمد
فردان صفات خالقه فردا صمد غایتله ایدانه مانده قدر مانای لایعبد

افضاً
نوریه و صفات از دایت طوقر برز نور کیم کتاب نامزدی بر سر از دایت جاده صمد
نوریه و صفات برز نور کیم ایدانه ایدانه کتاب کیم اسرار حقیقت بر سر دایت جاده صمد

افضاً
حرفه عفت ایچمه دل مرده بولور هیان ایدانه عرصه دایت در دایت نور کیم
دایم طوقر برز نور کیم دایم نور کیم ایدانه عرصه دایت در دایت نور کیم

افضاً

مدحیه حضرت پیر نورالدین جراحی قدس سره

پیر نورالدین جراحی عالیقدر
 شکیلی شمع فیضه معلا در بزمه
 آستان
 اوله بر دولتی سلطان و ولایت کیم آنک
 در کهنه بزمه اولمه لطف مولاد بزمه
 اوله بر مهر سعاد کیم جناح رافعی
 باشمزه نور حقه تاج والاد بزمه
 یا ولی الله شک همای معرفت
 قطره فیض توکنز بحر معاد بزمه
 مدینه عمر ترنم ظاهر ک بیلد بزمه
 عارف بالله سرنوبی دانا در بزمه
 باب بره بهیم بر ذات محمود الحصاد
 لطفی دار اولسون که دائم یار اونی در بزمه
 مرشم بر بد کامل در که قمر الاصفیا
 قلب یالی مظهر نور تجلا در بزمه
 دست قمر الدین طه ندیم دستکدم اولدی بر
 تنکای غمزه سبت نشه بخا در بزمه

دستور یا حضرت پیر

نورالدین جراحی

ایضا

بنام اقدم یوم
 اولدیم و تکلیفیم

لهیم کیم کند نه اولور به شقایق اولور

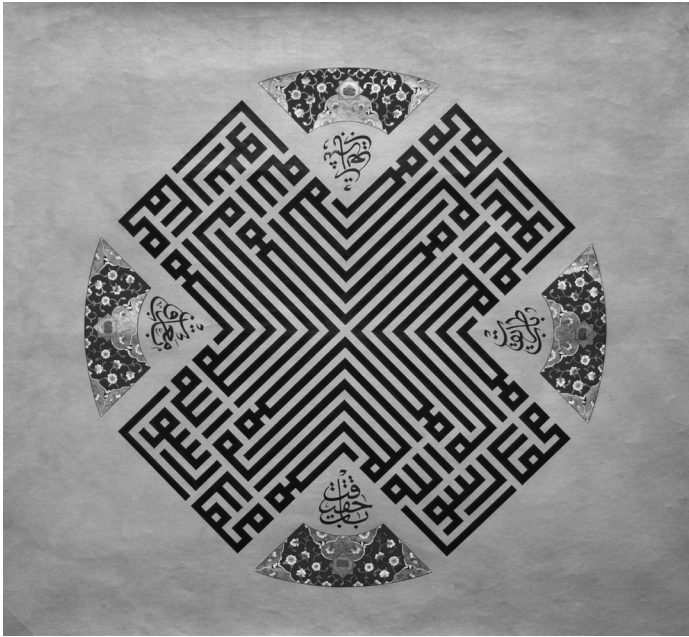
مردم کیم حیاته بولور ایضا

یولیزه
 برکت ترنیم طریقه عالم اولدی قمرینه
 سنه یه اوچوز قمره ایضا

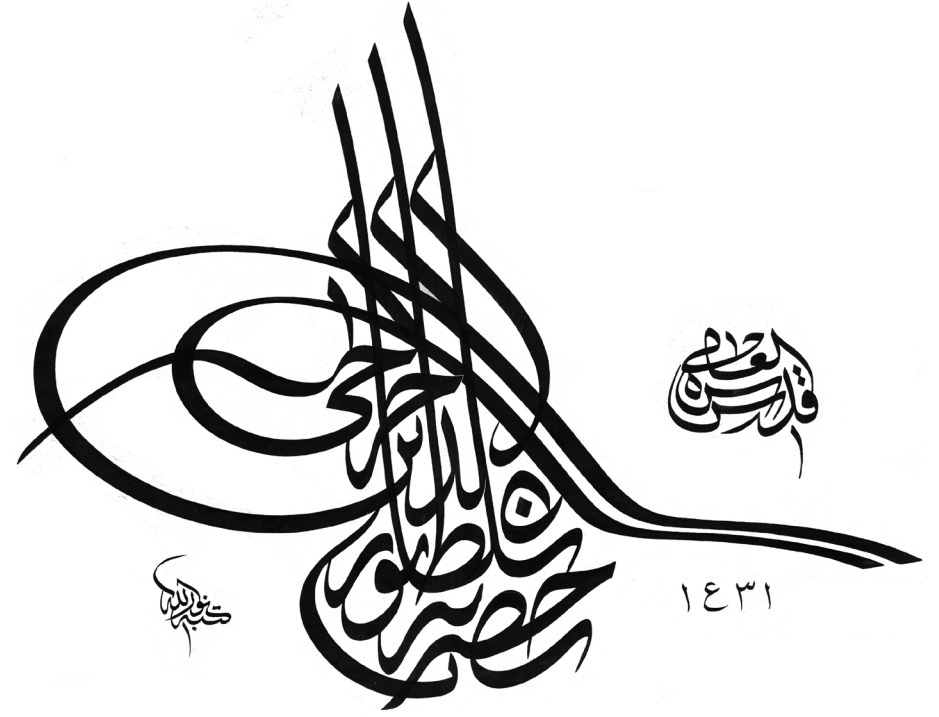
فخریه دیرج حیات فاطمی غفور محاسن
 قیومده بولدم نجات نورالدین جراحی

Cerrahî Tac-ı Şerifi

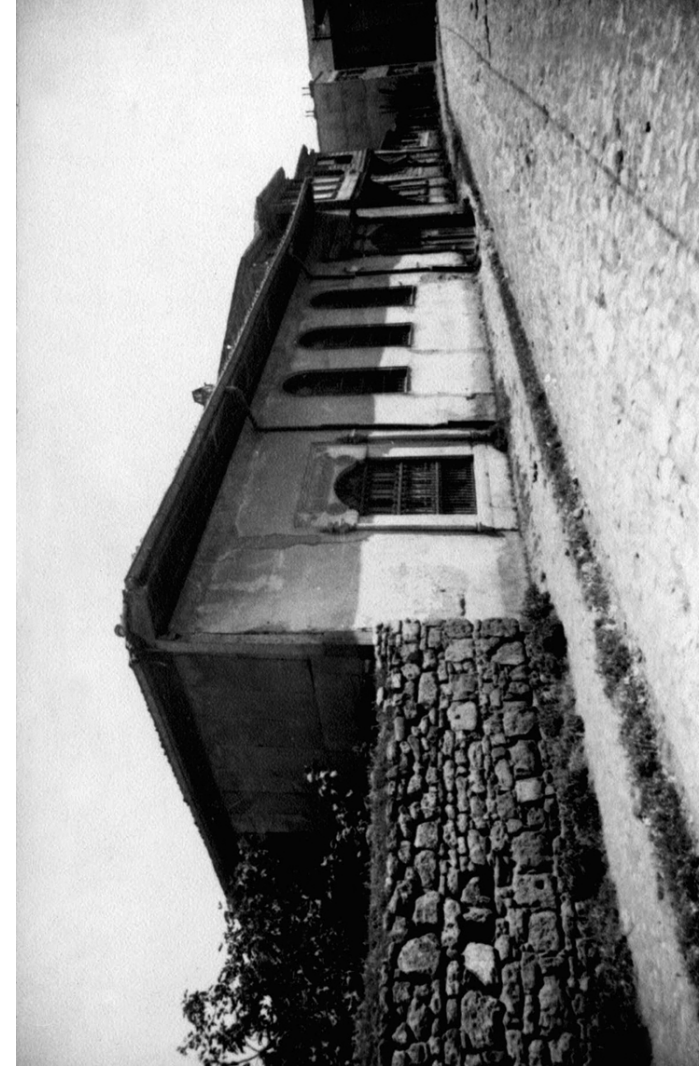

Halvetî Tacının ilamı olan Kûfî Kelime-i Tevhid

Hz. Pîr'in Tuğra Formunda İsm-i Şerifi
Hat: Nurullah ÖZDEM

Hz. Pîr Nureddin Cerrahî Kabr-i Şerifleri

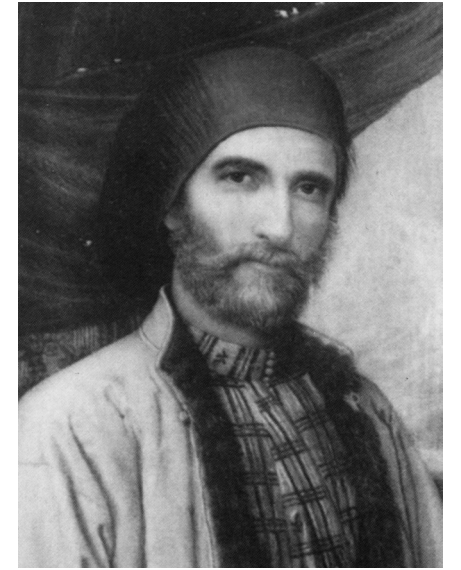
Cerrâhî Âsitânesi 1940'lı yıllar

Karagümrük Cerrâhî Asitânesi eski giriş kapısı.

Abdurrahman Sami Paşa'nın kabirleri

Abdurrahman Sami Paşa

Abdullatif Suphi Paşa

Abdullatif Suphi Paşa'nın kabirleri

Hz. Pîr Nûreddîn Cerrâhî Haziresi Muvâcehe Penceresi

Metni Sami Paşa'ya ait Cerrâhî Âsitânesi'nin Tamir Kitabesi

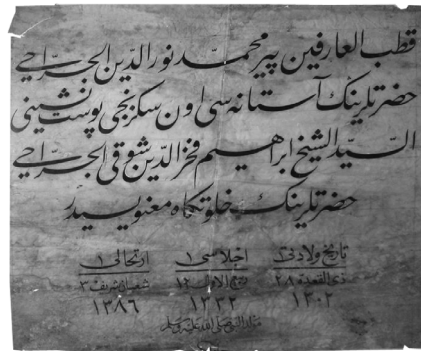
Eş-Şeyh Fahreddîn ERENDEN El-Cerrâhî

Eş-Şeyh Fahreddin ERENDEN El-Cerrâhî

Eş-Şeyh Muzaffer OZAK El-Cerrâhî

Eş-Şeyh Fahreddin ERENDEN
El-Cerrâhî'nin sandukasıEş-Şeyh Fahreddin ERENDEN El-Cerrâhî'nin
sanduka kitabesinin kalıp örneği
Hat: Hâmit AYTAÇ

Eş-Şeyh Safer DAL Muhibbî El-Cerrâhî

Şakir Efendi'nin Keskin dede haziresi duvarında iken kırılarak sökülüp hazireye atılan muvacehe penceresi taşı

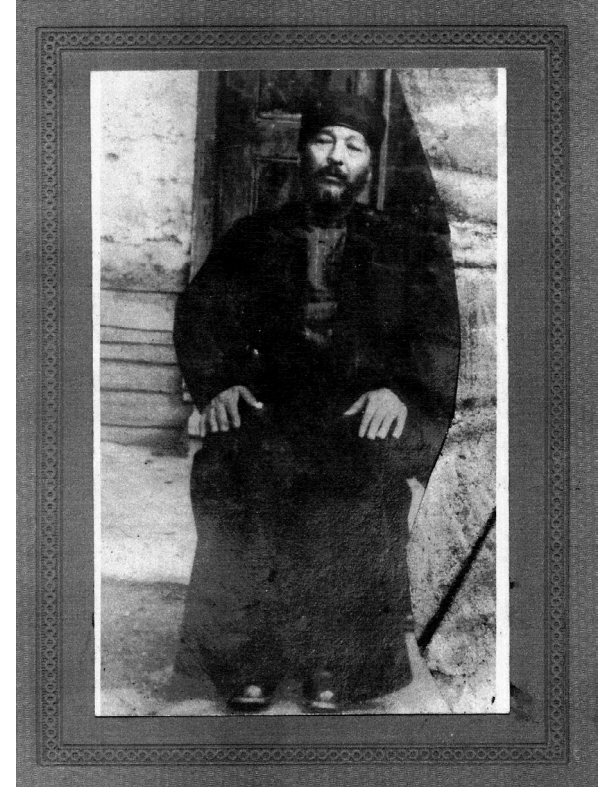
Şakir Efendi'nin Keskin Dede haziresinde bulunan mezar taşı

Büyük Nasuhîzade Ali Haydar Molla Efendi'nin Nasuhi Tekkesi Haziresi'nde bulunan mezar taşı

Büyük Nasuhîzade Ali Haydar Molla

Üsküdar Sandıkçı Tekkesi Son Şeyhi Ali Haydar El-Rıfâî

VEFAT

Sandıkçılar dergâhı şeyhi merhum Ali Haydar ve merhume Nadire Sandıkçıoğlu mahdumu, merhum Dr. Nuri Sandıkçıoğlu'nun kardeşi, Selma Sandıkçıoğlu'nun ağabeyi, merhum Altan ve Emre Sandıkçıoğlu'nun babaları, Bidar Sandıkçıoğlu'nun eşi, Galatasaray Lisesi Emekli Müdürü, Avukat

MUHİTTİN SANDIKÇIOĞLU

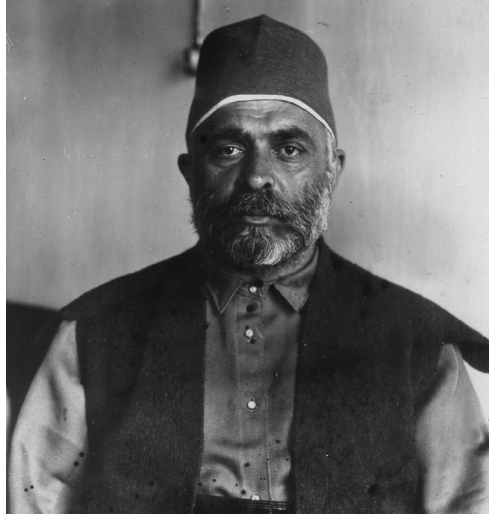
vefat etmiştir.

Cenazesi, 28.3.1980 cuma günü (Bugün) öğle namazını müteakip, Fatih Camii'nden kaldırılarak, Merkez Efendi aile kabristanına defnedilecektir.

AİLESİ

Milliyet: 4080

Üsküdar Sandıkçı Tekkesi Son Şeyhi Ali Haydar El-Rıfâî'nin Mahdumu Muhittin Sandıkçıoğlu'nun vefat ilanı

Osmanzade Hüseyin VASSAF

Hüseyin Siret ÖZSEVER